

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ.

Α

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Β'. Αυτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας. Ἐγεννήθη τὴν 17/29 Ἀπριλίου 1818, διεδέχθη τῇ 8 Φεβρουαρίου (2 Μαρτίου) 1855 τὸν πατέρα του Νικόλαον Α'. Ἐστέφθη τῇ 36 Αὐγούστου (7 Σεπτεμβρίου 1856.) Ἴδε σελίδα 1.

ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ (Νικόλαος). Ἐγεννήθη τῷ 1799 ἐν Ξηροκρήνῃ (Κουρουτζεσμὲ) τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκ πατρὸς μὲν τοῦ Σταυράκη Ἀριστάρχου, μεγάλου διερμηνέως τῆς ὑψηλῆς Πύλης καὶ ἀντιπροσώπου τῆς Βλαχίας, ἀνδρὸς λίαν ἐξόχου καὶ φιλογενοῦς, καταγομένου κατὰ τινα οἰκογενειακὴν παράδοσιν ἀπὸ Ἰωάννην τὸν Τσιμισκῆν, μητρὸς δὲ τῆς Σοφίας Ἀριστάρχου, ἥτις, πρώτη καὶ μόνη τῶν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν γυναικῶν, ἔλαβε τὸ ἀνώτατον τῆς Τουρκίας παράσημον, ἥτοι τὴν ἀδαμαντοκόλλητον εἰκόνα τοῦ Σουλτάνου Ἀβδοῦλ-Μετζίτου. Αὕτη μετὰ τὸν πρόσφατον θάνατόν της παρεχωρήθη τῇ εὐγενεστάτῃ κυρίᾳ Μαρίᾳ Ἀριστάρχῃ, συζύγῳ τοῦ μεγάλου λογοθέτου.

Ὁ νέος Νικόλαος βάσιν στερεὰν τῆς ἀνατροφῆς αὐτοῦ ἔσχε τὴν πατρίαν εὐσέβειαν. Ἐμαθήτευσεν δὲ παρὰ τοῖς δεινοῖς Ἑλληνισταῖς, Γεωργίῳ Σερουῖῳ καὶ Κωνσταντίνῳ Λογάδῃ, ὧν τὸ κλέος εὐρὺ καὶ ἀκμάζον ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἀνατολὴν, συμμαθητὰς ἔχων τοὺς ἡγεμονόπαιδας Σούτσους. Ἐκπαιδευθεὶς δὲ καὶ περὶ τὰ Γαλλικὰ, τὰ Ἰταλικὰ καὶ τὰς ἐπιστήμας, μετέβη εἰς Βουκουρέστιον τῷ 1818 ὡς σφραγιδοφύλαξ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Σούτσου. Εὐνοούμενος δὲ παρ' αὐτοῦ δὲν ἐβράδυνεν νὰ ἐλκύσῃ καὶ τὴν ἀγάπην τῶν ἐπιτοπίων ἀρχόντων, ἥτις ἔμελλεν νὰ τῷ χρησιμεύσῃ μετὰ ταῦτα. Ὅτε δὲ τῷ 1821 ἐξερράγη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, πρῶτον μὲν συνώδευσε μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Αὐστρίας τὴν φεύγουσαν οἰκογένειαν τοῦ ἡγεμόνος, εἶτα δὲ ἔσπευσε, προσκληθεὶς, νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Καθ' ὑψηλὴν δὲ

διαταγήν σταλείς μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τῷ 1822 ἐξόριστος εἰς Βιολοῦν τῆς Γαλατίας, εἶχε τὸ δυστύχημα νὰ ἰδῇ μετ' οὐ πολὺ τὸν προσφιλῆ καὶ ἐπ' αὐτὸν τοῦ πατέρα δολοφονούμενον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του. Καὶ οὗτος ὁ ἀξιότιμος καὶ μὴ ὡς δεῖ ἐκτιμηθεὶς ἄχρι τοῦδε παρὰ τινων ἀνὴρ, ὁ καὶ τελευταῖος μέγας διερμηνεὺς μεταξὺ τῶν Φαναριωτῶν χρηματίσας, θῦμα τότε ἔπεσεν ὑπὲρ τοῦ γένους, ὡς καὶ μυριοὶ ἄλλοι ἐνδοξοὶ ὁμογενεῖς ὧν ἡ ἱστορία ἀπηθανάτισε τὰ ὀνόματα, καὶ λαμπρῶς τὸ πρὸς τὴν πατρίδα χρέος ἐξεπλήρωσε!

Ὁ Ν. Ἀριστάρχης πρὸς λήθην τοῦ παρελθόντος καὶ προπαρασκευὴν τοῦ μέλλοντος ἡσχολεῖτο ἔκτοτε νυχθημερὸν περὶ τὴν ἐκμάθησιν τῆς ὁθωμανικῆς γλώσσης, πειθόμενος εἰ τὰς προτροπὰς πατρικοῦ τινος οἰκείου, Χοτζᾶ Νικόλα. Ἡ πολύμητις αὐτοῦ καὶ ἐξοχος μῆτηρ κατῴρθωσεν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1823 τὴν ἐκ τῆς ὑπερορίας κάθοδον αὐτοῦ. Χάρις δὲ εἰς τὰς συστάσεις τῶν ἐν τοῖς Κρατοῦσι πατρικῶν αὐτοῦ φίλων εἰσῆλθῃ τότε εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὡς γραμματεὺς ἰδιαίτερος καὶ μυστικοσύμβουλος τοῦ περιβοήτου Σουλτὰν Μαχμούτη. Προσεκολλήθη δὲ εἰς τὸν τότε μέγα ἰσχύοντα αὐλάρχην, εἶτα δὲ ἀρχιναύαρχον Ἀχμέτ Φεβζῆ Πασᾶν, καὶ διαμείνας ἀφωσιωμένος αὐτῷ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ ἰσχυροῦ τούτου προστάτου (1839) προσεπάθει νὰ μεταχειρίζηται τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιβρόχην πρὸς ἐπίτευξιν σχεδίων κοινωφελῶν. Συνάμα δὲ κατὰ τὸ 1824 ὠνομάσθη δι' αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος μέγας λογοθέτης τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ἡτοι μεσάζων μεταξὺ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, τοῦθ' ὅπερ ἦτο τὸ ἀνώτατον καὶ μόνον πολιτικὸν ἀξίωμα τὸ διασωθὲν μετὰ τὴν κατὰκτησιν.

Τὴν θέσιν ταύτην, λείψανον τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, ἀνύψωσεν εἰς μεγάλην περιωπὴν, ἀναδειχθεὶς ἀείποτε θερμὸς συνήγορος τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ κλήρου, τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν προνομίων τοῦ ἔθνους. Ἡ ἐν τοῖς ἀνακτόροις διατριβή του ἔφερεν αὐτὸν συνεχῶς ἐνώπιον τῆς Ἀ. Μ., ἥτις κατιδοῦσα τὴν ἀγχίνοιαν καὶ κρίσιν αὐτοῦ ἐνεπιστεύετο αὐτῷ πολλάκις ἀποστολὰς ἀκανθώδεις καὶ μάλιστα πρὸς τὰς πρεσβείας τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων. Οὕτως ἡ ἐν Χουνηκιὰρ Ἰσκαλεσῇ μετὰ τῆς Ῥωσσίας συνθήκη διεπραγματεύθη κατ' αὐτοκρατορικὴν διαταγήν διὰ τοῦ Ν. Ἀριστάρχου ἐν τῇ κατὰ τὸ Νεσχώριον οἰκίᾳ, ἣν ἐδωρήσατο αὐτῷ τούτου ἕνεκα ὁ Σουλτὰν Μαχμούτης μετὰ ταῦτα.

Ἀποτυχούσης δὲ τῆς εἰς Πετρούπολιν σταλείσης πρεσβείας τοῦ Χαλὶλ Πασᾶ, συνοδευομένου ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Βογορίδου Βέη, πρὸς τακτοποίησιν τῆς χρηματικῆς ἀποζημιώσεως τῶν τοῦ πολέμου ἐξόδων, συνεπεία τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει συνθήκης, ἐστάλη πρέσβυς τῷ 1833 πρὸς Νικόλαον τὸν Α' αὐτοκράτορα Ῥωσσίας ὁ εἰρημένος Ἀχμέτ Φεβζῆ Πασᾶς, ἔχων μεθ' ἐαυτοῦ ὡς σύμβουλον τῆς πρεσβείας τὸν Ν. Ἀριστάρχην. Ἡ νέα

αὕτη πρεσβεία κατώρθωσεν ὥστε καὶ ἡ τοῦ πολέμου ἀποζημίωσις νὰ ἐλαττωθῇ κατὰ μέγα μέρος καὶ αἱ φιλικαὶ σχέσεις τῶν δύο ὁμόρων Κρατῶν νὰ συσφιγθῶσιν ἔτι μᾶλλον. Τότε δὲ ὁ Ν. Ἀριστάρχης ἔλαβε παρὰ μὲν τοῦ Σουλτάνου τὸ παράσημον Νισὰν Ἰφτιχάρ αἰς τάξεως, πρῶτον ἤδη εἰς χριστιανὸν ὑπῆκοον ἀπονεμόμενον, παρὰ δὲ τῆς Ῥωσσίας ἀδαμαντοκόλλητον τὸν σταυρὸν τῆς Ἀγίας Ἀννης. Αἱ δύο δὲ αὐλαὶ, ἡ μὲν ὡς κυρίαρχος, ἡ δὲ ὡς προστάτις, ὠνόμασαν τῷ 1834 τὸν Ν. Ἀριστάρχην ἀντιπρόσωπον (Καπουκεχαγιᾶν) τῆς Βλαχίας εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ὡς τοιοῦτος μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἡγεμονείαν ταύτην προσήνεγκε, πολλαπλασιάσας τὸ Βλαχικὸν ἐμπορικὸν ναυτικὸν, διατηρήσας ἀνέπαφα τὰ προνόμια τῆς ἡγεμονείας καὶ ἐπαυξήσας αὐτά.

Ταῦτα δὲ πάντα κατώρθωσε χάρις εἰς τὴν ἀτομικὴν αὐτοῦ ἱκανότητα καὶ τὰς μετὰ τῶν κρατούντων καθημερινὰς αὐτοῦ σχέσεις. Ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν ὅλην εὐκλεῶς ἀντιπροσωπεύσας τὴν Βλαχίαν, ἣτις ἀγνωμόνοισι λίαν προσηνέχθη πρὸς αὐτὸν ἀρνηθεῖσα αὐτῷ καὶ αὐτὴν τὴν ἀπότισιν τοῦ μισθοῦ του, ἀντικατέστη τῷ 1859 ὑπὸ τοῦ Κ. Νέγρη, δυνάμει τῆς ἐν Παρισίοις συνομολογηθείσης τῷ 1858 συνθήκης, καθ' ἣν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Παραδουναβίων ἡγεμονιῶν ἔδει τοῦ λοιποῦ νὰ ὦσιν ἰθαγενεῖς καὶ αὐτόχθονες. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σουλτάν Μαχμούτη τῷ 1839 ὁ φιλόλαος καὶ φιλοδίκαιος διάδοχος αὐτοῦ ἠνύοει τοσούτῳ μᾶλλον τὸν Ν. Ἀριστάρχην, καθ' ὅσον καὶ ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἔμαθε νὰ ἐκτιμᾷ αὐτόν. Τότε δὲ διεῖπε τὰ πράγματα τοῦ Κράτους ὁ δεινὸς πολιτικὸς ἀνὴρ Ρεσίτ πασᾶς, ὅστις προσεῖλκυσε πρὸς ἑαυτὸν μέχρι θανάτου τὸν Ν. Ἀριστάρχην, οὗτινος ἀνεγνώριζε τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, τὸ Ἔθνος καὶ τὴν Ἐκκλησίαν του.

Τοῦ μοναστηριακοῦ ζητήματος ἀναφανέντος τῷ 1845, διωρίσθη ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπὴ ἣς μέλος ἦν καὶ ὁ Ν. Ἀριστάρχης, ὅστις κατέπεισε τὰ λοιπὰ μέλη νὰ παραδεχθῶσι σχέδιον, καθ' ὃ τὰ κυριαρχικὰ πατριαρχεῖα ὑπεχρεοῦντο νὰ πληρόνωσιν ἐτησίως εἰς τὰς ἡγεμονείας φλωρία Ὀλλανδικὰ 60,000 καὶ νὰ νέμωνται ἀνεπηρεάστως πάντα τὰ λοιπὰ εἰσοδήματα τῶν μοναστηριακῶν γαιῶν. Ἀλλὰ τὸ σχέδιον τοῦτο ἀπεκρούσθη παρ' ἐκείνων πρὸς ὄφελος τῶν ὁποίων ἐπροτάθη, ἥτοι παρὰ τῶν κυριαρχικῶν μελῶν. Συνοδεύσας τὸν Σουλτάνον κατὰ τὴν εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν περιοδείαν αὐτοῦ τῷ 1847, συνίστα εἰς τὴν μέριμναν τῆς Α. Μ. τὰ παράπονα καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων, Χριστιανῶν τε καὶ μὴ, καὶ μεγάλως τότε πάλιν ὠφέλησε τοὺς πάντας.

Ἄλλ' ἰδοὺ ἐπέστη τὸ τοῦ Ἁγίου Τάφου ζήτημα, καταιγίδα ἐπαπειλοῦν. Ἐπροσπάθησε νὰ μείνῃ ἀπλοῦς θεατὴς, ἀλλ' ὁ Σουλτάνος ἀπήτησεν ἵνα διορισθῇ μέλος τῆς ἐπιτροπῆς, ἐν ᾗ παρευρίσκοντο ὁ Ἐμὴν Μουχλῆς Ἐφένδης, ὁ Κ. Βότας καὶ ὁ Βορές. Ἀντέπραξε μὲν ὅσον ἠδύνατο εἰς

τὰ σχέδια τοῦ προσηλυτισμοῦ, ὑπερησπίσθη τὸ ἐπὶ τῶν Ἀγίων Τόπων ἀπαράγραπτον δικαίωμα τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ὅπερ εἶχεν ἀνγνωρισθῇ ἤδη καὶ διὰ Χαττίου Σουλτανικοῦ ἐκδοθέντος μερίμνη τοῦ φιλογενοῦς Παναγιώτου Νικοσίου, τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρὸς τῆς ΙΖ', ἐκτονταετηρίδος.

Πλὴν εἰς μάτην, ἡ κλείς τῆς ἐν Βηθλεὲμ Ἐκκλησίας ἐπέπρωτο νὰ ἀνοίξῃ τὸν αἵματηρὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον! Πρόδρομος τοῦ πολέμου τούτου ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ πρίγκηψ Μέντσικοφ μεθ' οὗ ὁ Ἀριστάρχης Βέης, διαταγῇ τῆς Ὑ. Πύλης, εἶχε σχέσεις διπλωματικάς, ἀγωνιζόμενος νὰ συνάψῃ τὰ διεστῶτα. Ἀλλ' ὁ πόλεμος ἐξεβράγχη, καὶ φοβούμενος τὴν ὀργὴν τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ ἀντιπάλων, ἀπεμακρύνθη, ἀδεία τοῦ Σουλτάνου, τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ Μάϊον τοῦ 1853, καὶ ἐπὶ δύο ἔτη ἐπεσκέφθη τὸ Βουκουρέστιον, τυχὼν ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς, τὴν Βιέννην, εὐμενῶς δεξιωθείς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ ὑπουργείου, τὸ Βερολῖνον, ἔνθα ἐπεριποιήθη πολὺ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, καὶ τὴν Βενετίαν. Ἀπκνταχοῦ οἱ μὲν ξένοι ἐθαύμαζον τὴν πείραν αὐτοῦ περὶ τὰ πράγματα καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Ἀνατολῆς· οἱ δὲ ὁμογενεῖς περιέθαλπον καὶ ἐτίμων αὐτόν.

Τέλος πάντων τῶν 1855 προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου, τῇ μεσολάθῃσει τῶν ἐξόχων φίλων αὐτοῦ Φουάτ Πασᾶ καὶ Ἀαλῇ Πασᾶ, ἵνα ἐπανακάμψῃ εἰς τὴν φίλην αὐτοῦ πατρίδα, καὶ ἔλαβεν ἀμέσως δείγματα τῆς αὐτοκρατορικῆς εὐνοίας καὶ τῆς τῶν κρατούντων ἐμπιστοσύνης. Ἐρ' ὃ καὶ τῷ ἀπενεμήθη τὸ παράσημον τοῦ Μετζιδιέ Α' τάξεως, ὁ Α' βαθμὸς τῆς Α' κλάσεως τῶν ὑπαλλήλων τοῦ κράτους, ἰσόβιος ἔτησίᾳ ἐπιχορήγησις, καὶ ὡς ἐπισφράγισμα ἡ θέσις μέλους τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου τοῦ κράτους ἣν διετήρει ἐν ὧσιν ἔζη, ὑπερασπιζόμενος τοὺς ἀδικουμένους, ἀνεξαρτήτως θρησκειύματος καὶ ἐθνικότητος.

Γενομένων κατὰ τὸ 1860 τῶν κανονισμῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν ἡμῶν πραγμάτων, προεῖδε μὲν ἔκτοτε τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν, οὐχ ἦττον ὅμως δὲν ἐπχυσε κηρόμενος ὑπὲρ τῶν προνομιῶν τῆς ἐκκλησίας, ὅπερ δυστυχῶς κατεπκτήθησαν σοβαρῶς εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, καὶ μόνος μεταξὺ πολλῶν ἐμάχετο καὶ διεμαρτυρεῖτο.

Ἄμα δὲ ἀνεφύη καὶ τὸ πολυθρύλλητον Βουλγαρικὸν ζήτημα, ἐθεώρησεν ὁ Ἀριστάρχης Βέης ἀναγκαῖον νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν συγκρότησιν συνόδου πατριαρχῶν καὶ ἀρχιερέων πρὸς σύνταξιν τῶν 15 παραχωρήσεων, καὶ τὴν ἐκδοσιν Χαττίου Σουλτανικοῦ ἐπικυροῦντος τὰς 15 παραχωρήσεις, αἵτινες εἰλικρινῶς καὶ συνετῶς ἐφαρμοζόμεναι ἤθελον σβύσει τὸ Βουλγαρικὸν ζήτημα, ὅπερ τόσον δυσαρέστως καὶ ἡ Τουρκία καὶ αἱ μεγάλαι Εὐρωπαϊκαὶ δυνάμεις διεπραγματεύθησαν, καὶ συνδιαλλάξει τοὺς κοινὰ συμφέροντα ἔχοντας ὁμοδόξους λαοὺς, οἵτινες σύνθημα ὀφείλουσαν νὰ ἔχουν τὴν

ένωσιν καὶ ὁμόνοιαν, καὶ οὐχὶ τὰς κοινοβλαβεῖς, λυπηρὰς καὶ ἐπαράτους διχονοίας των!

Αἱ ξέναι αὐταὶ, ἐπίσης ἐκτιμῶσαι τὴν διπλωματικὴν ἀξίαν καὶ τὰ πλεονεκτήματα τοῦ ἀνδρός, ἀπένειμαν αὐτῷ ἡ μὲν Γαλλία τὸν σταυρὸν ἀξιωματικοῦ τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς, ἡ δὲ Ῥωσσία, πλὴν τοῦ τῆς Ἀγίας Ἄννης καὶ νομισματοσήμῳ τι χρυσοῦν, ἡ δὲ Πρωσσία τὸν σταυρὸν τοῦ Ἐρυθροῦ Ἀετοῦ· πολλοὶ δὲ βασιλεῖς ἐπεμψαν αὐτῷ ταμβακοθήκας ἀδελαντοκολλήτους καὶ διάφορα ἄλλα δῶρα καὶ αὐτόγραφα.

Ἴδού τινα τοῦ πολυκυμάντου καὶ μακροῦ πολιτικοῦ σταδίου τοῦ Νικολάου Ἀριστάρχου Βέη, ὅστις, κατὰ τινα βιογραφίαν αὐτοῦ δημοσιευθεῖσαν πρό τινος καιροῦ ἐν τῷ Γαλλικῷ λεξικῷ τοῦ Βαπερῶ, ἔλαβε μέρος εἰς ἀπάσας τὰς μεγάλας ἐσωτερικὰς ἢ ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις τῆς Τουρκίας, αἵτινες ἔλαβον χώραν ἀπὸ πεντηκονταετίας περίπου. Ὁ δὲ ἰδιωτικὸς αὐτοῦ βίος, καίτοι ἀξίος πολλῶν ἐπαίνων, ἀλλ' ὅμως ὑπεκφεύγει τῶν ὀρίων τοῦ παρόντος δοκιμίου. Ἀρκούμεθα μόνον νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρχων λογοθέτης ἦτον ἀνὴρ λίαν εὐσεβὴς, εὐπροσήγορος, ἐντιμος, φιλοδίκαιος, πλήρης ἐκτάκτων προτερημάτων, εἰς ἄκρον δημοτικὸς εἰς τε τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν, φιλόπτωχος, ἐλεήμων καὶ γενναιότατος. Ἡ οἰκία του ὑπενθύμιζε τὴν τοῦ Ἀβραάμ καὶ ἦτο τὸ γενικὸν καταφύγιον τῶν πασχόντων καὶ ἀδικουμένων! Τούτου ἔνεκα χριστιανοὶ, Μωαμεθανοὶ καὶ Ἰουδαῖοι ἀνεξαιρέτως τὸν ἠγάπων, ἐσέβοντο, καὶ ἐσυμβουλευόντο, καὶ ἐθρήνησαν ὁμοθυμαδὸν τὸν θάνατον τοῦ Νικολάου Ἀριστάρχου Βέη ὡς γενικὴν καὶ ἐθνικὴν συμφοράν.

Ἀναγκασθεὶς χάριν τῆς ὑγείας του νὰ μεταβῇ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνεστώτος χειμῶνος εἰς Αἴγυπτον, ἠξιώθη τιμῶν καὶ φιλοξενίας ὄντως ἡγεμονικῶν παρὰ τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου. Δυστυχῶς ὅμως οὔτε τὸ εὐκραὲς κλίμα τοῦ Καΐρου, οὔτε ἡ ἑκτακτος περίθλψις τῶν συγγενῶν, φίλων καὶ ἱατρῶν του ἠδυνήθησαν νὰ ἀναχαιτίσωσι τὸν σκληρὸν θάνατον, καὶ οὕτως ἀπεβίωσεν ἐν Καΐρῳ τῇ 1/13 Φεβρουαρίου 1866.

Ἡ μὲν Ἀ. Υ. ὁ Ἰσμαήλ Πασᾶς, φιλοφροσύνῃ φερόμενος, ἐτέλεσε τὴν κηδείαν του δι' ἐξόδων τοῦ κράτους μετὰ μεγάλης πομπῆς καὶ παρατάξεως, παρουσία τῶν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν ἀρχῶν, τοῦθ' ὅπερ δὲν εἶχε συμβῇ ἀκόμη διὰ Χριστιανόν, καὶ ἀποδείκνυει τὴν πρόοδον τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀνατολῇ τῇ παλαιᾷ καὶ περιδόξῳ ἐστίᾳ των.

Ἡ δὲ Ἀ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ Νέας Ῥώμης, φίλος καὶ εὐγνωμοσύνη φερόμενος πρὸς τὸν ἀποθανόντα, ἠθέλησε νὰ τελέσῃ μεθ' ἀπάσης τῆς ἱερᾶς Συνόδου τὸ μνημόσυνόν του ἐν τοῖς πατριαρχείοις, ἐνθα πλῆθος συγγενῶν, φίλων καὶ ὁμογενῶν συνέρρευσεν καὶ ἐνθα ἀξιόλογος καὶ κατανυκτικώτατος λόγος ἐξεφωνήθη παρὰ

τοῦ μεγάλου ἱεροκέρυκος τῆς ἐκκλησίας, ἀρχιμανδρίτου κυρίου Κλεο-
βούλου.

Τὰ κυριώτερα ἀπομείναντα τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀγαθωτάτου τούτου
ἀνδρὸς μέλη εἰσὶν οἱ δύο του ἀδελφοί, ὁ ἡγεμὼν τῆς Σάμου καὶ ὁ
πρέσβυς τῆς Τουρκίας ἐν Βερολίνῳ, ὁ γαμβρός του Κονεμένος Βέης,
ἐπιτετραμμένος τῆς Ὑ. Πύλης ἐν Περτροπόλει, καὶ οἱ τρεῖς υἱοὶ του
Σταυράκης, Δημήτριος καὶ Γρηγόριος, ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἐνασχολεῖται
καὶ διακρίνεται ἰδίως περὶ τὰ ἐθνικὰ καὶ φιλολογικὰ, ὁ δὲ δεύτερος εἶ-
ναι βος γραμματεὺς τῆς Ὀθωμανικῆς πρεσβείας ἐν Παρισίοις, καὶ ὁ τρίτος
αὖς διερμηνεὺς τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τῆς Κρήτης. Ἴδε Ἑθνικὸν
Ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1866, σελίδα 80. Δ.

Β

ΒΑΛΤΙΝΟΣ (Γεώργιος). Ἐγεννήθη ἐν Χαλικιοπούλοις τοῦ Βάλτου
τὸ 1775· ἡ δὲ οἰκογένεια αὐτοῦ ἦν ἐκ τῶν ἐπισήμων τοῦ τόπου. —
Νεώτατος ἔτι, ἐσυντρόφευσε μετὰ τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ ἀρματωλοῦ
Κ. Κοντογιάννη ζηλωτῆς γενόμενος τοῦ ἀνεξαρτήτου τούτων βίου. Μετὰ
δὲ τὴν καταστροφὴν τῶν ἀρματωλῶν εἰς Λαγγάδα, ὅτε οὗτοι διεσκορ-
πίσθησαν, ὁ Βαλτινὸς κατέφυγεν εἰς τὸν ἐχθρὸν αὐτῶν τὸν Ἀλῆ-Πα-
σᾶν τῶν Ἰωαννίνων, ὅστις τὸν ἐδέχθη μετὰ τιμῶν πολλῶν. — Ἦτο
δὲ πλησίον αὐτοῦ ἰσχυρότατος· καὶ διατελοῦν ἐν μεγίστῃ εὐνοίᾳ καὶ
ὕπολήφει διέπρεψεν ὑπερασπιζόμενος τοὺς Ἕλληνας καὶ πολλὰ καλὰ
διεπράξατο. Τότε ἐμυήθη τὰ τῆς Φιλικῆς ἐταιρίας· καὶ ἦτο ἐν πλήρει
συνεννοήσει ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐταιρίας μετὰ τῶν συμπατριωτῶν του·
ἀνεδείχθη δὲ εἷς ἐκ τῶν πρωτουργῶν τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τὴν Δυτικὴν
Στερεὰν Ἑλλάδα. Ὀλίγον πρὶν ἐκραγῇ ἡ ἐπανάστασις κατῆλθεν εἰς
Μεσολόγγιον, ἠνώθη μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχηγῶν, καὶ ὕψωσαν τὴν ση-
μαίαν τῆς ἐλευθερίας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἣτις ἐμέλλε νὰ καταστῇ τόσον
ἐνδοξος, καὶ ἐδίωξαν ἐκεῖθεν τοὺς Τούρκους. Αἱ δὲ πόλεις τοῦ Μεσο-
λογίου καὶ τοῦ Αἰτωλικοῦ ἔδωκαν εἰς τὸν Γεώργιον Βαλτινὸν τὰς ἐξου-
σίας ἀπάσας, ὅπερ ἦν δεῖγμα τοῦ μεγάλου σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης
ἣν ὁ τόπος εἶχε πρὸς αὐτόν. Διετήρησε δὲ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐφ' ἱκανὸν
χρόνον. — Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ παρὰ τῶν Τούρκων ἐτιμᾶτο μέγας·
διότι οἱ Τοῦρκοι τοῦ Ἀγρινίου καὶ τοῦ Ζαπαντίου εἰς αὐτὸν ἐζήτησαν
νὰ παραδοθῶσιν, αὐτῷ μόνον ἐμπιστευόμενοι.

Τὸ 1822 δι' ἐγγράφου τῆς γερουσίας τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος 13 Μαρτίου
προσεκλήθη νὰ καταλάβῃ μὲ τὸ ὑπ' αὐτοῦ σῶμα, καὶ συνεννοούμενος μετὰ
τῶν λοιπῶν ἀρχηγῶν τὸ Μακρυνόρος ὅπως κωλύσῃ τὴν ἐκεῖθεν διὰβασιν
τῶν Τούρκων, οἵτινες ἠπειλοῦν διὰ φοβερᾶς εἰσβολῆς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα.

Ἐνωθεὶς ὄθεν μετὰ τοῦ Γώγου Μπκκέλα καὶ τοῦ Ἀνδρέου Ἰσκου κατετρόπωσε τὸν Τουρκικὸν στρατὸν διοικούμενον ἀπὸ τὸν Ἰσμαήλ-Πασᾶν, τὸν Γιαννιώτην λεγόμενον, εἰς τὴν Λαγγάδα τοῦ Μακρυνόρους. Αὕτη δὲ ἦν ἡ πρώτη μεγάλη νίκη ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων. — Ὁ Γ. Βαλτινὸς ἦτο ἐπίσης μὲ τὸ ὑπ' αὐτὸν σῶμα εἰς τὰς μάχας τοῦ Πέτα καὶ τῆς Πλάκας. — Τὸ 1824 ἐξεστράτευσεν κατὰ διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως κατὰ τῶν ἀνταρτῶν εἰς Πελοπόννησον καὶ ἐπολέμησεν εἰς Τρίκαλα, καὶ μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἰμβραῖμη ἐπολέμησεν εἰς Σκινόλακκα. Μετὰ δ' ἄλλων στρατηγῶν, Καραϊσκάκη, Κ. Γσκαβέλλα καὶ Εὐαγγέλη Κοντογιάννη, ἐπεχείρησε τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας τοῦ Νεοκάστρου, καὶ ἔδωκε μάχην κατὰ τῶν Τούρκων.

Τότε, δηλ. τὴν 5 Μαρτίου 1825 (ἀριθ. ἐγγράφου 4238 Ναύπλιον), ἀνεγνωρίσθη στρατηγός, καὶ ἦν ἐκ τῶν πρώτων ἀναγνωρισθέντων ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ 1825 τὸ ἐκτελεστικὸν προεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ Κουντουριώτου (δι' ἐγγράφου τοῦ ἀπὸ 19 Ἀπριλίου, ἀριθ. 999 Καλαμάτα) διετάχθη νὰ τρέξῃ μετὰ 300 ἀνδρῶν εἰς Καρπενήσιον καὶ Μεσολόγγιον πρὸς βοήθειαν. Ἐνωθεὶς δὲ μετὰ τοῦ Καραϊσκάκη καὶ ἄλλων ἐπολέμησεν εἰς Σάλωνα, καὶ μετὰ τὰς μάχας ἃς ἔδωκαν εἰς Καρπενήσιον, ἐπέπεσαν διὰ νυκτὸς κατὰ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοπέδου πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ λύσουν τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου· ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν. Αὕτη δὲ ἦν ἡ δευτέρα πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου. Τότε στραφέντες ἐνίκησαν εἰς Πετροχώριον τὸν Τσέλιον Πίτσαρη διοικοῦντα τὴν ὀπισθοφυλακὴν τοῦ πολιορκουμένου τὸ Μεσολόγγιον Κιουταχῆ, καὶ μετὰ τὴν νίκην ταύτην ὁ Γ. Βαλτινὸς, διελθὼν μαχόμενος τὸ Τουρκικὸν στρατόπεδον, εἰσῆλθεν εἰς Μεσολόγγιον μὲ τὸ ὑπ' αὐτὸν σῶμα πρὸς βοήθειαν τῆς πόλεως. Τότε εἰσῆλθον καὶ ἄλλοι στρατηγοί. Ἀνέλαβε δ' ἅμα εἰσελθὼν ὁ στρατηγὸς Βαλτινὸς τὴν φύλαξιν τοῦ Βορειοανατολικοῦ κανονοστασίου τῆς πόλεως Μεσολογγίου, καὶ, ἀκόμη καὶ σήμερον, καλεῖται ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως τὸ μέρος ἐκεῖνο προμαχὼν Γου Βαλτινοῦ. — Διεκαρτέρησεν ὑποστάς ὅλα τὰ δεινὰ τῆς πολιορκίας μέχρι τῆς πτώσεως τοῦ Μεσολογγίου. Εἰς δὲ τὴν ἡρωϊκὴν ἐξοδὸν τῆς φρουρᾶς ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ σώματος αὐτοῦ ἀπετέλει μέρος τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς, καὶ ἐξῆλθε πρώτιστος πάντων.

Τοῦτο διηγεῖται ὁ Γόρδην ἐν τῇ Ἱστορίᾳ αὐτοῦ, καὶ, αὐτόπτης σχεδὸν τῶν γεγονότων μάρτυς, προστίθησιν ὅτι ὁ στρατηγὸς Γ. Βαλτινὸς, διατάξας τοὺς περὶ αὐτὸν νὰ μὴ πυροβολῶσιν ὅλοι συγχρόνως, ἀλλὰ νὰ διατηρῶσιν πῦρ ἀκατάπαυστον, ὠφέλησε μεγάλως τοὺς Ἕλληνας.

Ὁ Εὐαγγέλης Κοντογιάννης, ὅστις εἶχε πλησιάσει ἐξωθεν εἰς τὸ

Μεσολόγγιον διὰ νὰ περπατάσῃ τὸν πατέρα του ἐξερχόμενον μετὰ τῶν λοιπῶν, διηγεῖται ὅτι δεύτερον στρατηγὸν ἡσπάσθη τὸν Γ. Βαλτινὸν εἰς τὴν θέσιν τῶν καλούμενων τὴν Καρβούνην ἐλαίαν, καὶ ἔμαθε παρ' αὐτοῦ περὶ τοῦ πατρὸς του ὅτι ἤρχετο κατόπιν.

Ὁ στρατηγὸς Γ. Βαλτινὸς εἶτε μετὰ ἄλλων συστρατηγῶν εἶτε μόνος ἔδωκε πλείστας ἄλλας μάχας, καὶ παρευρέθη εἰς πλείστας συμπλοκάς, ἃς δὲν ἀναφέρομεν ἐνταῦθα, καὶ ἐξετέλεσε πλείστας δημοσίας ὑπηρεσίας.

Τὴν 19 Μαρτίου 1829 ἐστάλη ἑκτακτος ἀπεσταλμένος τῆς Κυβερνήσεως εἰς Μηστράν. Κατόπιν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα ὁμοίως ἐστάλη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως.

Τὴν 3 Μαρτίου 1832 (ἀριθ. ἐγγράφου 85) διωρίσθη πρόεδρος τῆς διοργανιστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. — Τὴν 4ην Ἰουλίου 1832 ἐξελέχθη πληρεξούσιος τῶν ὅπλων τῆς Δυτ. Ἑλλάδος εἰς τὴν ἐν Ἀργεὶ συνέλευσιν. Τὴν 10 Αὐγούστου 1834 (ἀριθ. ἐγγράφου 5843) διωρίσθη αὐτὸς μετὰ τοῦ Ζαΐμη ἑκτακτος ἀπεσταλμένος εἰς Μεσσηνίαν καὶ Ἀρκαδίαν πρὸς κατάπυσιν τῶν ἐκεῖ στάσεων. Ἦτο πληρεξούσιος τῶν ὅπλων καὶ εἰς τὰς ἐτέρας δύο συνελεύσεις, δηλ. τὴν ἐν Τροιζῆνι καὶ τὴν ἐν Ἀστρεϊ. — Ἀμα τῇ συστάσει τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας διωρίσθη μέλος αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανε μέλος αὐτοῦ τὸ 1837 κατὰ μῆνα Δεκέμβριον.

Τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅστις ἦν ἐκ τῶν μᾶλλον διακριμένων τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐποχῆς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, καὶ εἰς ἐκ τῶν πατέρων τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ἠναγκάσθημεν νὰ ἐκδώσωμεν ὅλως ἐν συντομίᾳ· διότι, μακρὰν οὕτως τῶν πληροφοριῶν καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ πορισθῶμεν ταύτας εὐκόλως, κατ' ἀνάγκην περιορίσθημεν εἰς μόνας γενικότητας καὶ εἰς ἐξαγόμενα ἐπισήμων ἐγγράφων. Ἰδε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐν τῷ Ἑθνικῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ ἔτους 1865, σελίδα 130. Σ.

ΒΑΡΒΑΚΗΣ (Ἰωάννης Ἀνδρεάδης). Ἐγεννήθη ἐν τῇ νήσῳ τῶν Ψαρῶν κατὰ τὸ 1750 ἔτος. Νεανίας ἔτι ἐγκατεστάθη εἰς Ταγανρόικ τῆς Μεσημβρινῆς Ρωσσίας, ὅπου διὰ τοῦ ἐμπορίου ἐσχημάτισε μεγάλην περιουσίαν ἧς τὸ μεγαλείτερον μέρος ἐκληροδότησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀπεβίωσεν εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον τῆς Ζακύνθου κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος εἰς ὃν ἤρχετο νὰ λάβῃ μέρος. Τὸ ἐπόμενον ἔτος θέλομεν δημοσιεύσει λεπτομερῆ βιογραφίαν αὐτοῦ ἣν ἐζητήσαμεν πρὸ πολλοῦ παρὰ τῶν συγγενῶν τοῦ αἰοδίου τούτου εὐεργέτου τῆς ἡμετέρας πατρίδος. Ἰδε σελίδα 64.

ΒΗΤ (Witte Ἰωάννης). Ἐγεννήθη εἰς Ἀνθέρσαν τοῦ Βελγίου τῇ 12/24 Φεβρουαρίου 1808. Διάσημος ἀρχαιολόγος, ἐνασχοληθεὶς ἰδίως εἰς

τὰ περὶ τῆς κεραμείας τῶν ἀρχαίων. Κατὰ τὸ ἔτος 1841 περιηγήθη τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἴδε σελίδα 80.

ΒΟΙΣΣΟΝΑΔ (Ἰωάννης-Φραγκίσκος). Ὁ ἐπιστημότατος οὗτος τῶν Γάλλων ἐλληνιστῶν ἐγεννήθη περὶ τὸ 1878 καὶ ἀπέθανε τὴν 8ην Σεπτεμβρίου 1857· περὶ αὐτοῦ ἀναφέρομεν ἐν ἐκτάσει ἐν τῷ παρόντι τόμῳ ἐν κεφαλαίῳ ἐπιγραφομένῳ Παρισιανὰ ἀναμνήσεις. Ὁ Βοισσονὰδ ἐξέδωκε σχεδὸν ἅπαντας τοὺς Ἑλληνας συγγραφεῖς μετὰ σχολίων καὶ ἐνησχολήθη ἰδίως εἰς τοὺς ἥγτον γνωστοὺς ὀδηγούμενος ὑπὸ τῆς ἀρχῆς « Συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μὴ τι ἀπόληται. » Ὁ διασημότατος οὗτος φιλόλογος καὶ Ἑλληνιστὴς ἔλαβε τὸ χρυσοῦν παράσημον τοῦ Σωτῆρος κατὰ πρῶτον τὸ ἔτος 1855 παρακινήσει τοῦ δεκαοκταετοῦς τότε ἀξιοτίμου Νικολάου Μαυροκορδάτου χαριζομένου πρὸς ἕτερον τότε νέον φίλον του, νῦν ἐκδότην τοῦ Ἑθνικοῦ Ἡμερολογίου. Ἴδε σελίδα 80.

Γ

ΓΚΙΚΑΣ (Γρηγόριος). Ἑλεεινὴ ἦτον ὄντως ἡ κατάστασις τῆς Βλαχίας, ὅτε ὁ σουλτάνος Μαχμουτ Β' ὁ ἐπιχειρήσας νὰ σώτῃ τὴν Τουρκίαν, ἀναμορφῶν αὐτὴν, ἐνόησεν ὅτι ἔπρεπε, καθὼς ὁ μέγας Κιουπριλῆς, ν' ἀναθέσῃ τὴν κυβέρνησιν τῆς ἡγεμονίας εἰς χεῖρα στιβαρὰν δυνάμενιν ν' ἀναχαιτίσῃ τὸν ὀλεθρον αὐτῆς. Ὁ δραστήριος Γρηγόριος Γκίκας (1) ἐξελέχθη λοιπὸν ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας (1822), καὶ τοσοῦτον ἐφάνη ἄξιος τῆς ἐκλογῆς τῆς κυριάρχου δυνάμεως, ὥστε ἡ ἱστορία ἔδωκεν αὐτῷ τὸ ὄνομα Ἀνορθωτοῦ. Κατέβαλεν ὑπὲρ τῆς γεωργίας μέγιστον ζῆλον βελτιώσας τὴν κατάστασιν τῶν γεωργῶν, προστατεύσας αὐτοὺς, καὶ αὐστηρῶς τιμωρήσας τοὺς καταπιέζοντας αὐτοὺς κτηματίας. Ἡ ἡγεμονία του ὑπῆρξε διὰ τὸν γεωργὸν ἐποχὴ ὑπερτάτης δικαιοσύνης καὶ οὐδέποτε οἱ χωρικοὶ ἔσχον εὐημερίαν οἷαν ἀπὸ τοῦ 1822-28, οὔτε εἰς τὸ μετέπειτα ἐπανεῦρον τοιαύτην. Ὁ Κος Οὐβικίνης (Ῥουμανικαὶ ἐπαρχίαι, σελ. 133) λέγει ὅτι ὁ ἱδρυτὴς τοῦ γυμνασίου τοῦ Ἀγ. Σάββα δὲν περὶώρισε τὴν μέριμναν αὐτοῦ εἰς τοὺς γεωργοὺς, ἀλλ' ἔδωκεν ἰσχυρὰν ὥθησιν εἰς τὰς σπουδὰς, εἰσαγαγὼν τὴν Ῥουμανικὴν γλῶσσαν. Αἱ πρῶται Ῥουμανικαὶ ἐφημερίδες ἐδημοσιεύθησαν ἐπ' αὐτοῦ, ἡ ἐθνικὴ φιλολογία ἔλαβε τὴν πρώτην αὐτῆς ἀνάπτυξιν, καὶ « ἡ ζωὴ ἀνεγεννᾶτο πανταχοῦ »

(1) Ἰδοὺ ἡ γενεαλογία τοῦ ἡγεμόνος Γρηγορίου καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Κωνσταντίνου, Καρόλου, Μιχαήλ, Ἀλεξάνδρου καὶ Κωνσταντίνου. α'. Γεώργιος Α'. β'. Γρηγόριος Α'. γ'. Ματθαῖος. δ'. Ἀλέξανδρος (ἀναγορευθεὶς ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας ἐπνίγη ὑπὸ τῶν Τούρκων). ε' Δημήτριος (Μέγας Βάνος τῆς Βλαχίας).

κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Κου Βουλλάντ. Αὐστηρὰν ἀκολουθῶν οἰκονομίαν ὁ Γρηγόριος Δ', ἐπέτυχε νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τοὺς ὑπερόγκους φόρους τοὺς ἐπιβληθέντας εἰς τὴν Βλαχίαν ὑπὸ τῆς Τουρκίας πολεμούσης τότε μανιωδῶς κατὰ τῶν Ἑλλήνων, οὐδὲ ἐφήρμοσε κανέν τῶν συνήθων εἰς τοιαύτας περιστάσεις καταναγκαστικῶν μέτρων. Ἐν τούτοις δὲ καὶ τὰ νοσοκομεῖα τῆς πόλεως ἐπηνώρθωσε καὶ τὰς ὁδοὺς αὐτῆς εἰς λιθοστρώτους μετέβαλε, καίτοι ὑπὸ τοσοῦτον βαρεῖς διατελῶν φόρους.

Κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ παρεσκευάσθη σχέδιον βελτιώσεως καὶ διὰ τὰς λοιπὰς πόλεις. Οὕτω δὲ χάρις εἰς κυβέρνησιν οἰκονόμον καὶ προνοητικὴν πᾶσαι αἱ τάξεις τῆς κοινωνίας, ἀντὶ ν' ἀσχολῶνται εἰς κενοὺς διαπληκτισμοὺς, εἰργάζοντο πρὸς βελτίωσιν τῆς καταστάσεως αὐτῶν. « Πανταχοῦ ἐπανήρχετο ἡ εἰρήνη, ἡ ἀφθονία καὶ ἡ ἐλπίς· οἱ πένητες ἀνέκτιζον τὰς καλύβας αὐτῶν, οἱ πλούσιοι ὠκοδόμουν μέγαρα, ὁ γεωργὸς ἠροτρία ἡσύχως τὴν γῆν, καὶ ὁ ἔμπορος ἡσχολεῖτο ἀσφαλῶς εἰς τὰ ἔργα του. Πάντα ἀνήγγελλον πρόοδον, πάντα ὑπέσχοντο εὐημερίαν· ἡ Μολδο-Βλαχία ἐφαίνετο τέλος ἀνήκουσα ἑαυτῇ· ὅτε ἐκραγέντος καὶ πάλιν πολέμου μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας περιέπεσεν αἶφνης εἰς τρομερωτάτην ἀναρχίαν. (Βουλλάντ Β'. 338.)

Μὴ στέργων τότε νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πολιτικὴν τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου ὁ Γρηγόριος Δ' Γκίκας προὔτίμησε ν' ἀποχωρήσῃ εἰς τὴν Τρανσυλβανίαν.

Περὶ τὰ τέλη τῆς Ῥωσικῆς κατοχῆς (1834) διεδέχθη αὐτὸν ὁ τρίτος τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Ἀλέξανδρος Δημητρίου (γεννηθεὶς τῇ 1 Μαΐου 1795). Ὁ Γρηγόριος κατέλιπε πολλοὺς υἱοὺς τοὺς ἡγεμονίδας (βεηζαδέδες) Κωνσταντῖνον, Δημήτριον, Κάρολον, Παναγιώτην καὶ Γρηγόριον. Ὁ πρῶτος τούτων ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἑσωτερικῶν ἐπὶ τῆς Καϊμακαμίας τοῦ Ἀλεξάνδρου Γκίκα· ὁ δεῦτερος ἐγένετο ὑπουργὸς ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Ἰωάννου Κούζα· ὁ δὲ τελευταῖος ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις πρὶν ἐκ τῆς ἀμάξης. (Histoire générale des maisons princières, Genève, in-folio. Maison des princes Ghika.) Ἴδε σελίδα 48.

ΔΩ.

ΓΚΙΚΑΣ (Μιχαήλ). Ὁ πρίγκηψ Μιχαήλ, πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Γκίκα, γεννηθεὶς τῇ 28 Αὐγούστου 1792, κατὰ βᾶθος γνωρίζων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, μετὰ λύπης εἶδεν αὐτὸν ἀποδεχόμενον τὸν θρόνον τῆς Βλαχίας, καθότι ἐφρόνει ὅτι οἱ Γκίκαι ὄφειλον νὰ ἐπιφυλαχθῶσι δι' εὐνοϊκωτέρους καιροὺς ἵνα μὴ ἀμαυρώσωσιν ἀνωφελῶς εἰς ἀνωφελεῖς διαπληκτισμοὺς παροδικῆς ἐποχῆς ὄνομα, οὗτινος ἡ δόξα ἦτον ἀναπόσπαστος τῆς τοῦ τόπου. Καὶ τεθέντος μάλιστα ὅτι ἡ μεσολάβησις τῶν Γκικῶν ἤδυνατο νὰ φανῇ χρήσιμος εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ὁ Ἀλέξανδρος οὐδόλως ἐφαίνετο αὐτῷ κατέχων τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα.

Ἰδὼν ὁμῶς αὐτὸν ἀμεταθέτως ἀποφασίσαντα νὰ δρμήσῃ εἰς τὴν καταιγίδα, δὲν ἐδίστασε νὰ συμμερισθῇ τὴν τύχην αὐτοῦ.

Φιλόπονος δὲ ὢν καὶ σοβαροῦ χαρακτῆρος προσεπάθησεν ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἑσωτερικῶν καὶ ὡς μέγας Βάνος (πρῶτον ἐν Βλαχία ἀξίωμα μετὰ τὸ τοῦ ἡγεμόνος) νὰ καταστήσῃ χρήσιμον εἰς τὴν χώραν ἡγεμονίαν, ἣτις ἐφαίνετο μακρὰν ἔξουσα τὴν διάρκειαν, ἅτε ἰσοβίου ὄντος τοῦ ἡγεμόνος καὶ νέου εἰσέτι (1).

Καίτοι συντηρητικῶν θεωρουμένων τῶν τότε ὑπουργῶν, τὰ φρονήματα ὁμῶς τῆς σοβαρᾶς Γερμανίας μεγάλην ἐξήσκησαν ἐπὶ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ἐπιρροήν· ἡγάπα ἐνθέρμως τὴν μάθησιν, καὶ ἡσχύνετο βλέπων τὴν ἡγεμονίαν καθεύδουσαν ἐν τῇ ἀμαθείᾳ. Ἐπείσθη δὲ ὅτι, ἵνα ἐξαγάγῃ τὰ πλήθη τῆς ἀρχαίας αὐτῶν ἀποκτηνώσεως, ὥφειλε νὰ μεταμορφώσῃ τοὺς χωρικοὺς εἰς ἀνθρώπους πρὶν ἢ καταστήσῃ αὐτοὺς ἐκλογεῖς. Δυστυχῶς ὁμῶς αἱ θεωρίαι αὐτοῦ, σύμφωνοι πρὸς τὰς πολιτικὰς παραδόσεις τοῦ Γρηγορίου Δ', ἐφαίνοντο εἰς γηραιοὺς τῶν πλουσίων Βλάχων ἐπικίνδυνος νεωτερισμός. Ἀπὸ τοῦ 1837 ἡ κυβέρνησις « ἠναγκάσθη νὰ παλαίῃ κατὰ τῶν βογιάρων ὑπὲρ τῶν χωρικῶν, καὶ αἱ δίκαιαι αὐτῆς ἀπαιτήσεις, ὁμολογητέον, ὅτι διήγειραν τὴν ἀντιπολίτευσιν τῆς Συνελεύσεως » (Ε. Ρεγνώ, Παραδουνάβιοι ἐπαρχίαι, σ. 320). Ὁ ὑπουργὸς, ὅστις ὑπηγόρευεν εἰς τὸν ἡγεμόνα τὰς εἰς τὴν Συνέλευσιν διακοινώσεις « διηνεκῇ διαγγέλματα κατὰ τῶν βεαιωπραγιῶν τῶν μεγάλων κτηματιῶν (Ρεγνώ), » ὁ ὑπουργὸς ὁ προμαχῶν ὑπὲρ τῆς τοῦ δήμου ἐκπαιδεύσεως ἀπεκαλεῖτο φίλος τῶν Λατίνων καὶ τοῦ Καθολικισμοῦ· διότι εἰσήγαγεν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, ἅτινα προσεπάθει νὰ πληθύνῃ (2), τοὺς παρὰ τοῖς Νεολατινικοῖς ἔθνεσιν ἐν χρήσει χαρακτῆρας ἀντὶ τῶν Σλαβικῶν ἢ Κυριλικῶν.

Τὸ δὲ φιλελεύθερον κόμμα, οὗτινος οἱ κυριώτεροι ἀντιπρόσωποι ἤρχισαν ἤδη σχετιζόμενοι μετὰ τῶν Παρισίων, μετρίως καὶ αὐτὸ ηὐχαριστεῖτο ἐκ τῆς πολιτικῆς τοῦ ὑπουργοῦ, ἀξιοῦν ὅτι οὗτος δὲν συνησθάνετο ἀποχρώντως τὴν δύναμιν τῆς Ρουμανίας καὶ τὴν ἐπιφυλαττομένην αὐτῇ θέσιν, καὶ νομίζον ἤδη αὐτὴν ἱκανὴν νὰ συνάψῃ κατὰ τῆς Ρωσσίας πάλιν τὴν ὁποίαν ὁ μελαγχολικὸς καὶ ἥκιστα ἐξημμένος νοῦς τοῦ πρίγκηπος Μιχαήλ ἐνόμιζεν ἀδύνατον· καθότι ἡ μὲν Γαλλία, κυβερνωμένη ὑπὸ τοῦ Κου Γιζώτου, ἀδιαφόρει πρὸς τὴν τύχην τῆς Ρουμανίας· ἡ δὲ Αὐστρία, καθὼς καὶ ἡ Τουρκία, ὑπέκυπτον εἰς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον.

(1) Ὁ νεώτερος τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου Κωνσταντῖνος, γεννηθεὶς τῇ 15 Δεκεμβρίου 1798, διωρίσθη μέγας Σπαθάριος, καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ. Κατέλιπε δὲ ἓνα υἱόν, τὸν πρίγκηπα Μιχαήλ.

(2) Τετρακισχίλια δημοτικὰ σχολεῖα συνέστησαν εἰς τὰ χωρία. Οἱ πίνακες τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς μεθόδου ἐτυπώθησαν διὰ λατινικῶν χαρακτήρων. Ἀλλὰ τί ἐγένοντο τὰ σχολεῖα ταῦτα;

Συνεβούλευε λοιπόν, ἄφοῦ οὔτε τὴν Βουκοβίαν, οὔτε τὴν Βεσσαραβίαν, οὔτε ἄλλην τινὰ τῶν ὑπὸ τῶν ξένων κατεχομένων ἐπαρχιῶν ἡδυνήθησαν νὰ ὑπερασπίσωσι, νὰ ἀπέχωσι τῶν προκλήσεων, αἵτινες οὐδὲν ἄλλο ἡδύναντο ἢ νὰ χειροτερεύσωσι τὴν ἤδη τοσοῦτον κρίσιμον τῶν Ἡγεμονιῶν θέσιν. Ἡ πολιτικὴ αὕτη τοῦ ὑπουργοῦ, εἰς μὲν τοὺς βογιάρους φαινομένη θρασεῖα, φοφοδεῆς δὲ εἰς τοὺς ἐλευθερόφρονας συνασπθέντας ἐπὶ τέλους μετὰ τῶν ὀπισθοδρομικῶν, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον καὶ νὰ ἀσχοληθῇ μετὰ ζήλου εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων αὐτοῦ (1) προσλαβὼν ἐπὶ τούτῳ τοὺς δοκιμωτέρους τῶν διδασκάλων. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος Γκίκας, ἐγκαταλειφθεὶς εἰς τὰς ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεις, ἐδόθη εἰς ἐπιχειρήσεις, ἀνωτέραν ἀπαιτούσας δραστηριότητα καὶ ἰκανότητα πολιτικὴν, ἔνεκα τῶν ὁποίων μετ' οὐ πολὺ ἐκρημνίσθη τοῦ θρόνου. Ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος Α' προὔκάλεσε τὴν πτώσιν αὐτοῦ· ὁ Κος Γιζῶτος οὐδὲν ἔπραξε πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ· καὶ οἱ χριστιανοὶ τῆς Χερσονήσου, ἐρεθισθέντες ἔνεκα τῆς ἐν Βραίλα σφαγῆς τῶν Βουλγάρων, ἀνευφήμησαν τὴν πτώσιν ταύτην. Μετέπειτα δὲ ὅτε ἀνέλαβε τὰς ἡνίας τῆς κυβερνήσεως ὡς καϊμακάμης (κυβερνήτης) ἀπέδειξε καὶ πάλιν διὰ πολλῶν του πράξεων, ἀπὸ πόσα σφαλερὰ μέτρα προεφύλαξεν αὐτὸν ὁ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἤδη ἀποθιώσας ἀδελφὸς αὐτοῦ· πᾶσαν ὅθεν ἀπολέσας γοητείαν ἐξηφανίσθη ἐκ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς. Ἄλλως τε αἱ διανοητικαὶ αὐτοῦ δυνάμεις εἶχον εἰς ἄκρον ἐξασθενήσει· ἀπέκρουε τὰς συμβουλὰς τῶν νοσημονεστέρων μελῶν τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, καὶ εὐκολον ἦτο νὰ προΐδῃ τις ὅτι ὁ ἀσθενὴς αὐτοῦ ἐγκέφαλος δὲν θὰ ἐβράδυνε νὰ φέρῃ αὐτὸν εἰς τὸν τάφον· καὶ τῷ ὄντι προσβληθεὶς ὑπὸ ἀποπληξίας ἐτελεύτησεν ἐν Νεαπόλει τῷ 1861. (Ἐκ τῆς Ἱστορίας τῶν Ἡγεμονικῶν οἰκῶν. Γενεύη.) Ἴδε σελίδα 48.

ΔΩ.

Δ

ΔΕΝΜΑΝ (T. L. Denman). Ὁ ἀνὴρ οὗτος, Ἀγγλος τὸ γένος, ἂν καὶ οὐδὲν ἐθνικὸν ἐκ τῶν ἀμέσως φαινομένων καὶ ἐκτιμωμένων δὲν ἔπραξεν εὐεργέτημα, οὐχ' ἥττον ὅμως κατὰ πέντε κατὰ συνέχειαν ἔτη μὲ ἀπαραδειγματίστον ζῆλον καὶ ἀξίαν θαυμασμοῦ ἐπιμονὴν, ἐναντίον τῶν ἔξεων καὶ τῶν προλήψεων τῆς Ἀγγλίας καὶ μὲ μεγάλας θυσίας του, ἀνέλαβε τὴν ἐπιχείρησιν τῆς εἰσαγωγῆς τῶν Ἑλληνικῶν οἶνων εἰς τὴν

(1) Κατέλιπε τρεῖς υἱοὺς, Ματθαῖον (ἀποθιώσαντα), Γεώργιον καὶ Βλαδιμίρον. Ἐκ δὲ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ δύο μόναι ἐπέζησαν, ἡ πριγκηπέσσα Κολτζόφ Μασσάλσκη (Δώρα Ἰστρία) καὶ ἡ πριγκηπέσσα Ὀλγα, νυμφευθεῖσα μεθ' ἑνὸς τῶν υἱῶν τοῦ πρώην ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Μιχαήλ Στούρτζα.

Ἀγγλίαν, οἵτινες τὸ πρὶν ὅλως ἄγνωστοι καὶ περιφρονούμενοι χάρις, εἰς τὰς ἐνεργείας του, κατέχουσι σήμερον θέσιν ἐκ τῶν πρωτίστων καὶ ἐπιζητοῦνται εἰς τὰς τραπέζας τῆς Ἀγγλικῆς ἀριστοκρατίας. Χάριν τῶν προσπαθειῶν τοῦ Κ. Δένμαν (ἀδιάφορον ἐὰν ἔχωσιν ἐλατήριο ἐντιμον κερδοσκοπίαν) ἡ ἐν Ἑλλάδι οἰνοποιία ἀνεπτύχθη καὶ ἀναπτύσσεται καθ' ἐκάστην, καὶ θέλει ἐπιφέρει μεγάλας προσόδους εἰς τὴν γεωργίαν τῆς πατρίδος μας. Ἴδε σελίδα 96.

ΔΟΥΡΟΥΗ (Duguy Βίκτωρ). Ἐγεννήθη εἰς Παρισίους τῷ ἔτει 1821. Δόκιμος καθηγητὴς τῆς ἱστορίας, νῦν ὑπουργὸς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν Γαλλίᾳ. Ἡ δότομος αὐτοῦ Ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος εἶναι πόνημα λίαν ἀξιολογόν. Ἴδε σελίδα 80.

ΔΩΡΑ-ἸΣΤΡΙΑΣ. Ἡ πολλαχόθεν παρ' ἡμῖν γνωστὴ πριγκήπισσα Ἑλένη Κολτσὸφ Μασσάλσκη, ἡ κατὰ τὸ φιλολογικὸν αὐτῆς ἐπωνύμιον Δώρα-Ἰστρίας, ἐπίσημος κατὰ τὴν Ἑσπερίαν Εὐρώπην συγγραφεῖς, δλόκληρον ἀφιερῶσασα τὸν βίον αὐτῆς ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας καὶ ἰδίως ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ χριστιανικῶν ἐθνῶν καὶ ἰδίως τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἔλκει τὸ γένος ἐκ τῆς μακεδονικῆς Ἰλλυρίας, ἀπόγονος οὖσα τοῦ Γκικαίου γένους, ὅπερ ἀπὸ τοῦ 1658 πολλοὺς εἰς τὴν Βλαχίαν καὶ Μολδαυίαν παρέσχεν ἡγεμόνας. Ἐγεννήθη δὲ ἐν Βουκουρεστίῳ τῇ 22 Ἰανουαρίου 1828 ἐκ πατρὸς Μιχαὴλ Γκίκα, ἀδελφοῦ τοῦ ἀπὸ τοῦ 1834-1842 ἡγεμονεύσαντος τῆς Βλαχίας Ἀλεξάνδρου.

Οἱ γονεῖς τῆς Δώρας διήγαγον τὴν νεότητά αὐτῶν ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ τῇ τοσοῦτον κατὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν παραγνωρισθεῖσῃ ὑπὸ χαμαιζήλων παθῶν διὰ δυσμενοῦς τῇ Ἀνατολῇ πολιτικῆς ἐξαφθέντων, καθ' ἣν ἡ Ἑλληνοκρατία εἶχε καταστήσει τὰς ἡγεμονίας λαμπρὰν ἑλληνισμοῦ ἐστίαν. Τὰ δὲ ἀχώριστα ἀπὸ πάσης ξενοκρατίας κακὰ καὶ μάλιστα ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀνωμάλου καὶ φυχῆς ἐκείνης πολιτικῆς ἐξηγόραζε διὰ μεγάλων εὐεργετημάτων ὑπὲρ τε τῆς αὐτονομίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς χώρας. Ὅθεν οἱ γονεῖς τῆς Δώρας διεκρίθησαν οὐ μόνον ἐπὶ βαθεῖ ἑλληνισμῷ, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ἐπὶ θερμῇ τινι προσασίᾳ τῶν γραμμάτων. Ἡ μὲν μήτηρ αὐτῆς, μαθήτρια οὖσα τοῦ μακαρίτου Βαρδαλάχου, ἐξέδωκε συγγράμματα παιδαγωγικά· ὁ δὲ πατὴρ αὐτῆς, καλλιεργῶν μετ' ἀγάπης καὶ ἐπιτυχίας τὰς Ἑλληνικὰς μούσας ἐν τῷ μέσῳ τῶν πολιτικῶν καὶ κυβερνητικῶν μεριμνῶν αὐτοῦ, προέδρου ἐπὶ πολλὰ ἔτη γενομένου τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου καὶ ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν, συνήγαγε καὶ κατήρτισε κάλλιστον ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων καὶ νομισμάτων μουσεῖον.

Ἡ πρόωρα ἀναφανείσα ἐν τῇ Δώρᾳ δαιμονία μεγαλοφυΐα, ἡ γλυκύθυμος αὐτῆς ἀγαθότης, καὶ ἡ ἐπιλάμπουσα χάρις καθίστων αὐτὴν ἀντικείμενον συγγενικῆς λατρείας, ἀγλάϊσμα τῆς αὐλῆς τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου.

Ἐνῷ δὲ ἡ ἀνήκουσα τῷ φύλῳ αὐτῆς γυμναστική ἐναρμονίως διέπлатτε τὸ μετὰ στοργῆς ὑπὸ τῆς φύσεως εὐτυχέστατον δημιουργηθὲν αὐτῆς σῶμα· διότι ὁ ἔσυχος αὐτὸς ἄνθρωπος εἶναι οὐχ ἥττον γυνή, πάσας τὰς τελειότητας καὶ τὰς χάριτας τῆς ἑαυτῆς φύσεως κεκτημένη· ὁ νοῦς αὐτῆς οὕτω θαυμασίως ἀνεπτύσσετο, ὥστε ὁ ἐπιτετραμμένος τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτῆς ἀγωγὴν καὶ διδασκαλίαν, λόγιος Ἕλλην, οὐδένα μετ' αὐτῆς ἠδύνατο νὰ συγκατατάξῃ ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς. Ἐπειδὴ οὐ μόνον προέβαινεν ὑπὲρ πᾶσαν προσδοκίαν, ἀλλ' ἀπητεῖτο πρὸς τούτοις πρὸς αὐτὴν ἰδίᾳ τις ἑκτακτος μέθοδος, τῆς μεγαλοφυΐας μὴ ὑποκειμένης εἰς τοὺς συνήθεις τῆς διδασκαλίας κανόνας. Φερέπονος καὶ ἐμβριθῆς, δεξιῶς διὰ τῶν γραμματικῶν δυσκολιῶν διερχομένη, θαυμασίως ἀφικνεῖτο εἰς τὴν κατάληψιν τῶν συγγραφέων καὶ ποιητῶν καὶ τὴν αἰσθητικὴν αὐτῶν ἀντίληψιν· ἐνδεκαετῆς δὲ συνέταξε καὶ γλαφυρώτατον διήγημα. Πᾶσαν γυναιχείαν μικρολογίαν ἀποφεύγουσα, τοσοῦτον ἐνέκυπτεν, ὥστε πᾶσαν ἱστορίαν ἤθελεν ἐκ τῶν πηγῶν αὐτῆς νὰ ἀρυσθῇ. Ἐκτακτον δὲ εὐμάθειαν καὶ περὶ τὰς γλώσσας, ὧν ἐννέα κατέχει ἤδη, κεκτημένη, ἀκορέστως εἰς τε τὰς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας φιλολογίας ἐμφιλοχωροῦσα· ἐνῷ ὁ νοῦς συνῆγεν ὕλην ἐπιστημονικὴν καὶ ἡ φαντασία ἀπέκτα τὰ ζωηρὰ ἐκεῖνα χρώματα, ἅπερ οἱ πάντες θαυμάζουσιν, αὕτη οὐδόλως ἔζη βίον ἀσκητικόν, ἀλλ' ἐν τῷ κόσμῳ οὐχ ἥττον ἀναστρεφομένη, μετὰ θαυμασίας δξυδερχείας, ἐν μέσῳ ἀθυρμάτων, βαθείας καὶ ἀνθρωπωφελεῖς συνῆγε παρατηρήσεις. Διότι τὸ καρτερικόν, τὸ δραστικόν καὶ τὸ ζωηρὸν τῆς γυναικὸς ταύτης δυσκόλως δύναται νὰ πιστεύσῃ ὁ μὴ ἰδὼν. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ ῥοπή πρὸς τὴν πνευματικὴν καὶ πολιτικὴν ἐλευθερίαν ὥς τις ἔμφυτος ὁρμὴ ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἀνεπτύσσετο· ἔτι δὲ καὶ ὁ περὶ αὐτὴν κόσμος, καθ' ὃν ἔθνος, βελτίονος τύχης ἄξιον, ἐπάλαιε πρὸς τὰ δεσμὰ δι' ὧν περιέβαλλον αὐτὸ δόλιοι καὶ ἄπιστοι γείτονες, παρεῖχεν αὐτῇ πολῦτιμον μελετῶν στάδιον, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐκράτυνε τὴν εὐγενῆ ἐκείνην ῥοπήν. Μετὰ ταῦτα αἱ περιηγήσεις τῆς Δώρας εἰς τὴν Γερμανίαν, ἧς τὰς πλείστας ἐπεσκέφθη αὐλὰς, ἐνθα διήγειρε τὰ αὐτὰ αἰσθήματα· διότι ἀδύνατον εἶναι νὰ ἴδῃ τις τὴν γυναικα ταύτην καὶ νὰ μὴ αἰσθανθῇ τὴν συμπαθῆ ἑλξιν τῆς μεγαλοφυΐας παριστανομένης ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς ἐρασμιωτάτης χάριτος· αἱ περιηγήσεις, λέγω, αὗται ἐξέτειναν μὲν τὸν ὀρίζοντα τοῦ νῆός της, κατέδειξαν δ' αὐτῷ ἐκ περιωπῆς τὰ γινόμενα, διότι εἶδεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τοὺς ἐπισημοτάτους τῶν πολιτικῶν καὶ σοφῶν ἀνδρῶν, ὧν συνείδε τὴν ῥοπήν. Ἀλλ' ὥς εἶκος ταῦτα ἀντὶ νὰ μεταβάλῃ ἐκράτυνον ἐν αὐτῇ τὴν ἰδέαν καὶ τὸ αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας, δι' ἧς μόνης ἡ κοινωνία τυγχάνει τοῦ ἀληθοῦς αὐτῆς σκοποῦ. Κατὰ δὲ τὴν Ἰταλικὴν ἐπανάστασιν, ἣν ὡς ἀγῶνα ἀπολυτρώσεως συμπαθῶς ἡσπάσθη, θερμῶς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ καλοῦ ἐκείνου ἔθνους εὐχομένη, εἶδεν] ἐν Ἰτα-

λία ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ τὰ δλέθρια ἀποτελέσματα τῆς τυραννίας καὶ τὰς ἀποπλανήσεις τῆς πρωτοπείρου ἐλευθερίας.

Συζευχθεῖσα δὲ κατὰ Φεβρουάριον 1849 μετὰ τοῦ Ῥώσσου πρίγκηπος Ἀλεξάνδρου Κολτσόφ Μασσάλκη, μετέβη εἰς Πετρούπολιν, ἐν ᾗ διετέλεσε τὸ σέμνωμα τοῦ μεγάλου λεγομένου κόσμου. Ἐν μέσῳ δὲ τῶν διασκεδάσεων, ὧν διὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν χάριν αὐτῆς ἦτον ἡ ἀγωνοθέτις, ὡς μέλισσα ἐν μέσῳ ἀνθῶνος περιπταμένη, λεληθότως ἀπεθησαύριζε πλοῦτον παρατηρήσεων καὶ ἐμβριθεστάτων μελετῶν περὶ τοῦ ἀπεράντου ἐκείνου κράτους, οἷ πολλὰς περιηγήθη χώρας, ἐνθα τὰ πλεῖστα τῶν κοινωνικῶν ζητημάτων, ὑπὸ δοκοῦσαν ἡρεμίαν, οὐ μόνον διατελοῦσιν ἐν πλήρει ὀργασμῷ, ἀλλὰ καὶ ἐμφαίνουσιν ἰδιοῤῥυθμίαν τινὰ, δι' ἧς γίνονται ἀξιολογώτατα ἀντικείμενα σπουδῆς εἰς νοῦν βαθὺν ἄμα καὶ εὐρὺν, οἷος ὁ τῆς Δώρας. Ἐχει δὲ αὕτη εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν τὸ πλεονέκτημα τοῦ φιλοσοφεῖν ἐν τῷ μέσῳ τῆς τύχης καὶ τῆς κινήσεως τοῦ περὶ αὐτὴν κόσμου, ὅστις γεγοητευμένος ὑπὸ τῶν θελγῆτρων τῆς οὐδὲ ὑποπτεύει τοὺς νοεροὺς αὐτῆς ἀγῶνας. Ἄλλως τε ὁ μὲν γάμος τῆς Δώρας ἔμεινε στεῖρος, ἡ δὲ αἰωνία νύξ καὶ ὁ παγετὸς τῆς Πετροπόλεως, ἐνῷ ἡ μεσημβρινὴ αὕτη νύμφη ἀνήλισε τὸν βίον, μετ' οὐ πολὺ ἐπὶ τοσοῦτον προσέβαλον τὴν ὑγίειαν αὐτῆς, ὥστε αἵρεσις προὔτάθη θανάτου ἢ ἀποδημίας.

Ὅθεν ἀποδημήσασα καὶ ἐν τῷ Βελγίῳ διατρίβουσα εἶχεν ἤδη ἐκδώσει, ὡς πρόδρομον τῶν ἐνδόξων αὐτῆς συγγραφῶν, τὸ περὶ τοῦ μοναστικοῦ βίου ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ (*la Vie monastique dans l'Eglise orientale*. — 12ον. — 1855. Paris. I-XXIII, 1-468, Ἐκδοσ. Β'. 12ον, 1858. — Paris. I-XI, 1-341), οὔπερ καὶ δευτέρα ἤδη ἐγένετο ἐκδοσις, οὕτω μεταβαλοῦσα τὴν πρώτην, ὥστε δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς δύο συγγράμματα. Διὰ τῆς εὐγλώττου δὲ ταύτης φωνῆς οὐ μόνον ἀπεκάλυψεν εἰς τὴν Εὐρώπην μέγαν τινὰ συγγραφέα καὶ ὑπέρμαχον τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ ἤρχισε τὴν ἐνδοξὸν ἐκείνην πάλιν κατὰ τῆς δουλοσύνης, καταπολεμοῦσα τὴν πνευματικὴν τυραννίαν τὴν διὰ τοῦ φαντάσματος τῶν μοναχῶν ναρκοῦσαν τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιν. Μεταβᾶσα τέλος εἰς Ἑλβετίαν εὔρε τινὰς τῶν ὀνείρων αὐτῆς πεπραγματωμένους· λάον φύσει καὶ ἤθει εὐρωστοῦντα, ἐλεύθερον, περιεχαρακισμένον ἐντὸς τῶν ὀρέων του καὶ ἐκεῖθεν ἐπὶ τῶν λοιπῶν Εὐρωπαϊῶν ἀκτινοβολοῦντα. Ὑπὸ τὴν μεγαλοπρεπῆ ἡρεμίαν τῶν νεφελαστεφῶν Ἀλπεων ἐλευθέρως ἀναπνέουσα ἡ Δώρα, ἤρχισε νὰ κινῇ τὸν νευρώδη αὐτῆς κάλαμον καὶ δι' ἀρχετύπου εὐγλωττίας νὰ γίνηται μεγαλόφωνος κῆρυξ τῆς τε πνευματικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας. Ἐν τῇ τετρατόμῳ αὐτῆς Γερμανικῇ Ἑλβετίᾳ (*La Suisse allemande et l'Ascension du Moench*, 12, 1856. — Paris. 4 vol.), σειρᾷ ἐμφύχων μελετῶν καὶ εἰκόνων, εἰς

ὥς τῆς θαυμασίας ἐκείνης χώρας ἡ σπουδὴ παρέχει ἀξιολόγους ἀφορμὰς, τὸ πᾶν παρορμᾷ τὴν Δώραν νὰ κινήσῃ τὰ θεμελιωδέστατα κοινωνικά ζητήματα, καὶ τὸν θησαυρὸν τοῦ παρελθόντος εἰς τοὺς ἐπιζῶντας ἐπιδεικνύουσα νὰ παρασκευάσῃ τὸ μέλλον. Ὡς μισητοτέρα δὲ πασῶν τυραννία παρίσταται τῇ Δώρᾳ ἡ ὑπὸ τὴν παπρικὴν τιάραν κρυπτομένη· καὶ δικαίως, διότι διανοούμενοι τὸ παράλογον καὶ ἐπίβουλόν τῆς τυραννίας ταύτης δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν καὶ ὅτι ἡ Δώρα εἶναι Ἀνατολίτις, ἐπομένως καλῶς γινώσκουσα τὸν κατὰ τῶν Ἀνατολικῶν ἐθνοτήτων πόλεμον τῆς ἀπεχθοῦς ταύτης τυραννίας, καὶ μάλιστα τὴν καταδρομὴν αὐτῆς κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας, ὡς ἐμφαινούσης τὸ κῦρος καὶ ὡς περιεχούσης πάντα τὰ σπέρματα τῆς ἐλευθερίας, ἅτινα πρὸς πᾶσαν πρόοδον δύνανται συναρμολογήσασθαι νὰ καρποφορήσωσιν. Εἶναι δὲ τὸ ἔργον τοῦτο ἀριστοτέχγου εἰκὼν ἐκ τῆς Δύσεως εἰς τὴν ἑκθαμβὸν Ἀνατολὴν πεμπομένη, διὰ νὰ διδάξῃ αὐτῇ τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς, τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς δόξης. Δὲν θέλομεν ἐνδιατρίψει εἰς πλῆθος ἄλλο πονημάτων τῆς Δώρας, διότι σπεύδομεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ προκείμενον. Ἀλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ ἀπορήσῃ, ὅτι ὁ ἐλεύθερος λαὸς τῆς Ἑλβετίας προσήνεγκε λατρείαν τῇ νύμφῃ ταύτῃ τῆς Ἀνατολῆς· ὅτι ἡ ἐσπερία Εὐρώπη τὸν θαυμασμὸν αὐτῆς ἐξέφρασε διὰ σειρᾶς ὕμνων. Εἶναι τῷ ὄντι κάλλιστον θέαμα γυνή, ἀπὸ τῶν ἀνωτάτων κοινωνικῶν βαθμίδων κατερχομένη διὰ νὰ παραμυθήσῃ τοὺς λαοὺς, νὰ ζήσῃ μετ' αὐτῶν καὶ νὰ γίνῃ θερμοτάτη ὑπέρμαχος τῆς ἐλευθερίας των. Ἡ Δώρα εἶναι ἀνατολικὴ τὴν καρδίαν καὶ ἐσπερία τὰς ἐξέσεις· οὕτως οἰκεῖα οὐχ ἤττον τῇ ἐσπερίᾳ Εὐρώπῃ, εἶναι προσφιλεστάτη ὑπέρμαχος τῆς ἐλευθερίας, καὶ θερμοτάτη ἅμα συνήγορος ὑπὲρ τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ δὲ σφαῖρα τῆς δόξης αὐτῆς εἶναι λίαν ἐκτεταμένη, ὥστε νὰ περιληφθῇ ὑπὸ τὰ στενὰ ὅρια τοπικῆς ἐθνότητος· ὥστε δικαίως πᾶσα ἡ Ἀνατολὴ καυχᾶται καὶ σεμνύνεται ἐπ' αὐτῇ.

Τὸ τελευταῖον ἐκ τῶν μεγάλων αὐτῆς συγγραμμάτων εἶναι αἱ Ἀνατολίτιδες, ἥτοι περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ γυναικῶν, οὔτινος ἐξεδόθησαν ἄχρι τοῦδε δύο τόμοι (*les Femmes en Orient*. 8ον Zurich, 1860, 1er vol. *la Péninsule orientale*, 2e vol., *la Russie*). Ἄν δὲ ἄλλοθεν δὲν εἴχομεν νὰ κρίνωμεν τὴν ὡς πρὸς τὸν Ἑλληνισμὸν ἀξίαν τοῦ πονήματος τούτου, ἤρκει νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ὁ διαβόητος Φαλλμεράϋερ, καίτοι μετὰ σεβασμοῦ γράφων, κατέκρινε τὴν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων συμπάθειαν τῆς Δώρας. Εἰς δὲ τὴν περίστασιν ταύτην ἀναφέρονται τρία ἐν τῷ Αἰῶνι τότε δημοσιευθέντα ἄρθρα (ἔτους ΚΒ', ἀρ. 1914, 1915, καὶ 1917-27, 31 Αὐγούστου, καὶ 3 Σεπτεμβρίου 1860), ἐν οἷς τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τῇ βιογραφίᾳ ταύτῃ περιέχονται. Τούτου δὲ τοῦ συγγράμματος διὰ τῶν κυριωτάτων ἐν Εὐρώπῃ περιοδικῶν φύλλων καὶ ἐφημερίδων ἐπαινεθέντος (ἴδε μεταξὺ ἄλλων Mme la comtesse Dora d'Istria, par Armand Pommier, 8ον.

Paris, 1863) ἔχομεν ἤδη καὶ ἐλληνικὴν μετάφρασιν (περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ γυναικῶν, μετάφ. Λίμιλίας Σκουζέ, ἐν Ἀθήναις, 1862, 2 τόμ. εἰς 8ον). Εἶναι δὲ θριαμβευτικὴ ὑπὲρ τῆς Ἀνατολῆς ἀπολογία, εἰκονογραφικὰ ἀριστοτεχνήματα ἐθνογραφίας, βαθεῖάν τινα ἀπαρτίζοντα ἐνότητα, καὶ ἀσφαλῶς ἄγοντα τὸν ἐκθαμβὸν ἀναγνώστην εἰς τὸ σκοπούμενον. Τὴν δὲ μεγίστην ταύτην ποικιλίαν τῶν ὑποθέσεων δὲν κατέταξε βεβαίως ἡ Δώρα ὑπὸ ἰσχνὴν μορφήν ἐπιστήμης· δὲν κατέφυγεν εἰς ἐναγωνίους διαιρέσεις καὶ ὑποδιαιρέσεις καὶ προσυποδιαιρέσεις, καθ' ἃς συνήθως, ἐξαντλουμένων τῶν Ἀραβικῶν, τῶν Λατινικῶν καὶ Ἑλληνικῶν ἀριθμῶν, ἀναγκάζονται πολλάκις οἱ συγγραφεῖς νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὴν χρῆσιν τῶν Ἑβραϊκῶν. Ἡ μὲν μεγαλοφυΐα δημιουργεῖ ἰδίαν μέθοδον, ἕκαστον δὲ ἔργον αὐτῆς ἔχει ἰδιάζοντας αὐτῷ κανόνας, ἐξ αὐτοῦ τοῦ σχεδίου καὶ τοῦ σκοποῦ ἀπόνως πηγάζοντας. Ἡ Δώρα, οὐδόλως μιγνύουσα τὴν ποίησιν μετὰ τῆς ἐθνογραφίας, οὐδαμῶς πλανᾶται ἐν τῷ πλήθει τῶν εἰκόνων αὐτῆς· διότι ὡς Χάρις ἀβρόπους ἀκολουθεῖ ἀτραπὸν ἐν μέσῳ ἀνθῶν, ἐνίοτε καὶ ἐν μέσῳ ἀκανθῶν· ἀλλὰ κάλλιστα γινώσκει ποῦ βαίνει· ἂν δὲ ἡ ἀτραπὸς αὕτη δὲν ᾗναι ὁρατὴ εἰς τινα τάξιν ἀναγνωστῶν, οὗτοι ἅς αἰτιῶνται ἑαυτούς. Ἄν δὲ εἰκόνες τινὲς ᾗναι λεπτομερέστεραι, ἂν ὁ καλλωπισμὸς τῶν γυναικῶν κατέχῃ που τόπον τινὰ, εὐγνωμονοῦμεν τῇ Δώρᾳ· διότι τίς βέλτιον ἠδύνετο τὰ ζωγραφῆσαι τὰς περιέργους ἐκεῖνας σκηνάς; Τίς δὲν ἐννοεῖ, ὅτι, λόγου γινομένου περὶ γυναικὸς, ὁ καλλωπισμὸς εἶναι οὐσιώδης, διότι ἐν αὐτῷ κατοπτρίζεται ἡ φύσις αὐτῆς. Μετὰ πόσης μὲν ἡδονῆς ἀναγινώσκουμεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Μακωλέη τὰς λεπτομερείας τοῦ Ἀγγλικοῦ βίου; πόσον δὲ δυσθυμοῦμεν, ὅτε, ἀναγινώσκοντες τοὺς βίους μεγάλων ἀνδρῶν, ἄλλο δὲν βλέπομεν εἰμὴ τὸν δημόσιον ἄνδρα; Καὶ ὅμως ὁ ἰδιωτικὸς ἀνὴρ εἶναι τοῦ δημοσίου τὸ ἀληθὲς εἰ καὶ κεκρυμμένον πολλάκις ἐλατήριον! Ἡ μήπως ἔθνους ὁλοκλήρου τὸ κράτιστον δὲν εἶναι ἄξιον τῆς αὐτῆς ἐρεῦνης; Πόσον ἐξ ἐναντίας ἠθελεν ἐκλίπει ἡ ζωηρῶς ἐπανθοῦσα χάρις, ἂν ἡ Δώρα, καλύπτουσα τὰς περιέργους ταύτας εἰκόνας, ἐφ' ὧν ἀπόνως τίθενται ὑπ' ὄψιν ἡμῶν σοφὰ πολλάκις διδάγματα, ἠθελεν ἀπὸ διδακτορικοῦ τρίποδος ἀξιωματικῶς ἐκφέρει τὰς λεπτὰς ταύτας καὶ γλαφυρὰς ἀληθείας;

Ἡ Δώρα ἐν τῷ μέσῳ τῶν εὐόσμων ἀνθῶν εὕρισκει τρόπον νὰ παρεμβάλλῃ καρποὺς ὠρίμους τῆς πολυμαθείας της· ὅθεν πρὸς πολλοῦ ἀναφέρει χωρία συγγραφέων, ἅπερ ἕνεκα τῆς πολλῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς ζωηρᾶς αὐτῆς μνήμης ἀμόχθως ἀπορρέουσι τοῦ ὀξέος αὐτῆς καλάμου, ὅτε μὲν ὡς κύρος, ὅτε δὲ ὡς ἀγχίνους ἐκφράσεις, ἀπροσδόκητον φῶς εἰς τὰ λεγόμενα ἐπιρρίπτοντα. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον μεταχειρίζεται τὸν περὶ τὰς νέας φιλολογίας πλοῦτον, ὃν ἀπεθησαύρισεν οὐ μόνον ἐκ τῆς σπουδῆς καὶ ἀναγνώσεως, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν ἐθνῶν εἰς ἃ ἐκάστη τῶν

φιλολογιῶν ἐκείνων ἀναφέρεται, ἐν μέσῳ τῶν μᾶλλον εὐδοκιμούντων κατ' αὐτὰς ἀνδρῶν. Ὅθεν ἐπόμενον ἦτο πλήν τῆς οἰκείας γνώσεως ν' ἀποκτήσῃ σπανιωτάτην δεξιότητα πρὸς τὴν αἰσθητικὴν κρίσιν καὶ δίκειότητα οὐ τὴν τυχοῦσαν. Ἄν δέ τινων σπανίων γλωσσῶν ἀναφέρονται πονήματα, καὶ διὰ τοῦτο χάριν ὀφείλομεν τῇ Δώρᾳ, διότι ἀνεῦρε καὶ ἐφρόντισε τοσοῦτον κομψῶς νὰ μεταφρασθῶσι τὰ τεμάχια ἐκεῖνα. Πόσον τῷ ὄντι εὐγνωμονοῦμεν εἰς τοὺς περιηγητὰς ἀγνώστων τόπων, ὅταν προμηθεύωσιν ἡμῖν δείγματα γλωσσῶν ἰδιοῤῥύθμων!

Ὅστις γινώσκει τὴν κατάστασιν, εἰς ἣν διατελεῖ ἔτι ἡ γυνὴ εἰς τινὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς, πόσον τὰ περὶ τοῦ προορισμοῦ καὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς παραγνωρίζονται εἰσέτι, θέλει εὐκόλως ἐννοήσῃ τὴν προθυμίαν, μεθ' ἧς ἡ Δώρα σπεύδει νὰ ἐμπνεύσῃ αὐτῇ διὰ διδαγμάτων καὶ εἰκόνων τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἀξίαν. Διότι τίς ἀγνοεῖ τὴν ἐπιρροὴν τῆς γυναικὸς ἐπὶ τὰς τύχας τῆς κοινωνίας; δὲν εἶναι ἡ μήτηρ ἡμῶν, ἡ σύντροφος ἡμῶν, ἡ παρήγορος τοῦ γήρατος ἡμῶν; Διατί ἡ Ἀγγλὶς συναλλάσσεται, ἐμπορεύεται, περιηγείται, γράφει, εἶναι τέλος ἐλευθέρα; ἡ δὲ Ἀνατολίτις ἐνιαχοῦ εἶναι καταδικασμένη νὰ ζῇ βίον περιεσταλμένον, ὑποτεταγμένον, ὑπὸ βαρεῖαν διατελοῦσα κηδεμονίαν, ἔνεκα τῆς ὁποίας οὐδεμία τῶν δυνάμεων αὐτῆς ἀναπτύσσεται, ἀναλίσκεται δὲ ἐν ἀργίᾳ ὡς ἄνθος δι' ἑλλειψίν φωτὸς μαραινόμενον; Ἀλλ' ὁ μαρασμὸς οὗτος δὲν μεταδίδεται εἰς τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὕτως ἡ γυνὴ δὲν ἐκδικεῖται τρομερὰν ἐκδίκησιν διὰ τὴν ὑποταγὴν αὐτῆς; Καὶ ὅπου δὲ ἡ γυνὴ φαίνεται ἐλευθεριωτέρα καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐσπερίᾳ Εὐρώπῃ, τὸ ἔργον εἶναι τετελεσμένον πανταχοῦ; ἡ ἀγωγή τῆς γυναικὸς εἶναι τελεία; ἡ νομοθεσία περὶ τῶν συναλλαγῶν τῆς γυναικὸς, περὶ τῆς ἰδιοκτησίας αὐτῆς, περὶ τοῦ γάμου δὲν ἔχει τάχα πολλαχοῦ ἀνάγκην ἐπανορθώσεως; μήπως τοῦτο δὲν ὁμολογεῖται καὶ παρὰ τῶν ἀνδρῶν τῶν μάλιστα ἁρμοδίων νὰ κρίνωσι τὰ τοιαῦτα, οἷον ὁ περικλεὲς Μίλλ; Ἡ ἀγνὴ καὶ ἐνθερμος λάτρις τῆς ἐλευθερίας Δώρα ἠδύνατο νὰ παραλίπη τὸ καλὸν τοῦτο θέμα; Ἀλλὰ οὐδαμοῦ τοῦ συγγράμματος πλάττει χιμαίρικόν τι σύστημα κοινωνίας καὶ νομοθεσίας· οὐδαμοῦ τὴν ἐλευθερίαν τῆς γυναικὸς ἐνόησεν, ὡς πεπλανημένοι τινὲς αἰρέσεις τῆς καθ' ἡμᾶς ἐποχῆς.

Διὰ τοῦτο δὲ οἱ Ἕλληνες ζωηρότερον ἐκφράζουσι τὴν ἑαυτῶν εὐγνωμοσύνην τῇ φιλογενεῖ Δώρᾳ, ἥτις παρεπιδημήσασα μεταξὺ αὐτῶν ἐγένετο ἀντικείμενον γενικοῦ σεβασμοῦ· οἱ παρ' ἡμῖν ἐπισημότατοι ἀγωνισταὶ ἐτίμησαν αὐτήν, ὡς δι' οὐχ ἥττονος ἀνδρίας τοὺς κοινοὺς ἐχθροὺς πολεμοῦσαν· οἱ λόγιοι τὴν ἐνδοξὸν συγγράφισσαν, ἧς ἡ δόξα ἀντανάκλαξ ἐφ' ἀπάσης τῆς πατρίδος· οἱ καλλιτέχναι ἔσπευσαν τὴν προσφιλεῖ αὐτῆς εἰκόνα διὰ τῆς πλαστικῆς νὰ τηρήσωσι τῇ Ἑλλάδι· οἱ δημοσιογράφοι, ὅργανα τῶν ἐθνικῶν αἰσθημάτων, ζωηρῶς αὐτὰ ἐξέφρασαν· αἱ ἐπιστημο-

νικαὶ ἑταιρίαι παρέλαβον αὐτὴν ὡς ἐπιτίμιον μέλος εἰς τὸν σύλλογον ἑαυτῶν ἑκάστη, διότι μισθὸς ἀρετῆς ἔπαινος.

Τὸν κύριον δὲ αὐτῆς σκοπὸν σταθερῶς πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχει καὶ ὅταν ψυχγωγικώτερα τινὰ πονημάτια ἐκδίδῃ, ὅπερ εὐκόλως νοεῖ ὁ μετ' ἐπιστάσις ἀναγινώσκων τὴν Ἑλεονώραν Ἀλτίγγην ἢ τὴν Γισλάνην κ. τ. λ. (*Au bord des lacs helvétiques, Genève, 1861*).

Ἐκ δὲ τῶν μικρῶν αὐτῆς συγγραμμάτων ἰδίως εἰς τὰ τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀναφέρονται τὸ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνότητος (*la Nationalité hellénique. Genève, 1861*), τὸ περὶ τῶν Ἰονίων νήσων (*les Iles Ionien-nes. Paris, 1858*), ὅπερ παρ' ἡμῖν μετέφρασεν ὁ Κ. Μιλτιάδης Ῥάλλης, κ. τ. λ.

Ἔνεκα τῆς περὶ τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν ἡμετέρας μικροπαθείας καὶ τῆς ἐκ ταύτης διηνεκοῦς, ἀγόνου καὶ πολλάκις χαμαιζήλου πάλης, ἱκανῶς ἀπέστημεν τῆς θεωρίας τῶν γενικῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ συμφερόντων· ὀλίγαι δὲ σχέσεις ὑπελείφθησαν ἡμῖν ἐν τῇ Δύσει, ἔνθα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐρήμην δικάζόμενοι καταδικαζόμεθα· τὰ δὲ εὐάριθμα τῆς παλαιᾶς καὶ σεμνῆς ἐκείνης τῶν φιλελλήνων φυλῆς λείψανα κατ' ὀλίγον καὶ ἄσχετα πρὸς ἡμᾶς ἐκλείπουσιν. Ὅθεν ἡμεῖς κεχρηνότες περιμένομεν νὰ γραφῇ τι ὑπὲρ ἡμῶν ἐν τῇ Δύσει, καὶ οὔτε ἀναλαμβάνομεν ἡμεῖς δραστηρίως τὸν ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν ἀγῶνα, οὔτε φαινόμεθα γινώσκοντες, ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν ζητημάτων λύονται σήμερον ἐν τῷ εὐρωπαϊκῷ δικαστηρίῳ τῆς κοινῆς γνώμης· τοῦθ' ὅπερ ἐννοήσασα ἡ γείτων ἡμῶν Τουρκία ὅλην τρέφει ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ δημοσιογράφων φάλαγγα· ἄλλαι δὲ τινες συγγενεῖς ἡμῖν φυλαὶ κατὰ τοῦτο δὲν ἀπολείπονται. Διὰ ταῦτα δικαίαν εὐγνωμοσύνην ὀφείλομεν τῇ Δώρᾳ, ἥτις ἀνθ' ἡμῶν τὸν καλὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ χριστιανῶν ἀναγωνίζεται· διότι ἡ φωνὴ αὐτῆς, ὡς ἐκ τῆς Ἀνατολῆς ἐκπεμπομένη καὶ προσφιλὴς καὶ οἰκεία οὔσα τῇ Δύσει, εἶναι ἡμῖν μάλιστα λίαν συντελεστικὴ καὶ ἀγαθοποιός (1).

Τὸ τελευταῖον τῶν συγγραμμάτων τῆς Δώρας εἶναι αἱ Ἑκδρομαὶ ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ Πελοποννήσῳ (*Excursions en Roumélie et en Morée, par Mme Dora d'Istria, 2 vol., 1863, Zurich et Paris*).

Ἡ πριγκήπισσα Μασσάλσκη, εἰλικρινῶς καὶ θερμῶς τὴν Ἑλλάδα ἀγαπῶσα, ἦλθεν, ὡς εἴπομεν, ἐνταῦθα τῇ 12 Μαΐου 1860, ὅπως ἐκπληρώσῃ παλαιὸν τινὰ καὶ ἐγκάρδιον πόθον αὐτῆς· διότι ἡ Ἑλλάς εἶναι οὐ μόνον γῆ τῶν πατέρων αὐτῆς καὶ πνευματικὴ μητρόπολις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, εἰς ἣν πάντα τὰ ἐκλεκτὰ πνεύματα μετ' ἀγάπης καὶ σεβας-

(1) *Ἰδε Πανδώρας τόμ. ΙΕ', φυλλάδ. 34, Ἰουν. 1864, σελ. 113-127.

μοῦ προσερχόμενα ἐπιζητοῦσι τὰς ἀνκμνήσεις τοῦ παρελθόντος καὶ τὰς ἐλπίδας τοῦ μέλλοντος· ἀλλ' εἶναι πρὸς τούτοις καὶ τὸ μέγα τῶν ἀγώνων τῆς Δώρας στάδιον· διότι ὁ ἐλληνισμὸς καὶ ἡ ὀρθοδοξία εἶναι τὰ δύο ζωτικώτατα τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀνατολικοῦ βίου στοιχεῖα, καθ' ὧν δεινῶς οἱ πολέμιοι ἡμῖν ἀντιστρατεύονται. Διατρίψασα δὲ ἐν Ἀθήναις μέχρι τῆς 6 Ἰουλίου ἐπεσκέρθη τὴν Ἀττικὴν, τὴν Βοιωτίαν, τὴν Αἰτωλίαν, τὴν Ἀχαΐαν, τὴν Ἀρκαδίαν, τὴν Λακωνίαν καὶ τὴν Ἀργολίδα, συντελέσασα τὴν ἐπίπονον ταύτην περιήγησιν εἰς οὕτω περίπου μῆνας. Ἀλλὰ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο μηδὲν διατρίβουσα ἐν ταῖς πόλεσι καὶ μετὰ θαυμαστῆς ὄντως καρτερίας παντοειδεῖς ὑφισταμένη μόχθους, διὰ μέσου καταπληκτικῶν πολλάκις δυστοπιῶν, ἐπεσκέπτετο πᾶν ὅ,τι ἔκρινεν ἄξιον τῆς προσοχῆς αὐτῆς, πρὸ πάντων μετὰ τοῦ λαοῦ συγκοινωνοῦσα, εἰσερχομένη εἰς τὴν καλύβην τοῦ χωρικοῦ καὶ ἐξ οἰκείας ἀντιλήψεως τὰ κατ' αὐτὸν μανθάνουσα· ἀνευρίσκουσα τὰ λείψανα τοῦ ἀγῶνος καὶ παρ' αὐτοῦ πολλὰ αὐτοῦ ἐπεισόδια ἀποθησαυρίζουσα· ἀνερχομένη εἰς ἀποκρήμνους ἄκρας, ὅπως θαυμάσῃ καλὸν τι τοπίον, ἢ ὅπως εἰσδύσῃ εἰς τὰ καταγώγια τῆς θρησκείας ὑπὲρ ἧς συνηγορεῖ, ἢ συνίδῃ τὸν μοναχὸν, οὗ τὸ πνεῦμα κατακρίνει, ἐν αὐτοῖς ταῖς χαρακώμασιν αὐτοῦ. Εὐλόγως λοιπὸν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἐν τῇ Δύσει περὶ Ἑλλάδος γραφάντων ἠδυνήθη νὰ ἐξερευνήσῃ ὅσα καὶ ὅπως ἡ Δώρα. Πρὸς τούτοις δὲ ὀξυτάτη κατὰ τὴν ἀντίληψιν οὔσα, ἐκτακτικωτάτη κατὰ τὴν πικρατήρησιν καὶ βαθυτάτη κατὰ τὴν κρίσιν, εὔρε τὸ μυστήριον πλεῖστα ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ νὰ μάθῃ, πολλὰ μὲν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐν τῇ ζώσῃ φύσει σπουδάζουσα, πολλὰ δὲ καὶ τῆς νεωτέρας βέλτιον ἐμβλέπουσα ἢ ἡμεῖς αὐτοὶ, ὡς ἀδιαφοροῦντες διὰ τὴν συνήθειαν, ἢ οἱ ξένοι, ὡς ἐστερημένοι τῶν ἀναγκαίων γνώσεων περὶ τῶν ἡμετέρων ἠθῶν καὶ ἐθίμων καὶ τῆς γλώσσης, πρὸ πάντων δὲ ἐστερημένοι τῆς μεταξὺ λαοῦ καὶ συγγραφέως συμπαθείας, δι' ἧς μόνῃς δύνανται ὁ περιηγούμενος νὰ εἰσδύσῃ εἰς αὐτὸ τὸ βάθος τῶν ἀντικειμένων τῆς παρατηρήσεως αὐτοῦ, οὐχὶ μόνον ἐξ ἐπιπολῆς περιβλέπων αὐτά. Ὅθεν οὐ μόνον τὴν ἐθνολογικὴν ἡμῶν οὐσίαν συνεῖδεν ἡ Δώρα καὶ τὴν ἠθικὴν, κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν κατάστασιν ἔγνω, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν διοικητικὸν μηχανισμόν συνέλαβεν ἐπ' αὐτοφώρῳ ὁσάκις ἢ κακῶς προσηρμόζετο, ἢ ἐκ κακοβουλίας προσέκοπτε. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἄπορον, ἂν προεῖπε μετὰ τῆς αὐτῆς ἀσφαλείας τὴν τότε παρ' ἡμῖν ἐπικειμένην μεταβολὴν τῶν καθεστώτων.

Ἐνεκα τῶν πλεονεκτημάτων τούτων οἱ ἐν τῇ πεφωτισμένῃ Εὐρώπῃ ὑπεδέξαντο τὸ πόνημα τοῦτο μετ' εὐφημιῶν· ὅθεν καὶ αὐτὴ ἡ ἐπίσημος τῆς Γαλλίας ἡμερὶς *Moniteur* ἱκανὰ περὶ αὐτοῦ ἔγραψεν. Ἡ Γερμανικὴ ἐπιθεώρησις (*Revue Germanique*) παραβάλλει τὸ πόνημα τοῦτο τῆς Δώρας πρὸς τὸ τοῦ περικλεοῦς φιλέλληνος Θειρτίου περὶ Ἑλλάδος·

ὁ Κ. Κ. Μουῆς (Ch. de Mouÿ), ὁ γράψας τὴν ἱστορίαν Φιλίππου τοῦ Β', καὶ τὴν τοῦ Δὸν Κάρλου, μακρὸν καὶ κάλλιστον περὶ αὐτοῦ ἐκφέρει λόγον· ἡ Presse ἐφημερίς τοῦ καὶ παρ' ἡμῖν γνωστοῦ Αἰμιλίου Γिरαρδίνου (Émile Girardin) λέγει πρὸς τοὺς ἄλλους, ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι τὸ πάντων καταλληλότετον, ὅπως πείσῃ τὴν Δύσιν, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιθλέπῃ μετὰ προσοχῆς εἰς τὸ ἐλληνικὸν ζήτημα. Πάντων τέλος τῶν κοιμμάτων αἱ ἐφημερίδες ἐθεώρησαν τὸ σύγγραμμα τοῦτο ὡς τὸ πληρέστατον καὶ ἀκριβέστατον τῶν περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλλάδος. Ὁ δὲ κ. Λίβετ ἐν δευτέρῳ τινὶ ἄρθρῳ τῆς βιβλιογραφικῆς Ἐπιθεωρήσεως (Revue bibliographique) ἐπαινῶν τὴν Δώραν ἐπιτάσσει, ὅτι ἡ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων μεροληψία αὐτῆς ἐξηγεῖται ἔνεκα τοῦ ὅλως πρακτικοῦ ἀγῶνος, ὃν ἀγωνίζεται, ἐπιζητοῦσα νὰ ρίψῃ τοὺς βαρβάρους εἰς τὴν Ἀσίαν. Αὕτη δὲ ἐπιστέλλουσα πρὸς τινὰ τῶν ἐν Ἀθήναις φίλων αὐτῆς (15 Μαΐου 1863) λέγει, ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀσίᾳ τὸ καθ' ἑαυτὴν ἀποκλείει αὐτοὺς τῶν αὐτόθι ἐλληνικῶν χωρῶν καὶ νήσων. Ἀλλὰ μακρὸν ἤθελεν ἀποδοῆ, ἂν ἀνεφέρομεν τὰ κυριώτερα τῶν ὅσα ἐν τῇ πεφωτισμένῃ Εὐρώπῃ σοφοὶ ἄνδρες ἔγραψαν περὶ τοῦ προκειμένου βιβλίου· διότι, πλὴν τοῦ γαλλικοῦ, καὶ ὁ γερμανικὸς καὶ ἰταλικὸς τύπος πολλάκις καὶ πολλαχῶς τὴν ἀξίαν τοῦ βιβλίου ἐκοινοποίησαν.

Παρ' ἡμῖν δὲ, ἂν καὶ ὁμαλῶς ἐχόντων τῶν πραγμάτων δυσκόλως γίνονται καὶ διαδίδονται σπουδαῖα βιβλία, εὐχόμεθα νὰ ἴδωμεν ταχέως μεταφραζόμενον τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος. Ἐπειδὴ ὁμως ἄχρι τοῦδε οὐδὲ σημείωσιν τινὰ ὅπως οὖν περιεκτικὴν καὶ ἀκριβῆ περὶ αὐτοῦ ἠδυνάμεθα ν' ἀναγνώσωμεν ἐνταῦθα (1), νομίζομεν, ὅτι εὐαρεστοῦμεν τοῖς ἀναγνώσταις ἐπιτάσσοντες βραχέα τινὰ περὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἀρυόμενοι ἐκ τῆς ἄρτι δημοσιευθείσης ἐν τῇ Πανδώρα περιεκτικῆς βιβλιογραφίας, ἧς ἤδη ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν.

Αἱ Ἐκδόσεις διαίρουνται εἰς πέντε μέρη ὧν τὸ Α' περιέχει τὰ τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος, ἧτοι· 1) τὰ περὶ τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, 2) τὰ περὶ τῆς Φθιώτιδος, καὶ Φωκίδος, 3) τὰ περὶ Αἰτωλίας καὶ Ἀχαρνίας. — Τὸ Β' τὰ περὶ Πελοποννήσου, ἧτοι· 1) τὰ περὶ Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος, 2) τὰ περὶ Ἀρκαδίας, 3) τὰ περὶ Λακωνίας, 4) τὰ περὶ Μεσσηνίας, 5) τὰ περὶ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. — Τὸ Γ' τὰ περὶ τῶν νήσων, ἧτοι· 1) τὰ περὶ τῶν Ἀργολικῶν νήσων, 2) τὰ περὶ τῆς Αἰγίνης καὶ Σαλαμίως, 3) τὰ περὶ τῆς Εὐβοίας καὶ τῶν Κυκλάδων. — Τὸ Δ' τὰ περὶ τῶν Ἀθηνῶν, ἧτοι· 1) τὰ περὶ τοῦ ἄστεως, 2) τὰ περὶ τῶν νέων Ἀθηνῶν, 3) τὰ περὶ τῆς περιχώρου. — Τὸ Ε' τὰ περὶ τῆς πτώσεως

(1) Σημ. Πανδ. Πρὸς. τὰ ἐν τῷ ΙΔ' τόμῳ, σελ. 128, τῆς Πανδώρας δημοσιευθέντα περὶ τοῦ ἀνὰ χεῖρας συγγράμματος.

τῆς βαυκρικῆς δυναστείας, ἤτοι· 1) τὰ περὶ τῆς ὑπουργικῆς καταστροφῆς, 2) τὰ περὶ τῆς ἐν Ναυπλίῳ ἐπαναστάσεως, 3) τὰ περὶ τῆς κατὰ τὸν Ὀκτώβριον ἐπαναστάσεως, 4) τὰ κατὰ τὸ 1863.

Τὸ βιβλίον ὅμως τοῦτο δὲν εἶναι συντεταγμένον κατ' εἶδος, ἀλλ' ἀφήγησίς τις ὃν τῶν κατὰ τόπους παρατηρήσεων, ἐντυπώσεων καὶ μελετῶν τῆς συγγραφίδος, παρέχει ποικιλωτάτας ἀφορμὰς εἰς σκέψεις καὶ συζητήσεις παντοειδεῖς, αἵτινες συνδέονται δι' ἀφανοῦς τινος πολλάκις σχέσεως καὶ ψυχολογικὴν ἐνότητα ἀποτελοῦσι. Τοῦτο δὲ παρέχει τέρψιν οὐ τὴν τυχοῦσαν τῷ ἀναγινώσκοντι καὶ ἀφορμὴν εἰς ὀξυνουστάτας ἀντιθέσεις καὶ περιέργους διὰ τὸ ἀπροσδόκητον. Οὕτω χαριέσταται καὶ καλλιτεχνόταται χωρογραφικαὶ καὶ τοπογραφικαὶ εἰκόνες παράκεινται τῇ ἐμβριθεῖ πολιτειογραφίᾳ, τῇ πολυμαθεῖ καὶ φιλοσοφικῇ ἱστορίᾳ τῶν τε ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων· τερπνὰ καὶ χαρακτηριστικὰ ἀνέκδοτα ἰδιωτικοῦ βίου παρὰ συζητήσεις βαθείας κοινωνικῆς, πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς φιλοσοφίας, κ. τ. λ. Διότι ἡ γράφουσα μεταχειρίζεται, κατ' ἰδίαν τινὰ μέθοδον ἐξ ἰδιοφυοῦς περινοίας πηγάζουσαν, τοὺς τόπους, τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πράγματα ὡς ἀφορμὰς διεγερτικὰς τῶν φιλελευθέρων καὶ φιλελληνικῶν αὐτῆς θεωρημάτων, τῶν γένναίων καὶ ζωηρῶν αὐτῆς αἰσθημάτων. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν Ἕλληνα ἡ λαμπρὰ αὕτη πινακοθήκη, τὸ περικαλλὲς τοῦτο μωσαϊκόν, παριστᾷ ἐξειδιασμένην τινὰ ἐνότητα· διότι τὸ ὅλον εἶναι ἐμβριθὲς τις καὶ χαρίεσσα πραγματεία ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, περιέχουσα τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῆς προόδου αὐτοῦ, ἀναιροῦσα δεινὰς κατ' αὐτοῦ συκοφαντίας, ἐξηγοῦσα εἰς τὴν Δύσιν τὰ μυστήρια τοῦ βίου αὐτοῦ. Ἀπὸ τινων ἐτῶν ἡ Δώρα, διατρίβουσα παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Τυρρηνίας ἐν Λιβόρνῳ, ἐν αὐτῷ τῷ μεταιχμίῳ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, καὶ ἄγρυπνος φύλαξ τῶν περὶ αὐτὴν γινομένων, προσδοκᾷ τὰς μεγάλας τῆς Ἀνατολῆς τύχας, μετ' ἐπιμονῆς αὐτὰς ἐρμηνεύουσα εἰς τοὺς ἐν τῇ Δύσει σοφοὺς διὰ μεγάλων καὶ ἐμβριθῶν συγγραφῶν, ἃς παρασκευάζει, ἐπιπνευμένη ὑπὸ τῆς ἐξ Ἑλλάδος πεμπομένης αὔρας. (Ἴδε τὴν εἰκόνα αὐτῆς ἐν τοῖς τόμοις Β' καὶ Ε' σ. 79 καὶ 321.)

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 10 Ἰουλίου 1864.

Γ. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

Z

ΖΥΓΟΜΑΛΑΣ (Ἀνδρέας). Ἐγεννήθη ἐν Σμύρνῃ τὴν 19 Ἀπριλίου 1803, καὶ ἀνετράφη ἐν Χίῳ διδασκθεὶς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ἐν τῷ λυκείῳ τῆς αὐτῆς νήσου. Κατὰ τὴν ἀναστάτῳσιν τῆς Χίου ἐν ἔτει 1822, ὑποδεχθεὶς τοὺς πρώτους στρατιώτας τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Σαμίων Λυκούργου Λογοθέτου, εἰσελθόντας εἰς τὴν πόλιν, συνετάχθη μετ' αὐτῶν προχωρήσας μέχρι τοῦ φρουρίου, ἐν ᾧ ἀπεκλείσθησαν οἱ Ὀθωμανοί.

Ἀναχωρησάντων τῶν Σαμίων μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου, ὁ νέος Ζυγομαλάς διέμεινεν ἐν τῇ πόλει ἐπὶ κεφαλῇς 30 Ἑπειρωτῶν, ἐλθόντων ἐξ Αἰγύπτου, προσπαθῶν νὰ συγκεντρώσῃ μείζονα ἀριθμὸν πολεμιστῶν, ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν ἄμεσον ἐξοδὸν τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ Ὀθωμανῶν, δώσῃ δὲ καιρὸν εἰς τοὺς μείναντας ἐν τῇ πόλει νὰ ἐξέλθωσιν ἀβλαβεῖς ἐκ τῆς πόλεως.

Κατορθώσας τὸν σκοπὸν τοῦ ἀνεχώρησε τελευταῖος ἐκ τῆς πόλεως μεταβὰς εἰς τὴν ἐν τῷ χωρίῳ Καλλιμασσίας μονὴν τῶν Καλογριῶν, ὅπου εἶχον καταφύγει οἱ οἰκεῖοί του μετὰ πολλῶν ἄλλων οἰκογενειῶν. Προβλέπων ὅτι τὴν ἐπιοῦσαν οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ καὶ τῷ στόλῳ Ὀθωμανοὶ ἔμελλον ἀφεύκτως νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὰς ἐξοχὰς τῆς νήσου καὶ χωρία μετὰ τὴν ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου συγκινητικωτάτην δέησιν, παρέλαβε νύκτωρ τοὺς οἰκεῖους καὶ συγγενεῖς του, διευθυνθεὶς πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς νήσου, εἰς θέσιν καλουμένην « Κόκκινα χρώματα » ἔνθα ὑπῆρχεν ἡγκυροβολημένη ἡ γολέτα τοῦ πλοιάρχου Καρακωνσταντῆ ἐκ Ψαρῶν. Συμφωνήσας δὲ τὴν μετακόμισιν τῶν οἰκείων του εἰς τὴν νῆσον Ψαρῶν ἀφοῦ διέσωσεν αὐτοὺς καὶ πολλὰς ἄλλας ἐκ τῶν συρρέουσῶν ἐν τῇ παραλίᾳ ἐκείνῃ οἰκογενειῶν, μόλις ἠδυνήθη νὰ ἐπιβιβάσῃ ἐν τῷ πλοίῳ κολυμβῶν ὥς ἐκ τῆς πληθύος τῶν κατοίκων καὶ τοῦ σφοδροῦ ἀνέμου.

Συνοδεύσας τοὺς οἰκεῖους τοῦ μέχρι Τεργέστης, ὅπου ἡ Ἑλληνικὴ κοινότης ὑπεδέχθη καὶ περιέθαλψεν αὐτοὺς μετὰ στοργῆς πατρικῆς, μετέβη ἀκολούθως εἰς Ζάκυνθον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μεσολόγγιον μετὰ τοῦ Μιχαὴλ Γούστη καὶ δέκα ἄλλων ἐθελοντῶν Ζακυνθίων καὶ Ἑπειρωτῶν, φέρων συστατικὰ πρὸς τὸν Μάρκον Βότσαρη, Ὀδυσσεά Ἀνδρουτσον καὶ Παλάσχαν, Νικηταρᾶν καὶ Πάνον Κολοκοτρώνην.

Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου μετέβη εἰς Ναύπλιον, Ἀθήνας καὶ Τρίπολιν, ὅπου ἐξεπλήρωσεν ὡς ἐθελοντῆς τὰ πρὸς τὴν πατρίδα-χρέη του τρία ὅλα ἔτη. Προσβλήθεῖς δὲ ἐν τῇ ἀκροπόλει Ἀθηνῶν ὑπὸ τύφου μετέβη πρὸς ἀνάρθρωσιν εἰς Τεργέστην πλησίον τῶν οἰκείων του. Προτραπείς δὲ καὶ πεισθεὶς ὑπ' αὐτῶν ὅτι ἱατρικῶς μᾶλλον ἢ στρατιωτικῶς ἠδύνετο νὰ γίνῃ χρησιμώτερος τῇ πατρίδι μετέβη ἐν ἔτει 1824 εἰς τὸ Πατάβιον πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ἱατρικῆς. Εὐδοκιμήσας εἰς τὰς σπουδὰς του ἐστάλη εἰς Παρισίους ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου προέδρου τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννου Καποδιστρίου πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του συστάσει τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῶν συμπολιτῶν τοῦ κυβερνήτου κόμητος Θεοτόκη καὶ Νεράντζη, προξένου τῆς Ῥωσσίας ἐν Βενετίᾳ.

Συμπληρώσας τὰς σπουδὰς του ἐν Παρισίοις μετέβη εἰς Ὑδραν ἐν ἔτει 1832, μετερχόμενος τὴν ἐπιστήμην του. Διορισθεὶς δὲ ὑπὸ τῆς

κοινότητος Ὑδρας μέλος τῆς τριμελοῦς ἐπιτροπῆς συγκειμένης ἐκ τῶν ἀειμνήστων Α. Μιαούλη ναυάρχου, Ἀντωνίου Κριεζῆ ἀντιναυάρχου, καὶ Γ. Σαχίνη ἀντιναυάρχου, μετέβη μετ' αὐτῶν εἰς Πόρον πρὸς κατάληψιν τοῦ ἐθνικοῦ στόλου. Ἀλλοίως ἔχων πεποιθήσεις περὶ τῶν μέσων τῶν πολιτικῶν ἐπαναστάσεων, διεμαρτυρήθη κατὰ τοῦ ἐμπρησμοῦ τοῦ ἐθνικοῦ στόλου, ἀντέπραξε κατὰ τῆς δολοφονίας τοῦ κυβερνήτου καὶ ἀπεδοκίμασε παρῤῥησίᾳ αὐτὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἀειμνήστου Λαζάρου Κουντουριώτου. Ἀπειληθεὶς ἐν Ὑδρᾷ ὑπὸ τῶν σφόδρα ἐπαναστατῶν καὶ τῶν χρωμένων τοῖς ἀθεμίτοις πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἑαυτῶν σκοπῶν, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ὑδραν μετὰ τοῦ μακαρίτου Ἰωάννου Ὁρλάνδου. Ἦθελον δὲ ἐγκαταλείψει τὴν νῆσον καὶ ὁ ναύαρχος Μιαούλης καὶ ὁ Σταμάτιος Βουδούρης, οἵτινες συνεμερίζοντο τὰς ἰδέας του, ἐὰν ἡθικὴ νόσος βαρεῖα δὲν κατελάμβανε τὸν πρῶτον μετὰ τὸν ἐμπρησμόν τοῦ ἐθνικοῦ στόλου.

Μεταβὰς εἰς Σπέτσας μετήρχετο εὐδοκίμως τὴν ἱατρικὴν μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ βασιλέως Ὁθωνος βλέπων μακρόθεν τὰ σχέδια καὶ τὰ λάθη τῆς Ἀντιβασιλείας. Προβλέπων δὲ τὰς συνεπείας αὐτῶν, μετέβη εἰς Ναύπλιον μετὰ τοῦ ἀειμνήστου Γεωργίου Κουντουριώτου, καὶ Σταματίου Βουδούρη, ὅπου δὲν διέλειπε διαβιβάζων εἰς τὴν Ἀντιβασιλείαν τὰς κρίσεις καὶ τὰς ἰδέας του ὡς πρὸς τὴν πολυθρύλλητον συνωμοσίαν τῶν ἀειμνήστων στρατηγῶν Κολοκοτρώνη καὶ Πλαπούτα. Μὴ εἰσακουσθεὶς καὶ διαβληθεὶς ὑπεβλέπετο ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας καὶ τῶν περὶ αὐτὴν Βαυαρῶν.

Ἀποστρεφόμενος τὴν ἀδικίαν καὶ ἐμθατεύσας εἰς τὸ πολιτικὸν σχέδιον τῆς Βαυαρίας, ἐρρίφθη μετὰ παρῤῥησίας εἰς τὴν παλαίστραν τῆς πολιτικῆς, ἀνατρέψας πολλὰ σχέδια τῶν κρατούντων τὴν ἐξουσίαν Βαυαρῶν.

Μεταβὰς ἐκ Ναυπλίου εἰς Ἀθήνας ἐν ἔτει 1836, εἰργάσθη δραστηρίως εἰς τὴν ἐκδόσιν τῆς ἐφημερίδος «ὁ Φίλος τοῦ λαοῦ» πολεμήσας εὐθαρσῶς τὴν ἐπικρατοῦσαν Αὐστριακὴν πολιτικὴν, ἣν ἐθεώρει ἐπιβλαβὴ εἰς τὰ ἀληθῆ τοῦ τόπου καὶ τοῦ θρόνου συμφέροντα.

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1839 ἐδέχθη τὴν τοῦ νομοῖατροῦ δημοσίαν θέσιν, ὑπηρετήσας ὡς τοιοῦτος δύο ἔτη. Παραιτηθεὶς τῆς θέσεως ταύτης συντάχθη μετὰ τῆς συνταγματικῆς ἀντιπολιτεύσεως, ὑποστηρίξας διὰ τοῦ τύπου τὰ καταπατηθέντα δικαιώματα τῶν Ἑλλήνων. Ἐνθαρρύνων διὰ τῆς τόλμης του τὴν ἀντιπολίτευσιν, εἰργάσθη δραστηρίως εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς Σεπτεμβριανῆς μεταπολιτεύσεως· ἐκλεγθεὶς δὲ πληρεξούσιος τῶν Κρητῶν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις α' Ἐθνοσυνέλευσιν, διωρίσθη ὑπὸ τῆς λαοπροβλήτου κυβερνήσεως ὑπουργικὸς σύμβουλος παρὰ τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐσωτερικῶν καὶ πρόεδρος τοῦ Ἱατροσυνεδρίου.

Παραιτηθεὶς ἐπὶ τῆς ἀντιδράσεως τοῦ ἔτους 1844, ἣν ὁ βασιλεὺς Ὅθων ἐχάλεψε μετὰ τῶν αὐλικῶν του, ἐδέχθη ἀκολούθως τὴν θέσιν τοῦ ἐπιβουλευτοῦ τῶν ὑγειονομείων τοῦ Κράτους. Παραιτηθεὶς καὶ τῆς θέσεως ταύτης ἐπὶ τοῦ ὑπουργείου Κωλέτη, διορίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1848 νομάρχης Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας συντελέσας τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀποτυχίαν τῆς μεγάλης ἐκείνης ἀνταρσίας.

Μετατεθεὶς δὲ τὸ ἐπιὸν ἔτος εἰς τὸν νομὸν Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ὅπου ἤκμαζεν ἡ ληστεία, ἐξῆλθε πρὸς καταδίωξιν 200 ληστῶν μετὰ τοῦ συνταγματάρχου Σκαλτσοδήμου καὶ τοῦ μοιράρχου τῆς χωροφυλακῆς Ν. Φιλαρέτου. Ἡ ἐπίφοβος ἐκείνη ληστεία κατετροπώθη παντελῶς ἐν διαστήματι τριῶν μηνῶν. Διὰ τὴν ἐκδούλευσιν δὲ ταύτην ἐβραβεύθη κατὰ πρῶτον διὰ τοῦ ἀργυροῦ σταυροῦ τοῦ Σωτήρος.

Κατὰ δὲ τὸ 1851 μετετέθη εἰς τὸν νομὸν τῶν Κυκλάδων, ἐνθα συνετέλεσεν εἰς τὴν καταδίωξιν πολλῶν πειρατικῶν πλοίων ἀνησυχούντων τὸ ἐμπόριον τῆς Σύρου. Μετὰ ἓν ἔτος μετετέθη εἰς τὸν νομὸν Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ὅπου ὡς ἐκ τῆς πληθύος τῆς ληστείας οἱ κάτοικοι τῆς Λαμίας ἐκλείοντο εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν ἅμα τῇ δύσει τοῦ ἡλίου. Καταδιώξας καὶ εἰς τὸν μεθόριον αὐτὸν νομὸν ἀποτελεσματικῶς τὴν ληστείαν μετὰ τοῦ συνταγματάρχου Σκαλτσοδήμου καὶ τοῦ μοιράρχου Δαλωνᾶ, μετετέθη τὸ ἐπιὸν ἔτος εἰς τὸν νομὸν Εὐβοίας.

Παρά τὴν καταδίωξιν τῆς ληστείας καὶ τὴν ἐπάνοδον τῆς ἀσφαλείας ὁ Κ. Ζυγομαλᾶς ἀνεκάλυψεν εἰς μὲν τὴν μονὴν Ἀντινίτσαν κειμένην ἐπὶ τῆς Ὀθρυος τοὺς μαστόδοντας καὶ χαυλιόδοντας τῶν προκατακλυσμιαίων μεγαλοθηρίων, εἰς δὲ τὴν Αἰδηψὸν τῆς Εὐβοίας τὸν μεγαλόσαυρον ἢ μωζόσαυρον. Παρελείψαμεν δὲ νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι καὶ εἰς τὸν νομὸν Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ἀνεκάλυψε μεταλλεῖον καλλίστης ποιότητος γαιανθράκων. Ἀπασαι δὲ αἱ παλαιοντολογικαὶ αὗται ἀνακαλύψεις τοῦ Κ. Ζυγομαλᾶ ἐδημοσιεύθησαν διὰ δύο φυλλαδίων, ἐξ ὧν τὸ τοῦ μεγαλοσαύρου πραγματεύεται καὶ περὶ τοῦ φαινομένου τῆς παλιρροίας τοῦ εὐρίπου τῆς Εὐβοίας, ἣν παρετήρησε καὶ ἐσπούδασε πολλάκις ἐπιτοπίως καθ' ἁπάσας αὐτῆς τὰς φάσεις.

Μετατεθεὶς καὶ ἐκ τοῦ νομοῦ Εὐβοίας εἰς τὸν νομὸν Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κατὰ τὰς παρχμονὰς τῶν κατὰ τὴν Ἡπειρον καὶ Θεσσαλίαν κατακτητικῶν ἐπιδρομῶν τοῦ ἔτους 1854 ἀντέστη εἰς τὴν μετάθεσιν ταύτην ὡς μὴ συμεριζόμενος τὴν πολιτικὴν τοῦ βασιλέως Ὅθωνος καὶ τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας. Ἀλλὰ παρακληθεὶς καὶ πιεσθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἐδέχθη μὲν τὴν μετάθεσιν του, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴ λάβῃ ἐνεργητικὸν μέρος εἰς τὰς ἐπιδρομὰς ἐκεῖνας. Συναινέσαντος δὲ τοῦ βασιλέως μετέβη ἐπὶ τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς ἵνα διαφωτίζῃ τὸν βασιλέα περὶ τῶν διχτρεχόντων εἰς τὰ ἐπικινδυνεύοντα γειτονικὰ μέρη τῆς Ἡπείρου, καὶ

προφυλάξῃ τοὺς κατοίκους τοῦ νομοῦ ἀπὸ τὰς ληστρικὰς συμμορίας καὶ ἀπὸ τὰς καταχρήσεις τῶν ἀτάκτων ἐθελοντῶν.

Προαναγγεῖλας πρὸ ἐνὸς μηνὸς τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Ἠπείρου μετετέθη ἐσπευμένως εἰς τὸν νομὸν τῆς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος λόγῳ μὲν ὅτι τὸν ἐζήτει ὁ στρατηγὸς Γαρδικιώτης Γρίβας ὡς σύμβουλον καὶ βοηθὸν πρὸς ἐμφύχωσιν τῶν κατὰ τὴν Θεσσαλίαν ἐπαναστατῶν, πράγματι δὲ ἵνα μὴ ἐπιστρέφων εἰς Ἀθήνας διαφωτίσῃ τὸν ἐν ἀγνοίᾳ εὐρισκόμενον λαὸν τῆς πρωτευούσης περὶ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τῶν ὁμῶρων Τουρκικῶν ἐπαρχιῶν.

Ὁδεύσας πρὸς τὸν ἀντίθετον ἀνατολικὸν τῆς μεθορίου γραμμῆς νομὸν, καὶ ἀφίχθεις εἰς Λαμίαν μετὰ τριήμερον κοπιώδῃ καὶ ἐπικίνδυνον ὁδοπορίαν, εἶδε μετὰ φρίκης περὶ τὰς δέκα χιλιάδας κατοίκους τῆς Θεσσαλίας παντὸς γένους καὶ πάσης ἡλικίας ληστευθέντας ἀπανθρώπως ὑπὸ τῶν ἐξεληθόντων ἐλευθερωτῶν τῆς Θεσσαλίας, κειμένους εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ τοὺς παρακειμένους περὶ τὴν πόλιν ἀγροὺς, γυμνοὺς καὶ ἡμιθανεῖς, ἀσίτους καὶ θρηνοῦντας τὴν ὀδυνηρὰν θέσιν των. Βοηθήσας καὶ περιθάλψας τὰ δυστυχῇ ἐκεῖνα θύματα, καὶ διανείμας αὐτοῖς τὸν ὑπάρχοντα σίτον τοῦ δημοσίου, ἐγκατέλιπε τὴν πενθοῦσαν Λαμίαν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἅμα πληροφορηθεὶς τὴν ἐν Πειραιεὶ ἀπόβασιν τοῦ Ἀγγλο-Γαλλικοῦ στρατοῦ.

Μετατεθεὶς ἐκ δευτέρου εἰς τὸν νομὸν τῶν Κυκλάδων καὶ συντελέσας εἰς τὴν ταχεῖαν ἐξάλειψιν τῆς χολέρας ἐκ τῶν νήσων Σύρου, Τήνου, Πάρου, καὶ Μυκόνου ὅπου μετέβη αὐτοπροσώπως, ἐβραβεύθη διὰ τοῦ χρυσοῦ σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος. Προσκληθεὶς δὲ εἰς Ἀθήνας ὑπὸ τοῦ ἐκ Παρισίων ἀφίχθέντος πρωθυπουργοῦ Κ. Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου διωρίσθη ὑπ' αὐτοῦ νομάρχης τῆς πρωτευούσης. Μετὰ τρεῖς δὲ μῆνας ἐδέχθη τὸ προσφερθὲν αὐτῷ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν, ὅπερ διευθύνας ἐπὶ τέσσαρας μόνον μῆνας, παρητήθη μετὰ τῶν συναδέλφων του Μαυροκορδάτου, Καλλέργη, Ἀργυροπούλου, Κρεστενίτου καὶ Βάρβογλη, παραδωσάντων τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸν βασιλέα Ὁθωνα ἀσφαλῆ, ἥσυχον, τακτοποιημένην καὶ πεφιλωμένην μετὰ τῶν δύο εὐεργετίδων ναυτικῶν δυνάμεων καὶ μετὰ τῆς Τουρκίας.

Μετὰ πενταετῇ δὲ ἀμείλικτον καταδρομὴν ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως Ὁθωνος καὶ τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας ὁ Κ. Ζυγομαλάς, πατὴρ πολυαρίθμου οἰκογενείας, ἐδέχθη τὸ προσφερθὲν αὐτῷ προξενεῖον τῆς Σμύρνης ὅπου ἐξελέχθη πληρεξούσιος τῶν Σμυρναίων μετὰ τοῦ προέδρου τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως Κυρίου Δ. Βούλγαρη. Μετατεθεὶς δὲ μετὰ τρία ἔτη εἰς τὸ γενικὸν προξενεῖον τῆς Αἰγύπτου, ὑπεστήριξε μετὰ ζήλου τὰς ἐργασίας τῆς διορύξεως τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου Σύρου· διεφώτισε τὴν Ἑλλάδα δι' ἐκθέσεως

σπουδαίας δημοσιευθείσης εἰς φυλλάδιον καὶ διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου περὶ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ Ἰσθμοῦ, καὶ περὶ τοῦ μεγάλου συμφέροντος, ὅπερ ἔχει ἡ Ἑλλὰς εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐνώσεως τῆς Μεσογείου μετὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

Τέλος ἐνσκηψάσης τῆς βροτολοιγοῦ χολέρας τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν Αἰγύπτῳ, ὁ Κ. Ζυγομαλάς ἐκπληρώσας μετὰ ζήλου τὸ καθήκον τοῦ δημοσίου ὑπηρέτου, τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἱατροῦ, ἐβραβεύθη ἐπαξίως ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων μὲ τὸ παράσημον τῶν Ταξιάρχων. Ἴδε σελίδα 64.

Κ

ΚΑΤΡΑΜΗΣ (Νικόλαος). Ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ τὸ 1820, ἔνθα διέμεινε σπουδάζων μέχρι τοῦ 1838. Εἵτα μετέβη εἰς Ἀθήνας καὶ ἔπειτα εἰς τὸ ἱεροσπουδαστήριον Κερκύρας, ὅπου ἠξιώθη παρὰ τῆς αὐτοῦ Ἀκαδημίας τοῦ τῆς φιλοσοφικῆς καὶ θεολογικῆς Σχολῆς διπλώματος. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του μετῆλθε μετ' ἐπιτυχίας τὸ ἱεροκηρύττειν καὶ ἀκολούθως διωρίσθη ἐν τῷ ἐκεῖ Λυκείῳ καθηγητῆς θεολογικῶν μαθημάτων. Ἐξέδωκε διάφορα πονήματα ἐξ ὧν τὰ κυριώτερα εἰσὶ τὰ ἑξῆς·

Α'. Ἡ Πάτριος φωνή, δι' οὗ συνιστᾷ εἰς τὴν Ἰόνιον βουλήν τὴν ἐν γένει μόρφωσιν τοῦ κλήρου καὶ τὴν καθιέρωσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀντὶ τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης, οὗσης τότε ἐν χρήσει·

Β'. Ἱστορικαὶ διασαφήσεις ἐπὶ τῆς πατρίδος Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρως·

Γ'. Ἡ Ἀγλαία ἢ τὰ δεινὰ τῆς Ἑλλάδος, πολιτικὸν μυθιστόρημα·

Δ'. Οἱ ἐν Κύθῳ πεσόντες, ποιημάτων·

Ε'. Βιογραφία τοῦ Οὕγω Φοσκόλου·

Ζ'. Πανηγυρικοὶ λόγοι καὶ ἐπιτάφιοι.

Ἐσχάτως προχειρισθεὶς ἀρχιμανδρίτης τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διωρίσθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐφημέριος τῆς ἐν Νεαπόλει τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων Ἐκκλησίας, ἔνθα προσβληθεὶς ἀγοραίως διὰ τῆς ἐφημεριδογραφίας ὑπὸ τῶν ἀντιφερομένων Οὐνιτῶν, ἐξέδωκεν ἀπάντησιν Ἰταλιστῇ, λίαν εὐσχημόνως ὑπερασπιζόμενος τὰ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ταύτης τῶν Ἑλλήνων δικαιώματα. Ἴδε σελίδα 64.

ΚΛΑΔΟΣ (Πέτρος). Ἐγεννήθη ἐν Σμύρνῃ τῷ ἔτει 1825 ἐκ γονέων Κυθηρίων. Εὐδοκίμησεν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰ δι' αὐτοῦ ἀποκτηθέντα πλούτη διαχειρίζεται γενναίως ἐν τῇ φιλοξένῳ Σμύρνῃ μὴ ἐπιλανθανόμενος τοῦ προσωρινοῦ κέντρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ, δηλ. τῆς πρωτεύουσας τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἴδε σελίδα 96.

ΚΛΙΜΑΚΑΣ. Στρατηγὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ· ἀρχαῖος ἀγωνιστής. Ἴδε σελίδα 96.

ΚΟΥΡΚΟΥΜΕΛΛΗΣ (Δημήτριος). Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρα εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος· ἐξεπαιδεύθη εἰς τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν καὶ διέπρεψεν εἰς τὸ δικηγορικὸν καὶ πολιτικὸν στάδιον τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ πατρίδος. Λεπτομερῇ βιογραφίαν αὐτοῦ θέλομεν δημοσιεύσει τὸ ἐπόμενον ἔτος. Ἴδε σελίδα 64.

ΚΡΑΛΙΔΗΣ (Βενέδικτος). Πρῶτος ὀρθόδοξος ἀρχιερεὺς τῆς Δαλματίας, τοῦ Ῥεϊζινικοῦ κόλπου, τῆς Ῥαγούζης, καὶ Ἰστρίας. Ἐγεννήθη τῇ α' Ἰανουαρίου 1765 ἐν Μακεδονίᾳ· ἀπέθανεν ἐν Βενετίᾳ περὶ τὸ ἔτος 1860. Τὴν λεπτομερῇ βιογραφίαν αὐτοῦ οὔσαν λίαν περιέργον θέλομεν δημοσιεύσει τὸ προσεχὲς ἔτος. Ἴδε σελίδα 64.

• Λ

ΛΑΥΩΝΣ (Ἐδμόνδος). Ἐγεννήθη εἰς White Hayes (Hants) τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὸ ἔτος 1790. Δόκιμος ὢν τοῦ ναυτικοῦ ἐσχετίσθη πολὺ μὲ τὸν τότε ὁμοιόβαθμόν του ἡγεμονόπαιδα Γουλιέλμον, τριτότοκον υἱὸν τοῦ βασιλέως Γεωργίου τοῦ Γ', ὅστις ἀστεϊζόμενος ἡμέραν τινὰ μετ' αὐτοῦ ἠρώτησε· « — Ἐ! φίλε, εἰάν γίνω ποτὲ βασιλεὺς, τί θέλεις νὰ σὲ κάμω; » — « Βαρωνέτον! » ἀπεκρίθη ὁ Λάϋωνς. « — Ἐστὼ! » εἶπεν ὁ ἡγεμονόπαις. Ὅτε ὁ Γουλιέλμος, ἀποθανόντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Γεωργίου τοῦ Δ' ἀκλήρου, ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, ἐνεθυμήθη τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν, καὶ ὁ Λάϋωνς ἐγένετο βαρωνέτος ἥτοι πρωτόβαθμιος τιτλοφόρος.

Ὁ Λάϋωνς διέπρεψεν εἰς τὸ ναυτικὸν στάδιον, καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1832 διώκει τὴν φρεγάταν ἡ Μαδαγασκάρ ἐφ' ἧς ἐπεδιβάσθη ὁ Ὄθων ἐν Τεργέστη ἵνα κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ βασιλεὺς Ὄθων εὐχαριστηθεὶς ἀπὸ τὰς γενομένας αὐτῷ περιποιήσεις παρὰ τοῦ πλοιάρχου Λάϋωνς ἐζήτησε παρὰ τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως νὰ τὸν διορίσῃ πρέσβυν παρ' αὐτῷ. Ἐνεθυμήθη αὐτὸν ὅτε μετὰ ἓν ἔτος τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀφίξεώς του ἡ Βαυαρικὴ Ἀντιβασιλεία ἀπήτησε τὴν ἀνάκλησιν τοῦ τότε πρέσβους τῆς Ἀγγλίας Δόκηνης.

Μετὰ τὴν Σεπτεμβριανὴν μεταπολίτευσιν κατὰ τὸ 1844, διορισθέντος πρωθυπουργοῦ τοῦ Ἰωάννου Κωλέττου ἀντὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, φίλου ἄκρου τοῦ Λάϋωνς, παρωργίσθη τοσοῦτον ὁ Ἄγγλος πρεσβευτὴς ὥστε ἔκτοτε ἐγένετο προσωπικὸς ἐχθρὸς τοῦ βασιλέως Ὄθωνος καὶ τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας, καὶ ἐτέθη οὕτως εἰπεῖν ἀναφανδὸν ἐπὶ κεφαλῇς τῆς κατὰ τῆς κυβερνήσεως ἀντιπολιτεύσεως. Κατὰ τὸ 1845 ἠρέθισε τὴν μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας διένεξιν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Τζάμη Καρατάσσου καὶ παρεκίνησε τὸν τότε πρέσβυν

τῆς Τουρκίας ἐν Ἑλλάδι Μουσούρην ν' ἀναχωρήσῃ, καὶ προὔκάλεσεν οὕτω τὸν ἐξευτελισμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου, ἀναγκασθέντος μετ' ἐπειτα τοῦ Ὁθωνος νὰ δώσῃ ἱκανοποίησιν πρὸς τὴν Τουρκίαν καὶ πρὸς τὸν ἐπανακάμψαντα εἰς Ἀθήνας πρέσβυν. Μετὰ παρέλευσιν τριῶν ἐτῶν, ἐπιμόνως ζητοῦντος τοῦ Ὁθωνος παρὰ τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως τὴν ἀπομάκρυσίν του, διωρίσθη πρέσβυς ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ μετὰ ταῦτα εἰς Σουηδίαν. Ἐκτραγέντος τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἀνεκάλεσεν αὐτὸν καὶ τὸν διώρισε ναύαρχον τῆς ἐν τῇ Μάγερθ θαλάσῃ Ἀγγλικῆς μοίρας, ὅπου διεκρίθη διὰ τοῦ κατὰ τῆς Ῥωσσίας φέρ' εἰπεῖν προσωπικοῦ μίσους του. Ἐπανακάμψας εἰς Ἀγγλίαν μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου, ἐτιμήθη μὲ τὸν κληρονομικὸν βαθμὸν τοῦ ἰσοτίμου, καὶ μὲ πολλὰ ἄλλα δείγματα τῆς εὐνοίας τοῦ ἔθνους καὶ τῆς βασιλείας. Ὁ Λάϋων· καίτοι βλάψας παρὰ τυρθεὶς ἀπὸ τὸ βίαιον τοῦ χαρακτῆρός του τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν τῆς Ἑλλάδος, ἦτο οὐχ ἥττον ἄκρος φιλέλλην καὶ προσεδόκα μεγάλα ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Ἀπέθανεν ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ ἔτος 1858. Ἴδε σελίδα 48.

ΛΕΟΝΤΙΑΣ (Σαπφώ). Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν 27 Ἰουλίου τοῦ 1832. Θυγάτηρ Λεωντίου Κληρίδου διδασκάλου τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης (ἐνὸς τῶν ἐπὶ τῇ ἀναμορφώσει τοῦ ἔθνους ἐκπαιδευθέντων ἐν τοῖς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως περιωνύμοις γυμνασίοις τῶν Κυδωνιῶν καὶ τῆς Σμύρνης ἐπὶ Γρηγορίου Σεράφου καὶ τοῦ ἀοιδίου Κ. Οἰκονόμου), ἐμαθήτευσεν παρ' αὐτῷ τῷ πατρὶ αὐτῆς. Ἐπομένως ἐπεδόθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν ἐνδιατρίβουσιν εἰς τὴν μελέτην τῶν πεζογράφων καὶ τῶν ποιητῶν. Ἐλαβε σύζυγον τὸ 1856 ἐκ γένους Καλθοκορέσων, οὐδαμῶς διακύψασα τὴν πρὸς τὰς σπουδὰς καὶ τὰς διανοητικὰς ἐργασίας τάσιν της. Συγχρόνως ἐνησχολήθη εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ὁμογενῶν της κορασίων. Πρὸς τοῦτο συνέστησε καὶ διηύθυνεν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ἀπὸ τοῦ 1854-1858 τὸ ἐν Σάμῳ ἰδρυθὲν καὶ συντηρηθὲν ἐξ ἰδίων ὑπὸ τῆς ἡγεμονίδος Ἀλεξάνδρας Γκίκα παρθεναγωγεῖον· ἐπειτα μέχρι τοῦ 1861 τὸ ἐν Σμύρνῃ ἰδιοσυντήρητον παρθεναγωγεῖον τοῦ Μεθοδίου Ἀρώνη, καὶ αὖθις τέσσαρα ἐν Σάμῳ παρθεναγωγεία, ἰδρυθέντα ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος Ἀριστάρχου. Ἦδη ἀπὸ τοῦ 1863 διατρίβει ἐν Σμύρνῃ διευθύνουσα τὸ ὑπὸ τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς συντηρούμενον κεντρικὸν παρθεναγωγεῖον, καὶ διδάσκουσα ἐν αὐτῷ τὰ ἀνώτερα Ἑλλ. μαθήματα. Παρέφρχεν εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν τοὺς Πέρσας τοῦ Αἰσχύλου. Μετεγλώττισεν εἰς ὁμοιοκαταλήκτους στίχους τὴν Ἑσθὴρ τοῦ Ῥακίνα. Συνέταξε διηγήματα ἱστορικὰ καὶ ἠθικὰ μένοντα εἰσέτι ἀνέκδοτα, διαφόρους διατριβὰς ἐκδοθείσας εἰς ἐφημερίδας, καὶ λόγους ἐπὶ τῶν διαφόρων σχολικῶν περιστάσεων, δημοσιευθέντας ἐν φυλλαδίοις. Ἐχουσα δὲ τάσιν πρὸς τὴν ποίησιν ἔγραψε πλεῖστα ἔργα εἰς τε τὴν

ἀρχαίαν καὶ τὴν νέαν, ὧν πολλὰ ἐξερόθησαν ἐν ἐφημερίσι καὶ περιοδικοῖς. Ἴδε σελίδα 96.

ΛΕΟΠΟΛΔΟΣ Β΄. Βασιλεὺς τοῦ Βελγίου. Ἐγεννήθη τῇ 9/21 Ἀπριλίου 1835, διεδέχθη τὸν πατέρα του Λεοπόλδον τὸν Α' τὴν 10 Δεκεμβρίου 1865 Ν. Ε., καὶ ὠρκίσθη εἰς τὸ Σύνταγμα τὴν 5/17 Δεκεμβρίου 1865. Ἴδε σελίδα 16.

Μ

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ (Ἀλέξανδρος). Ὁ ἐξ ἀπορρήτων ἐγεννήθη τῷ 1637 ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ πατρὸς μὲν Χίου Παντελῆ Μαυροκορδάτου, μητρὸς δὲ Κωνσταντινουπολίτιδος Ῥωξάνδρας. Μικρὸς τὴν ἡλικίαν ὀρφανευθεὶς πατρὸς, ἐπαιδαγωγήθη ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ γυναικὸς λογίας, ἥτις, ἀφοῦ μετεχειρίσθη ὅλα τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκπαίδευσίᾳ μέσα, ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Βονωνίαν καὶ Παταύαν. Ἐν ταύταις ταῖς πόλεσι σπουδάσας ὁ Ἀλέξανδρος φιλοσοφίαν, φιλολογίαν, ἐπιστήμας καὶ ἰατρικὴν, ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας ἐν Παταύᾳ.

Μεταβὰς ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐν Φαναρίῳ σχολῆς συστηθείσης ὑπὸ Μανολάκη τοῦ Καστοριανοῦ· κατεγίνετο δὲ συγχρόνως καὶ εἰς τὴν σύνταξιν διαφόρων συγγραμμάτων.

Ἐνεκα δὲ τῆς ἰατρικῆς, τὴν πρακτικὴν τῆς ὁποίας μετήρχετο, συμφιλιωθείς μετὰ ἰσχυρῶν Ὀθωμανῶν καὶ πρὸ πάντων μετὰ τοῦ σατράπου Ἀχμέτ Κιουπρουλῆ, προήχθη διὰ τοῦ τελευταίου εἰς τὸ ὑπουργεῖον τοῦ μεγάλου Διερμηνέως, παραχωρήσας εἰς τοὺς μαθητάς του τὴν διδασκαλίαν· ἡ δὲ Μεγάλη Ἐκκλησία, ζητοῦσα στήριγμα εἰς τὰς ἀσθενείας τῆς, διώρισεν αὐτὸν συγχρόνως Μέγαν Λογοθέτην.

Τὰ ἐπαγγέλματα ταῦτα ἔδωκαν αὐτῷ ἀφορμὴν ὅπως ἐξασκήσῃ ὅλην τὴν ἱκανότητά του ὑπὲρ τοῦ καλοῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους· εἰς τῶν μεγάλων αὐτοῦ ἄθλων ἦν ἡ τοῦ Ἀγίου Τάφου διάσωσις, κινδυνεύοντος νὰ κατακρατηθῇ ἀπὸ τοὺς Λατίνους· τὰ δὲ δι' αὐτοῦ ἐκδοθέντα καὶ ὑπ' αὐτοῦ (ὡς φημίζεται) συνταχθέντα σουλτανικὰ προστάγματα ἐχρησίμευσαν πρὸς λύσιν τῶν καθ' ἡμᾶς περὶ τοῦ ζητήματος τούτου γεννηθεισῶν ἀμφισβητήσεων.

Ὁ κατὰ τὸ 1683 ἐκραγὲς πόλεμος μεταξὺ Αὐστρίας, Πολωνίας, Ἑνετίας καὶ Τουρκίας, ἥνοιζεν εἰς τὸν Μαυροκορδάτον μέγα στάδιον πολιτικῆς δραστηριότητος καὶ διπλωματικῆς ἐμπειρίας. Διὰ τῆς συνέσεως καὶ τῆς πειθοῦς αὐτοῦ ἐμπόδισε τὸν σατράπην τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους τοῦ νὰ κυριεύσῃ τὴν Βιέννην ἐξ ἐφόδου, καὶ οὕτω δι' αὐτοῦ τὸ περιφρα-

νημένον Ἑλληνικὸν ἔθνος ἔσχε τὴν παραμυθίαν δύο αἰῶνας μετὰ τὴν ἄλωσιν νὰ συντελῇ δι' ἑνὸς τέκνου τοῦ εἰς ἀναστολὴν τοῦ χειμάρρου τῆς βαρβαρότητος ἐπαπειλοῦντος νὰ κατακλύσῃ τὴν Εὐρώπην.

Μετὰ τὴν κατατρόπωσιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Σοβιέσκη ὁ σατράπης, μόλις διασωθεὶς ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς, ὑπέκυψεν εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ κυρίου του, καὶ ἐκατατομήθη ἐπὶ λόγῳ ὅτι ὑπέκρυψε προτάσεις συνθηκῶν τῶν πολιορκουμένων, καὶ δὲν διέταξε γενικὴν κατὰ τῆς πόλεως ἔφοδον.

Ἡ αὐτὴ τύχη περιέμενε καὶ τὸν Μαυροκορδαῶν· ἀλλ' αἰφνης, ἐνῶ τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἐπιστολὴ παρακλητικὴ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ πρῶτον Βεζύρου Κιουπρουλῆ φθάσασα ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ ἀνδρός· ἀλλ' ὄχι δωρεάν· διότι ὅλη ἡ περιουσία του, δημευθεῖσα, ἐχρησίμευσεν ὡς λύτρον.

Ἡ ἄλωσις τοῦ Βελιγραδίου ὑπὸ τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Βαυαρίας Μαξιμιλιανοῦ κατέστησεν ἀναγκαίαν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν κυβέρνησιν τὴν εἰς Βιέννην ἀποστολὴν πρεσβείας πρὸς διομολόγησιν εἰρήνης· διὸ ὁ Μαυροκορδαῶς ἀποστέλλεται πρέσβυς μετὰ τοῦ Σουλφικάρ. Ἀλλ' αἱ διαπραγματεύσεις ἔμειναν ἄνευ ἀποτελέσματος· μετὰ τὴν παντελῆ ὁμῶς τῶν Τούρκων ἥτταν ὑπὸ τοῦ Εὐγενίου τῆς Σαβοΐγας ἀπεφασίσθη ἡ ἐν Καρλοβίττῃ συνθήκη, καθ' ἣν ἡ Τουρκία ἔδωκε πληρεξουσιότητα εἰς τὸν διέποντα τὰ ἐξωτερικὰ Ρεμῆ καὶ εἰς τὸν Μαυροκορδαῶν, ὀνομάσασα αὐτὸν τότε πρῶτον ἐξ ἀπορρήτων.

Ἐν τῷ πολυχρότῳ τούτῳ συνεδρίῳ, ὅπου συνεζητήθησαν τύσα συγκρουόμενα δικαιώματα καὶ συμφέροντα, ὁ Μαυροκορδαῶς ἀνέδειξε μεγίστην εὐφυΐαν καὶ δραστηριότητα. Τότε μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀντιποιήσεων προέτεινεν ἡ Αὐστρία καὶ τὴν παράδοσιν τοῦ Ἁγίου Τάφου εἰς τὸ τάγμα τῶν Φραγκισκανῶν· ἀλλ' ἡ πρότασις αὕτη ἀπεκρούσθη ἐπιμόνως ὑπὸ τοῦ Μαυροκορδαῶτου.

Μόλις μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς συνθήκης ἐπέστρεψαν οἱ πρέσβεις εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ στασιασμὸς δεινὸς ἠγέρθη κατὰ τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως, ὡς προδόσεως τὴν θρησκείαν εἰς τοὺς ἀπίστους. Ἡ στάσις αὕτη ἀναρρίπιζομένη ἀπὸ τὸν Ματαπᾶν Πασᾶν διηυθύνετο μάλιστα κατὰ τοῦ Μαυροκορδαῶτου. Ἡ οἰκία τοῦ ἐλαφωραγωγῆθη· αὐτὸς δὲ κατέφυγε μετὰ τοῦ υἱοῦ του εἰς Σωζόπολιν, ὅθεν μετ' οὐ πολὺ ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Μετὰ δὲ τὴν κατατρόπωσιν τῆς στάσεως ὁ Μαυροκορδαῶς ἀνέλαβε πάλιν τὴν ὑπουργίαν του παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ αὐλῇ, καὶ ἔφθασεν εἰς ἰσχὺν ἀνέφικτον μέχρι τοῦδε εἰς χριστιανόν. Τότε τῷ ἐγένοντο προτάσεις περὶ ἀρνησιθρησκείας ἐνισχυόμεναι μὲ ὑπερτάτης σατραπείας ὑποσχέσεις· ἀλλ' αὐτὸς οὐ μόνον τὰς προτάσεις ταύτας καὶ τὰς ὑποσχέσεις ἀπέκρουσεν,

ἀλλ' ἀπεποιήθη καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Οὐγγροβλαχίας, καὶ οὕτω προτιμήσας νὰ ἰδιωτεύῃ διῆλθε τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς του καλλιεργῶν τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ διατηρῶν εὐθαλεῖς φιλίας καὶ παντοειδεῖς σχέσεις.

Ἐκ τῶν υἱῶν του ὁ μὲν Νικόλαος, διαδεχθεὶς τὸν πατέρα εἰς τὴν διερμηνείαν, περιῆλθεν ὕστερον εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Οὐγγροβλαχίας· ὁ δὲ Ἰωάννης διεδέξατο τοῦτον εἰς τὴν διερμηνείαν, καὶ μετὰ ταῦτα προεβιβάσθη εἰς ἡγεμονικὸν ἀξίωμα. Ταῦτα δὲ ζῶντος τοῦ Α. Μαυροκορδάτου καὶ χαίροντος καὶ εὐλογοῦντος τὰς ἀριστεύσεις τῶν τέκνων.

Ἀκμαῖος κατὰ τὸν νοῦν καὶ ἄτρωτος εἰσέτι ἀπὸ τὰς ἐσχάτας καταπονήσεις τοῦ γήρατος, ὑποκύψας δὲ εἰς ποδαλγίαν, κατέλυσε τὸν βίον τὸ ἐβδομηκοστὸν ἔτος ἁγῶν, περιστοιχισμένος ὑπὸ τέκνων, ἐκγόνων, συγγενῶν καὶ φίλων. Ἰδε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐν τῷ Ἑθνικῷ ἡμερηλογίῳ τοῦ ἔτους 1863, σελίδα 9.

ΜΙΛΛΕΡ (Ἑμμανουήλ). Ἐγεννήθη εἰς Παρισίους κατὰ τὸ ἔτος 1812. Διωρίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1833 βοηθὸς τοῦ περιφήμου ἐλληνιστοῦ Hase εἰς τὴν Συλλογὴν τῶν χειρογράφων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν τμήμα ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων· κατὰ τὸ ἔτος 1850 διωρίσθη ἑφορος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Νομοθετικοῦ σώματος. Τὸ ἔτος 1860 ἐξελέχθη μέλος τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου. Κατὰ τὸ 1863 ἀπεστάλη παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος εἰς τὴν ἀνατολὴν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν μοναστηριακῶν βιβλιοθηκῶν καὶ ἰδίως ἐκείνων τοῦ Ἀθῶνος. Τὸ ἔτος 1864 ἐπεχείρησεν ἀνασκαφὰς εἰς τὴν νῆσον Θάσον. Ἐξέλωκε πολλὰ σοφὰ πονήματα ἀφορῶντα τὴν Ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα· εἶναι δὲ λίαν δεινὸς τὴν ἐπιγραφικὴν. Ἰδε σελίδα 80.

Ο

ΟΛΓΑ. Βασίλισσα τῆς Βυρτεμβέργης, γεννηθεῖσα τῇ 30 Αὐγούστου (11 Σεπτεμβρίου) 1822· θυγάτηρ τοῦ ἀποθανόντος αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας Νικολάου τοῦ Α', καὶ σύζυγος τοῦ νῦν βασιλέως Βυρτεμβέργης Καρόλου τοῦ Α'. Ὁ γάμος αὐτῶν ἐγένετο τὴν 1/13 Ἰουλίου 1846. Ἰδε σελίδα 8.

Π

ΠΕΛΛΑΤ (Κάρολος-Αὐγούστος). Ἐγεννήθη εἰς Grenoble τῆς Γαλλίας κατὰ τὸ ἔτος 1793. Δοκιμώτατος νομομαθὴς, ἰδίως εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν δίκαιον· καθηγητὴς τῆς ἐν Παρισίοις νομικῆς Σχολῆς, καὶ κοσμήτωρ αὐτῆς πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ἀνέδειξε πολλοὺς ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀρίστους

νομικοὺς, μεταξύ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν τὸν Γεώργιον Μαυροκορδαῖον, πρῶτον καθηγητὴν τοῦ Γαλλικοῦ δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, τὸν Περικλῆ Ἀργυρόπουλον, τὸν Κ. Δημήτριον Μαυροκορδαῖον, κ. τ. λ. Ὁ Κ. Πελλάτ ἀναδεικνύεται πάντοτε ἐνθερμος προστάτης τῶν Ἑλλήνων μαθητῶν. Ἴδε σελίδα 80.

ΠΙΕΡΑΚΟΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ (Νικόλαος). Ὁ γόνος οὗτος τῆς Μαυρομιχαλικῆς οἰκογενείας ἐγεννήθη εἰς Ἀρεόπολιν τῆς Λακωνίας τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1805. Νεώτατος κατὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κατὰ τὰς 23, 24 καὶ 25 Μαρτίου 1821 αἰχμαλωσίαν τῶν ἐν Καλάμαις Τούρκων. Ἐκεῖθεν ὁ πρεσβύτατος ἀδελφὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος, ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν φρουρίων Νεοκάστρου καὶ Μεθώνης, ἄφησε τὸν Νικόλαον ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν συγγενῶν. Ἀλλ' οὗτος ἠλεκτριζόμενος ἀπὸ τὰς καθημερινὰς εἰδήσεις τῶν μαχῶν, καὶ φλεγόμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ μετάσχη τῶν κινδύνων καὶ τῆς δόξης τοῦ ἥρωος ἀδελφοῦ του, διέφυγε τοὺς ἐπιτηροῦντας αὐτὸν, καὶ μὲ σῶμα ἐμπειροπολέμων Λακωνίων ἐξεκίνησε πορευόμενος εἰς τὸ ἐλληνικὸν στρατόπεδον, καὶ τὸ ἑσπέρας τοῦ μεγάλου Σαβδάτου εἰσῆλθεν εἰς τὸ νησίον τοῦ Παμίσου. Τὴν δὲ ἐπιούσαν πληροφορηθεὶς, ὅτι οἱ ἐν Κορώνῃ πολιορκούμενοι Τούρκοι διέλυσαν τὴν πολιορκίαν διασκορπίσαντες τὸ στρατόπεδον τῶν πολιορκούντων Ἑλλήνων, εὐθὺς μετὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Πάσχα ἔτρεξεν εἰς βοήθειαν τῶν φευγόντων, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀπαντῶν καθ' ὁδὸν ἐπέστρεψεν εἰς τὸ στρατόπεδον. Τέλος περὶ τὸ ἑσπέρας ἔφθασεν εἰς τὰ χωρία Καστέλια καὶ Βουνάρτια μακρὰν τοῦ φρουρίου Κορώνης 1 1/2 ὥραν περίπου. Τὴν δὲ πρωΐαν τῆς ἐπιούσης ἐκίνησε κατὰ τοῦ φρουρίου ὅθεν οἱ Τούρκοι θρασυνθέντες ἐκ τῆς ἐπιτυχίας τῆς προτεραίας εἶχον ἐξέλθει πανστρατιᾷ, τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον φέροντες κατὰ τῶν παρακειμένων χωρίων. Τότε συμπλοκῆς αἱματηρᾶς γενομένης ἔπεσαν πολλοὶ ἐκατέρωθεν. Ὁ δὲ Ν. Πιερᾶκος ἠδυνήθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἐγγύτερον τοῦ φρουρίου χωρίον Ἅγιος Δημήτριος καὶ νὰ καταλάβῃ ὀχυρὰν ἐν αὐτῷ οἰκίαν μετὰ 7 ἀνδρῶν, πάντων, πλὴν ἑνὸς Λάκωνος, ἀπειροπολέμων. Ἐκεῖ ἐπολιορκήθη ὑπὸ πολυπληθῶν Τούρκων, οἵτινες ἐφώρμησαν μανιωδῶς διὰ νὰ κυριεύσωσιν ἢ ἐμπρήσωσι τὴν οἰκίαν· ἀλλὰ πᾶσαι αὐτῶν αἱ ἔφοδοι ἀπεκρούσθησαν μὲ μεγάλην ζημίαν των. Περὶ δὲ τὴν δείλην, ἀπελπισθέντες καὶ μηδὲ τοὺς νεκροὺς αὐτῶν δυνάμενοι ν' ἄρῳσι, μετεκόμιζον πυροβόλα ἐκ τοῦ φρουρίου διὰ νὰ καταστρέψωσι τὴν οἰκίαν, ὅτε ἐπικουρία ἐκ τῶν ἐν Βουνάρτις καὶ Καστελίοις Ἑλλήνων ἔφθασεν εἰς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων. Τότε οἱ Τούρκοι προσβληθέντες ἐκατέρωθεν ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καταδιωχθέντες μέχρι τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου καὶ ἐγκαταλείψαντες τοὺς νεκροὺς αὐτῶν. Ἐκτοτε ἐπανελήφθη ἡ πολιορκία τοῦ φρουρίου Κορώνης στενωτέρᾳ καὶ τακτικωτέρᾳ. Ἐκεῖθεν ὁ Ν. Πιερᾶκος μετέβη ὀλίγον

ἔπειτα παρὰ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον εἰς Νεόκαστρον, καὶ ἔλαβε μέρος εἰς πάσας τὰς καθημερινὰς πρὸς τοὺς πολιορκουμένους ἐχθροὺς συμπλοκάς, αἱ πλεῖσται τῶν ὁποίων ἦσαν φονικώταται. Ἡ ἀδάμαστος ἀνδρία τοῦ ἀτρομήτου ἀρχηγοῦ, ἡ καρτερία αὐτοῦ, καίτοι δύο φέροντος πληγὰς, καὶ ὁ ἐνθουσιασμός τῶν Ἑλλήνων ὑπερίσχυσαν τῶν ἐμπειροπολέμων Τούρκων οἷτινες ἠναγκάσθησαν νὰ παραδώσωσι τὸ φρούριον ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ ἐπιβιβασθῶσιν εἰς πλοῖα, ἅτινα νὰ μεταφέρωσιν αὐτοὺς εἰς Τύνιδά ἢ Κρήτην· καὶ τὴν 7 Αὐγούστου 1821 ὁ Ν. Πιεράκος εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ συνεισέλθῃ μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ ἀδελφοῦ του ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὸ φρούριον καὶ νὰ διανυκτερεύσῃ εἰς Ἱεὺς Καλὲ ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν ὅλων τῶν Τούρκων μὴ ἐξεληθόντων εἰσέτι. Ἀλλὰ τὴν πρωΐαν τῆς 8 τοῦ Αὐγούστου εἰδοποιεῖται ὁ ἀρχηγός, ὅτι οἱ ἐν Μεθώνῃ Τούρκοι ἐξεστράτευσαν ἐρχόμενοι εἰς Νεόκαστρον διὰ ν' ἀνατρέψουν τὴν παράδοσιν αὐτοῦ· ἀμέσως καλεῖ τὸν στρατὸν εἰς τὰ ὅπλα καὶ τὸν Νικόλαον ἔχων παρὰ τὸ πλευρὸν αὐτοῦ σπεύδει μετὰ 1,000 περίπου ἀνδρῶν πρὸς τὴν Μεθώνην ὅχι διὰ τῆς συνήθους ὁδοῦ, ὅθεν ἔμελλον νὰ ἔλθωσιν οἱ Τούρκοι, ἀλλὰ δι' ἀτραποῦ παρὰ τὴν θάλασσαν μὲ τὸν σκοπὸν τοῦ ν' ἀποκλείσῃ ἐκτὸς τοῦ φρουρίου τοὺς ἐξεληθόντας Τούρκους, καὶ τούτους καταστρέφωσιν νὰ κυριεύσῃ αὐθημερὸν καὶ τὰ δύο φρούρια. Δυστυχῶς οἱ Τούρκοι εἶχον μὲν ἐξέλθει τοῦ φρουρίου, ἀλλ' ἦσαν ἐστρατοπεδευμένοι εἰς ὄχυράν θέσιν ἐντὸς βολῆς πυροβόλου. Ὁ ἀτρόμητος ὅμως Κωνσταντῖνος δὲν ἠθέλησε νὰ παλινδρομήσῃ, ἀλλ' ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς προσβολῆς· ὅθεν συνήφθη μάχη πεισματώδης καὶ φονικωτάτη διαρκέσασα μέχρι τῆς 5 μ. μ.

Οἱ Ἕλληνες στενοχωρούμενοι ἀπὸ τὰ πυρὰ τοῦ φρουρίου ἠναγκάσθησαν νὰ λάβωσι θέσιν ἀμυντικὴν· ἀλλ' ἐπὶ τέλους οἱ Τούρκοι μετὰ ἐπανειλημμένας ἐφόδους κατώρθωσαν τὸν μὲν Κωνσταντῖνον νὰ φονεύσωσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἰδικῶν του, καὶ κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, ὅπου κατὰ τὸ 1769 ὁ πάππος του Κυριακούλης Μαυρομιχάλης εἶχε στήσῃ κανονοστοιχίαν κατὰ τοῦ φρουρίου πολιορκῶν αὐτὸ μετὰ τινων Ῥώσων. Ὁ δὲ Νικόλαος ἠθέλε λάβει τὴν αὐτὴν τύχην, προσπαθῶν νὰ σώσῃ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν τὸν νεκρὸν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐὰν δύο τῶν ἀνδρειοτέρων στρατιωτικῶν του, οἱ Ἰω. Κετσέας καὶ Σ. Γλετσές, ἐφορμήσαντες δὲν ἐφόνευσον τοὺς πρωτάκτους τῶν Τούρκων, ξιφῆρεις ἐπιπεσόντες ἐπὶ τοῦ πτώματος τοῦ ἀρχηγοῦ· τοιοῦτον δυστυχὲς τέλος ἔλαβεν ἡ ἡμέρα αὕτη ἡ ὑπὸ τόσους αἰσίους οἰωνοὺς ἀρξαμένη. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του ὁ Νικόλαος Πιεράκος ἔμεινεν ἀρχηγός τοῦ στρατοπέδου καὶ ἀνέλαβε πράγματι τὴν θέσιν ἐκείνου. Ἐπιστρέψας εἰς Λακωνίαν μετέβη μετ' οὐ πολὺ μὲ σῶμα Λακωνικὸν εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Τριπόλεως. Ἐφθασε δὲ καθ' ἡν στιγμὴν ἡ πόλις ἐκυριεύετο ἐξ

εφόδου ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ μετέσχε τῶν συμπλοκῶν, ὅσαι ἔλαβον χώραν μέχρι τῆς ἐντελοῦς κυριεύσεως αὐτῆς. Κατόπιν διέμεινεν ἐπὶ πολλοὺς μῆνας εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου Κορώνης ἕως οὗ προσεκλήθη νὰ λάβῃ μέρος κατὰ τὸ 1822 εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη συνέκειτο ἐκ Λακωνικῶν ὅπλων· διευθυνθεῖσα δὲ διὰ ξηρᾶς ἐπεβιβάσθη κατὰ τὰ παράλια τῆς Ἡλείας ἐπὶ τῶν προσδιωρισμένων πλοίων, καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς Μεσολόγγιον. Ἐκεῖ σκέψεως γενομένης μετὰ τοῦ Μάρκου Βότσαρη καὶ λοιπῶν ὀπλαρχηγῶν τίνι τρόπῳ δύναται ἡ στρατιὰ αὕτη νὰ χρησιμεύσῃ ἀποτελεσματικώτερον πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ πολιορκουμένου Σουλίου ἐκρίθη καλὸν ὁ μὲν Μάρκος Βότσαρης μετὰ τῶν λοιπῶν νὰ βαδίσωσι διὰ ξηρᾶς, ἡ δὲ Λακωνικὴ στρατιὰ νὰ ἐπιβιθασθῇ εἰς πλοῖα πολεμικὰ καὶ ἰδιωτικὰ καὶ ἀποβιθασθῇ εἰς τὸ γειτονικώτερον παράλιον τοῦ Σουλίου. Οὕτω μετὰ ἡμερῶν τινων διάπλουν ἐκρίθη κατάλληλον πρὸς ἀποβίβασιν καὶ στρατοπέδευσιν τὸ νησίδιον Μοῦρτον, ἐγγύτατα τῆς στερεᾶς κείμενον καὶ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Τσαμουριάς. Ἐν αὐτῷ ἔστησαν οἱ Ἕλληνες καὶ πυροβόλα μεγάλης ὀγκῆς· θορυβηθέντες οἱ Τούρκοι ἀπὸ τὴν αἰφνιδίαν ταύτην ἐμφάνισιν τῶν Ἑλλήνων συνέρρεον πολυπληθεῖς ἀπὸ τε τοῦ γενικοῦ στρατοπέδου τοῦ πολιορκουέντος τὸ Σοῦλι καὶ ἀπὸ τᾶς πέριξ ἐπαρχίας, καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ ἀντιπερισπασμοῦ πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ Σουλίου ἐπετύγχανε θαυμασίως, ὅτε ἡ Ἀγγλικὴ φρεγάτα πλησιάζει εἰς τὸ νησίδιον καὶ ἀπειλεῖ νὰ καταπυροβολήσῃ τοὺς Ἕλληνας, ἂν ὁὐκ ἐκκενώσωσιν ἀμέσως αὐτὸ ὡς ἀνῆκον εἰς τὴν Ἑπτάνησον. Οὐδὲν δικαιολόγημα ἴσχυσε νὰ κάμψῃ τὴν Ἀγγλικὴν ἐπιμονήν. Ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ νησίδιον καὶ ν' ἀποβιθασθῇ εἰς θέσιν Σπλάντσα Φανάρικη. Ἐκεῖθεν ὁ στρατὸς οὗτος συνεκρότησε πολλὰς αἱματηρὰς μάχας πρὸς τοὺς Τούρκους, καὶ ὑπὸ ἐντοπίων καὶ Σουλιωτῶν ὀδηγούμενος εἰς τὰς νυκτερινὰς ἐκδρομὰς αὐτοῦ κατὰ τοῦ πολιορκουέντος τὸ Σοῦλι Τουρκικοῦ στρατιωτικοῦ στρατοπέδου πολυειδῶς ἔβλαψε καὶ σπουδαίως ἠπείλησεν αὐτό· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἔπαθε πολλὰς ζημίας ἐκ πληγωμένων καὶ φονευμένων, καὶ ὑπέφερεν ἐκ τῶν κακοπαθειῶν, τῶν στερήσεων καὶ τοῦ νοσιώδους κλίματος. Ὁ Νικόλ. Πιεράκος ἀσθενήσας τότε βαρέως ἠναγκάσθη νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον μετακομισθεὶς ἀπὸ τὸν πλοίαρχον τοῦ πολεμικοῦ πλοίου Λάζαρον Τζώρτζην. Κατόπιν ἀναρρώσας μετέβη μὲ σῶμα Λακωνικὸν εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Πατρῶν· ὅπου ἔλαβε κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1823 τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντιστρατήγου. Περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ κατὰ τὸ 1824 διέμενε μὲ τοὺς ὑπ' αὐτὸν εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου Κορώνης. Ἀλλ' ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ἰμβραῖμ Πασᾶ κατὰ τὸ 1825 κατεθούρησεν ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον, καὶ ὁ Νικόλ. Πιεράκος διετάχθη παρὰ τῆς Κυβερνήσεως νὰ προφθάσῃ ἐγκαίρως εἰς Νεόκα-

στρον. Εἰς τὴν διαταγὴν ταύτην προθύμως ὑπακούσας ἔσπευσε καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ φρούριον μὲ μέρος στρατιωτῶν του· ἐκεῖ δὲ ἔλαβε τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς πολιορκίας ἐκείνης ἔλαβε μέρος εἰς τὰς μάχας, ὅσαι συνεκροτήθησαν πρὸς τὸν Ἰμβραῖμ Πασᾶ ἐν τῇ Λακωνικῇ εἰς Βέργαν Ἀλμυροῦ, Δηρὸν, καὶ τὰς ἐν τῇ ἀνατολικῇ Μάνῃ ἐν Καρυοπόλει, Παρασεροῦ, Νεοχώριον κ. τ. λ. Ἐν τοῖς στρατοπέδοις δὲ τοῖς κατὰ τὰ ὅρια τῆς Λακωνίας καὶ Μεσσηνίας εὕρισκόμενος μετὰ πολλῶν ἄλλων ὀπλαρχηγῶν ἤκουσε τὸν κρότον τῶν τηλεβόλων τῆς ἐνδόξου ναυμαχίας τοῦ Νεοκάστρου, τὴν ὁποίαν ἐπηκολούθησεν ἡ ἀπόβασις συμμαχικοῦ στρατοῦ ἐν Πεταλιδίῳ. Μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος ὁ Ν. Πιεράκος ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἡσυχίας καὶ τάξεως, ἰδίως ἐν τῇ Λακωνίᾳ. Ἡ τάξις διὰ τῶν προσπαθειῶν του προέβαινε θαυμασίως· ἀλλὰ κακῇ μοίρᾳ ἀπόπειρα δολοφονίας ἐχαλκεύθη ἐναντίον του ἐξ 25 συνωμοτῶν ἐντὸς συγγενικῆς οἰκίας ἐν Ἀρεοπόλει τὴν 24 Ὀτωβρίου 1828. Τὸ ἀποτέλεσμα δὲ αὐτῆς ἦσαν πολλὰ καὶ θανατηφόρα τραύματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα μόλις μετὰ μακρὰν καὶ ὀδυνηρὰν θεραπείαν ἐσώθη· ἐτοποθετήθη κατόπιν ἐπὶ κεφαλῆς στρατοῦ πρῶτον μὲν εἰς Λακωνίαν, ἔπειτα δὲ τὸ 1832 εἰς Μεσσηνίαν, ἔχων ἐπὶ Καποδιστρίου τὸν βαθμὸν ταξιαρχικοῦ χιλιάρχου. Τὰ ἔτη ἐκεῖνα ὑπῆρξαν δυστυχῶς γόνιμα ἐμφυλίων σπαραγμῶν μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ βασιλέως Ὁθωνος καὶ τῆς Ἀντιβασιλείας ἐνώπιον τῶν ὁποίων ὁ Ν. Πιεράκος παρουσιάσθη ὡς ὀπλαρχηγὸς καὶ ἀντιπρόσωπος τῆς ἐπαρχίας. Τὸ 1833 καὶ 1834 εἰργάσθη ὁ Ν. Πιεράκος εἰς τὸν σχηματισμὸν Λακωνικῆς ἀποικίας ἐν Πεταλιδίῳ, τοῦ ὁποῖου τὴν περιφέρειαν κατεχομένην παρ' αὐτοῦ παρεχώρησε προθύμως πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Αἱ πολλαὶ καὶ μεγάλαι προσπάθειαι του ἐπέτυχον, καὶ κατὰ τὸ 1835 ἔγεινεν ἡ ἐναρξὶς τῶν πρώτων οἰκοδομῶν τοῦ κοινωφελοῦς τούτου συνοικισμοῦ, ὅστις ἀριθμεῖ ἔκτοτε 150 οἰκογενείας περίπου.

Τὰ ἔτη ἐκεῖνα αἱ σπουδαῖαι ἐν Λακωνίᾳ ταραχαὶ ἐστενοχώρησαν τὴν κεντρικὴν Κυβέρνησιν, ὥστε ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις διαμένοντος Ν. Πιεράκου, ἀποβᾶσαν ἀποτελεσματικὴν διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως. Τὸ δὲ 1837 ὁ Ν. Πιεράκος ἐχρημάτισεν ἐν Ἀθήναις μέλος ἐπιτροπῆς συγκειμένης ἐξ ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ναυτικοῦ πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ ἀργυροῦ ἀριστείου. Τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος τῷ ἐδόθη παρὰ τοῦ βασιλέως ὁ χρυσοῦς σταυρὸς τῶν ἵπποτῶν τοῦ Σωτῆρος. Ἐνῶν δὲ διέτριβεν εἰς Λακωνίαν ἐν ὑπηρεσίᾳ διατελῶν ἐξερῥάγησαν δύο στάσεις κατὰ τὸ 1838-1839, ἡ μὲν ἐν Πύλῳ, ἡ δὲ ἐν Γυθείῳ· κατ' ἀμφοτέρων τούτων ἔσπευσεν· εἰ καὶ μακρὰν εὕρισκόμενος, ἐπρόφθασε καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν διάλυσιν τῆς τελευταίας.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ 1839 αἱ σχηματισθεῖσαι δύο τετραρχίαι τῆς φάλαγγος ἐξ ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν καὶ κατωτέρων συνεχωρεύθησαν εἰς μίαν. Ταύτης δὲ ὁ Ν. Πιεράκος διωρίσθη διοικητὴς ἔχων τότε τὸν βαθμὸν ἀντισυνταγματάρχου. Τὸ 1842 προεβιβάσθη συνταγματάρχης. Ἐκτοτε δὲ ἔμεινεν εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν. Μέρος δὲ ἐνεργητικώτατον ἔλαβε κατὰ τὰ 1840-1841 εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ διὰ πρώτην φοράν εἰσαχθέντος νόμου τῆς ἀπογραφῆς ἐν Λακωνίᾳ ἀπέναντι σπουδαίων ἐμποδίων· συνετέλεσε δὲ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εὐταξίας εἰς τοὺς κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα μαστιζομένους παρὰ τῶν ληστῶν νομοὺς Λακωνίας καὶ Μεσσηνίας. Τὸ δὲ 1843 ἔλαβε μέρος ὡς πληρεξούσιος τῆς ἐπαρχίας του εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις ἐθνικὴν συνέλευσιν. Ὑπῆρξε διοικητὴς τετραρχίας ἀπὸ τὰ 1839 μέχρι τοῦ 1856· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1844 ἐξορισθεὶς μετὰ τῆς τετραρχίας του μόνον ἀπὸ τοῦ 1850 ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ τόπου του· καὶ εἰς 6 κατὰ συνέχειαν βουλευτικὰς περιόδους ἐξελέχθη βουλευτὴς· εἰς τὴν τελευταίαν δὲ ἐνῶ ἦτο τελειωμένη ἡ διαλογὴ τῶν ψήφων ἔλαβε τὸν γερυσιαστικὸν διορισμὸν τὸ 1861. Τὸ 1852 ἐξεβρόγχη ἐν Λακωνίᾳ σπουδαιοτάτη στάσις. Ὁ μοναχὸς Χριστόφορος ἐξάψας τὸν θρησκευτικὸν φανατισμὸν τοῦ πλήθους ἀνεστάτωσεν ἅπασαν τὴν Λακωνίαν. Ὁ Ν. Πιεράκος ἔλαβεν ἐνεργητικὸν μέρος, καὶ διὰ πολλῶν κόπων καὶ κινδύνων συνετέλεσεν εἰς τὴν κατάσβεσιν τῆς στάσεως ταύτης, ἣτις ἦτο ἐκ τῶν κινδυνώδεστέρων. Ἴδε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐν τῷ Ἑθνικῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ ἔτους 1865, σελίδα 184.

II. M.

ΠΙΤΤΑΚΟΣ (Ἰωσήφ). Ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1805. Ὁ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρως αὐτοῦ, καὶ διὰ τὴν ὑπηρετήσῃ αὐτὴν, ἰδίως στρατιωτικῶς, ὑπῆρξε μέγα κώλυμα εἰς τὸ νὰ μὴ ἀσπασθῇ τὸ ἐμπορικὸν στάδιον· ἀφιερῶθη λοιπὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς κοινῆς ἡμῶν πατρίδος Ἑλλάδος τὴν ὁποίαν πολυειδῶς ὑπηρετήσεν, ἰδίως δὲ στρατιωτικῶς, καὶ κατὰ ξηρὰν μὲν ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγούς, κατὰ θάλασσαν δὲ ὑπὸ τὸν αἰοίδιμον ναύαρχον Γεώργιον Σαχτούρην. Ἡ συμπεριφορὰ αὐτοῦ ὑπῆρξε πάντοτε ἐξαίρετος· ἡ δὲ φιλανθρωπία του καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς αἰχμαλώτους Τούρκους ὑπῆρξεν ἀξία παντὸς ἐπαίνου· συνετέλεσε μετὰ τοῦ ἀγωνιστοῦ Ἰκεσίου Λάτρη εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν πολλῶν αἰχμαλώτων Ἑλλήνων ἐκ τῶν εὐρισκομένων εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων τῶν Μεσσηνιακῶν φρουρίων, καὶ παρὰ τῷ Αἰγυπτιακῷ στρατῷ. Ἀποκτήσας τὴν εὐνοίαν τῶν ἀρχηγῶν τῶν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἐλθόντων τότε Γαλλικῶν στρατευμάτων, καθὼς καὶ τῶν ναυτικῶν, ἔλαβε τὴν πληρεξουσιότητα νὰ διαθέσῃ τὰ πράγματα ἐν Μεθώνῃ μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς παρὰ τῶν Γάλλων, ὅπως βούλεται· τὴν δὲ ἐξουσίαν ταύτην μετεχειρίσθη μᾶλλον πρὸς ἀπελευθέρωσιν καὶ τῶν λοιπῶν αἰχμαλώτων,

ἐκ τῶν ὁποίων ἔμενον ἀκόμῃ πολλοὶ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς· διότι ἡ μεταξὺ τοῦ Ἰβραήμ-Πασᾶ καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τριῶν προστατίδων δυνάμεων σύμβασις ὥριζε νὰ ἀφαιρῶνται ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Ὀθωμανῶν ἀνεξετάστως μόνον οἱ ἔχοντες ἡλικίαν μέχρι τῶν δώδεκα ἐτῶν.

Ἐν περίπτῳ ἔτος ὁ Ἰωσήφ Πιττακὸς ὑπηρέτησεν ὡς διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας Νεοκάστρου· ἔπειτα μετετέθη εἰς τὸν τακτικὸν στρατόν.

Τὸ 1854 ἐστάλη παρὰ τοῦ βασιλέως Ὀθωνος ὑπουργοῦντος τοῦ συνταγματάρχου Σκαρλάτου Σούτσου μὲ ἑκτακτον καὶ σπουδαίαν ἀποστολὴν εἰς τὸ Λιβάνιον ὄρος τῆς Συρίας· διέφυγε δὲ μὲ πολλὴν ἐπιτηδειότητα τὴν καταδίωξιν τοῦ διοικητοῦ τῆς Βυρητοῦ Ναμὶχ-Πασᾶ, καθὼς καὶ τῶν πασάδων Κύπρου καὶ Ῥόδου. Μεταβὰς ἀκολούθως εἰς Σμύρνην καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι καὶ ὁ ἐκεῖ πασᾶς ἔχει ἐντολὴν νὰ τὸν συλλάβῃ, ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Αὐστριακῆς σημαίας. Κατόπιν συγκεντρωθέντων ἐν Ἀθήναις πολλῶν συμπατριωτῶν του, ἐσύστησαν φάλαγγα τῶν Ἰόνων πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος διαπρεψάσης, ἵνα καὶ αὕτη λάβῃ μέρος εἰς τὸν νέον ὑπὲρ πατρίδος ἀγῶνα· ἀρχηγὸν δὲ τῆς φάλαγγος ταύτης ὠνόμασαν τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος Ἰωσήφ Πιττακόν. Εἰς διαφόρους σπουδαίας περιστάσεις οἱ ἐν Σμύρνῃ ὁμογενεῖς ἐξέλεξαν αὐτὸν ἀντιπρόσωπόν των· ἐπίσης καὶ τὸ ἐν Ἑλλάδι σωματεῖον τῶν Ἰόνων ἐξέλεξεν αὐτὸν πληρεξούσιόν του, διὰ νὰ τὸ ἀντιπροσωπεύσῃ εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Βαν τῶν Ἑλλήνων συνέλευσιν. Ὑπηρέτησεν εἴκοσι ἔτη ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Στρατιωτικῶν, ἐκ τῶν ὁποίων δώδεκα ἔτη ὡς διευθυντὴς τμήματος, καὶ διεχειρίσθη πάντοτε τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ ὑπηρεσίαν τιμίως καὶ εὐσυνειδότης. Διανύσας δὲ οὕτω πῶς ἐντίμως τὸ στρατιωτικὸν στάδιον ἐτέθη τὸ 1865 κατ' αἵτησίν του εἰς ἀποστρατείαν, λαβὼν τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου διὰ τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ἐντίμους στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας του σύμφωνα μὲ τὸν περὶ τούτου νόμον. Ἰδε σελίδα 96.

Ρ

ΡΙΖΟΣ Ο ΝΕΡΟΥΛΟΣ (Ἰάκωβος). Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν ἔτει 1778 ἐκ πατρὸς λογίου καὶ τὸν τοῦ Καμαράση βαθμὸν κατέχοντος καὶ ἐκ μητρὸς Ῥίζης ἧς τὴν ἐπωνυμίαν ἔλαβε, καίτοι παρέμεινεν αὐτῷ καὶ τὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ χλευαστικὸν ὄνομα Νερούλος πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ τοῦ κλάδου τῶν κυρίως Ῥίζων τοῦ φέροντος τὸ ἀρχαιότερον ὄνομα τοῦ Ῥαγκαβῆ.

Ἐν τῇ βρεφικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ ὀρφανὸς πατρὸς καὶ μητρὸς μείνας ἐξεπαιδεύθη ὑπὸ τοῦ πρὸς πατρὸς αὐτοῦ θείου Σαμουήλ τοῦ Ἐφέσου,

ὅστις ἀνέδειξεν αὐτὸν Ἑλληνιστὴν ἄριστον· τὴν φιλοσοφίαν ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ Δανιὴλ Φιλιππίδου, τὰ δὲ Γαλλικὰ καὶ τὰ μαθηματικὰ ὑπὸ τοῦ Γάλλου ἀββάτου Λαφονταίνου. Εἰκοσαετῆς ἠκολούθησεν εἰς Μολδαυίαν τὸν ἡγεμόνα Κ. Ὑψηλάντην. Ἐπὶ δὲ τοῦ διαδεξαμένου τὸν παυθέντα τῆς ἡγεμονίας Ὑψηλάντην, Ἀλεξάνδρου Σούτσου, ὁ Ἰ. Ρίζος διωρίσθη ἐπιτετραμμένος αὐτοῦ παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ Πύλῃ. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐπελθόντος τοῦ Ῥωστικοῦ πολέμου καὶ ἀποσυρθέντων ἐκ τῶν παραδουναβίων ἡγεμονιῶν τῶν ἡγεμόνων, ἔμεινεν ὁ Ρίζος ἐπὶ ἑξ ἔτη ἐκτὸς τῶν πραγμάτων μέχρι οὗ ὁ ἡγεμὼν Ἰ. Καρατζᾶς, συμπαραλαβὼν αὐτὸν εἰς Βλαχίαν, ἀνεθίδασεν αὐτὸν βαθμηδὸν ἐπὶ τὸ τοῦ μεγάλου ποστελνίκου ἢ πρωθυπουργοῦ ἀξίωμα. Μετὰ ἑξ ἔτη ἀναχωρήσαντος τοῦ ἡγεμόνος ὁ Ρίζος διωρίσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει μεταφραστὴς παρὰ τῷ μεγάλῳ διερμηνεῖ, καὶ ἐν ἔτει 1819 ἠκολούθησε πάλιν εἰς Μολδαυίαν τὸν ἡγεμόνα Μιχαὴλ Σούτσον, ἔνθα καὶ διέμεινε μέχρι τῆς ἐκρήξεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἧς μέγιστος μοχλὸς ἦν καὶ ὁ ἡμέτερος Ρίζος. Ἀνεωχθέντος τοῦ σταδίου τοῦ ἀγῶνος, ὁ Ἰ. Ρίζος μετὰ τοῦ Μιχαὴλ Σούτσου καταθέντες τὰς ἀρχὰς αὐτῶν καὶ πάντα πλοῦτον καὶ δόξαν ἐγκαταλιπόντες ἐπλανήθησαν ἄστεγοι καὶ ἐξόριστοι ἐπὶ τὸ πρόσωπον τῆς Εὐρώπης μέχρι οὗ, ἔλθόντες, ἐξελέξαντο προσωρινὴν κατοικίαν τὴν Γενέβην τῆς Ἑλβετίας, τὴν χώραν ταύτην τῆς ἐλευθερίας.

Ἐν Γενέβῃ διαμένων ὁ Ρίζος ἀνέλαβε νὰ διδάξῃ τὴν ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας συγγράψας μετὰ ταῦτα καὶ τὴν περιώνυμον αὐτοῦ ἱστορίαν τῆς Ἑλλ. ἐπαναστάσεως μέχρι τοῦ 1825. Ἐν Γενέβῃ ἐγνώρισε τὸν ἡμέτερον Ρίζον καὶ ὁ κόμης Καποδίστριας, ὅστις τοσοῦτον ἐξετίμησεν αὐτὸν, ὥστε ὅτε ἀνέλαβε τοὺς οἴακας τῆς Ἑλλάδος ἀπήτησεν αὐτὸν ὡς βοηθὸν αὐτοῦ. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐνεπιστεύθη αὐτῷ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα εὗρεθεὶς διαφωνῶν μετὰ τοῦ Κυβερνήτου ἀπεσύρθη τῶν δημοσίων, καὶ ἀπελθὼν κατώκησεν ἰδιωτεύων εἰς Αἴγιναν, μέχρι οὗ ἡ μετὰ τὸν σκληρὸν θάνατον τοῦ Κυβερνήτου ἐγκαταστάσα διοικητικὴ ἐπιτροπὴ ἐξελέξατο τὸν Ρίζον ἓνα τῶν ὑπουργῶν αὐτῆς, καὶ ἡ βασιλικὴ ἐξουσία ἀνετίθει αὐτῷ πάντοτε τὰς ἀνωτάτας τοῦ κράτους ὑπηρεσίας ἐν τε ταῖς διοικήσεσι τῶν νομῶν, ἐν τε τοῖς ὑπουργείοις τῶν ἐσωτερικῶν, τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς ἐπικρατείας.

Εἰς τὸν Ρίζον ὑπουργὸν τῆς ἐκπαιδεύσεως ὀφείλεται ὁ πρῶτος καταρτισμὸς τῆς ἀνωτέρας παιδείας, ἡ καθίδρυσις τοῦ πανεπιστημίου καὶ ἡ σύστασις τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας, ἧς ἐπὶ πολλὰ ἔτη προέστη, ὡς μνημεῖα τῆς λαμπρᾶς αὐτοῦ προεδρείας πολλοὺς λόγους καταλιπὼν. Τέλος δὲ πεμφθεὶς εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Κωνσταντινούπολιν ὡς πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος ἀπέθανεν ἐκεῖ πλήρης ἡμερῶν τῇ

Ἡ ἀξία τοῦ Ῥίζου ὡς πολιτικοῦ καὶ ὡς συγγραφέως οὐ δύναται χωρηθῆναι ἐν τοῖς στενοῖς ὁρίοις τοῦ παρόντος σχεδιάσματος· τὸ πολιτικὸν αὐτοῦ στάδιον καὶ τὰ ἀθάνατα αὐτοῦ ποιήματα καὶ συγγράμματα ἔστωσαν οἱ τρανότατοι τοῦ μεγάλου καὶ σπανίου αὐτοῦ πνεύματος μάρτυρες. (Ἴδε Πανδώραν τόμ. Ε', φυλλ. ριη'.) Ἴδε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐν τῷ Ἑθνικῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ ἔτους 1862, σελ. 57. Φ. Α.

ΡΙΚΟΡΔ (Πέτρος). Ἐγεννήθη ἐν Πετροπόλει περὶ τὸ ἔτος 1773. Ὁ πατήρ του ὅστις κατήγετο ἀπὸ τὴν πόλιν Νίκην (Nice), ἀνήκουσαν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν, νῦν δὲ προσαρτηθεῖσαν εἰς τὴν Γαλλίαν, μετέβη εἰς τὴν Ῥωσσίαν ἐπὶ τῆς βασιλείας Αἰκατερίνης τῆς Β', ὅπου ἔλαβε δημοσίαν ὑπηρεσίαν, καὶ νυμφευθεὶς μετὰ Ῥωσίδος ἀπέκτησεν ἐξ αὐτῆς δύο υἱοὺς ἐξ ὧν ὁ εἷς, ὁ Πέτρος, ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ ἐν Πετροπόλει αὐτοκρατορικὸν ναυτικὸν Σχολεῖον. Ἐξελθόντι ἐκ τοῦ σχολείου μετὰ βαθμοῦ δοκίμου (aspirant), παρεχωρήθη αὐτῷ ἡ ἄδεια, πρὸς τελειοποίησιν τῶν μελετῶν του, νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὸ βασιλικὸν ναυτικὸν τῆς Ἀγγλίας. Χάριν τῆς ἐν τῷ ἀγγλικῷ ναυτικῷ ἀποκτηθείσης πείρας προῦβιδάσθη ἐν βραχεὶ διαστήματι εἰς βαθμὸν πλοιάρχου φρεγάτας, καὶ ἐπέμφθη ὡς διοικητῆς τῆς πόλεως ὁ Ἅγιος Πέτρος καὶ Παῦλος, πρωτεύουσας τῆς χώρας Καμτσάτκα κειμένης εἰς τὸ βορεινότατον μέρος τῆς Ῥωσσίας, τὸ συνορεύον μετὰ τῆς Ἀμερικῆς, ἧς ἐξέδωκε Ῥωσσιστὶ ἀξιόλογον περιγραφὴν μεταφρασθεῖσαν γαλλιστί. Ὅτε δὲ ἠχμαλωτίσθη ἐν Ἰαπωνίᾳ ὁ περιώνυμος θαλασσοπόρος Γολόβην, ὁ πλοίαρχος Πέτρος Ῥίκορδ διετάχθη νὰ μεταβῇ αὐτόσε ἐπὶ μιᾶς φρεγάτας ὅπως ἐλευθερώσῃ τὸν αἰχμαλωτισθέντα Γολόβην κρατούμενον ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Ἰαπωνίας Γέδω ἐντὸς σιδηροῦ κλωβίου, ὡς θηρίον, καὶ βασανιζόμενον παντοιοτρόπως. Ὁ Ῥίκορδ ἠτύχησε νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν φίλον του καὶ συμπατριώτην του Γολόβην μετὰ τριετῇ διαπραγματεύσειν μετὰ τῶν Ἰαπωνικῶν ἀρχῶν. Ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ περιωνύμου θαλασσοπόρου Γολόβην παρὰ τοῦ Ῥίκορδ περιεποίησε μεγίστην τιμὴν εἰς τὸν ἐλευθερωτὴν του, ὅστις ἐβραβεύθη διὰ προβιδασμοῦ εἰς βαθμὸν πλοιάρχου δικρότου.

Κατὰ τὸ ἔτος 1827, σταλέντος εἰς Ἑλλάδα Ῥωσικοῦ στόλου ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὑποναυάρχου Ἐηδὲν ἵνα συμμαχήσῃ μετὰ τῶν στόλων τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ Λονδίνου ἀποφασισθείσης ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος, ὁ Ῥίκορδ, ὅστις εἶχε προβιδασθῇ εἰς βαθμὸν ἀντιναυάρχου, διωρίσθη διοικητῆς τῆς μοίρας τῆς ὀπισθοφυλακῆς ἐλλιμενισθείσης εἰς Μελίτην, καὶ οὕτω δὲν παρευρέθη εἰς τὴν ναυμαχίαν τοῦ Νεοκάστρου. Μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ ὑποναυάρχου Ἐηδὲν εἰς τὴν Ῥωσσίαν μετὰ τοῦ πλείστου μέρους τοῦ Ῥωσικοῦ στόλου διωρίσθη ὁ Ῥίκορδ διοικητῆς τῆς ἐν τῇ Μεσογείᾳ Ῥωσικῆς μοίρας ἧς

ὁ κύριος σταθμὸς ἦτον ὁ λιμὴν τῆς νήσου Πόρου. Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἔφθασεν εἰς Ἑλλάδα ὁ ἀντιναύαρχος Ῥίκορδ ἀνεδείχθη ἐνθερμος φιλέλλην καὶ ἄκρος φίλος τοῦ κυβερνήτου Ἰωάννου Καποδιστρίου, ὃν ἀνέκαθεν ἐσέβετο, καὶ ἐξεπλήρωσεν ἀκριβῶς τὰς διαταγὰς τῆς κυβερνήσεώς του πρὸς ὑποστήριξιν τῆς διοικήσεως τοῦ Κυβερνήτου. Συμφώνως πρὸς τὰς διαταγὰς ταύτας κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1831 ἠναγκάσθη ὁ Ῥίκορδ νὰ προσενεχθῇ λίαν αὐστηρῶς πρὸς τὸν στασιάσαντα κατὰ τοῦ Κυβερνήτου Μιαούλην, ὅστις ἀφ' οὗ ἐπυροβόλησε κατὰ τῆς Ῥωσικῆς σημαίας προὔτιμησε νὰ πυρπολήσῃ τὴν ὠραίαν Ἑλληνικὴν φρεγάταν ἢ Ἑλλάς ἣν εἶχε καταλάβει παρὰ νὰ τὴν παραδώσῃ εἰς τὸν Ῥίκορδ. Μετὰ τὴν αἱματηρὰν ταύτην σύγκρουσιν ὁ Ῥίκορδ μετέβη εἰς τὰ παράλια τῆς Μάνης ὅπου ἐσχετίσθη μετὰ διαφόρων μελῶν τῆς οἰκογενείας τῶν Μαυρομιχαλῶν, καὶ ὑπεσχέθη εἰς τὴν σύζυγον τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλη νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ Κυβερνήτου τὴν χάριν τοῦ φυλακισθέντος συζύγου της. Ἀμα ὁ Ῥίκορδ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Νάυπλιον προσεπάθησε νὰ συμφιλιώσῃ τὸν Πέτρον Μαυρομιχάλην, ἥτοι τὸν Πετρόμπεην, μετὰ τοῦ Καποδιστρίου. Ὁ Κυβερνήτης ὑπεσχέθη τῷ Ῥώσῳ ναυάρχῳ ὅτι ἤθελεν ἀμέσως ἀπελευθερώσει τὸν πολιτικὸν ὑπόδικον, ἅμα οὗτος ἤθελεν ὁμολογήσει παρουσίαν αὐτοῦ ὅπως ἐπραξεν ἐν τῇ φυλακῇ του πρὸς τὸν Ῥίκορδ τὰ πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἄδικά του. Ὁ Πετρόμπεης εἶχε συναινέσει εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην τοῦ Κυβερνήτου, καὶ ἡ συμφιλίωσις προέκειτο νὰ γίνῃ τὴν 26 Σεπτεμβρίου, τὴν παραμονὴν τῆς δολοφονίας τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρός, ὅτε δυστυχῶς ἔνεκα περιστάσεώς τινος (ἴδε *Mémoires biographiques-historiques sur le président de la Grèce, le comte Jean Capodistrias*, β' τόμον, σελ. 322) (1). Ἡ συνάντησις ἀνεβλήθη, καὶ τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐπενθοφόρει ἅπασα ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ. Ἐκτραγέντος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἐν Ἑλλάδι ὁ Ῥίκορδ, ἀπατηθεὶς παρὰ τοῦ φιλέλληνος Ἰταλοῦ Πάλμα, ἐδέχθη νὰ ἐκλεχθῇ προσωρινὸς Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ βασιλέως Ὁθωνος (ἴδε λεπτομερῆ ἐκθεσιν τοῦ ἀπραγματοποιήτου τούτου σχεδίου ἐν τῷ Ἑθνικῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ ἔτους 1863 σελ. 153). Μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ βασιλέως Ὁθωνος ἡ Ῥωσικὴ μοῖρα ναυαρχουμένη παρὰ τοῦ Ῥίκορδ διετάχθη νὰ μεταβῇ εἰς Σεβαστούπολιν. Ὁ Ῥίκορδ μετέβη μετὰ ταῦτα εἰς Πετρούπολιν ὅπου διωρίσθη μέλος τοῦ Ναυαρχείου, καὶ τῷ ἀπενεμήθη ὁ μεγαλόσταυρος τοῦ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου. Ἐκτραγέντος τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου (ἔτος 1854) ὁ Ῥίκορδ προεβιβάσθη εἰς βαθμὸν ναυάρχου καὶ διωρίσθη διοικητὴς τοῦ ἐν Κρόνσταδ στόλου. Ἀπέθανε δὲ τὴν Α' Μαρτίου 1855, δύω ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου. Ἰδε σελίδα 48.

(1) Τὸ δῖτομον τοῦτο σύγγραμμα πωλεῖται πρὸς δέκα φράγκα εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Πανδώρας. Ἰδε σελ. 15 τῶν ἀγγελιῶν τοῦ παρόντος τόμου.

Σ

ΣΚΑΡΑΜΑΓΚΑΣ (Ἀμβρόσιος). Ἐγεννήθη ἐκ γονέων εὐπατριδῶν ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ, καὶ ἐν αὐτῇ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας ἀνετράφη καὶ ἐν τῇ περιωνύμῳ σχολῇ αὐτῆς ἐξεπαιδεύθη, σχολαρχοῦντος τοῦ ἀοιδίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, ὅστις πρὸς τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἐλληνικῶν καὶ φιλοσοφικῶν μαθημάτων ἐφρόντιζε μάλιστα νὰ στηρίξη τοὺς πολλοὺς αὐτοῦ μαθητὰς εἰς τὴν θεοσέβειαν καὶ τὴν κατὰ Χριστὸν ἠθικὴν. Ἐν ταύταις κατηρτισμένος ταῖς ἀρεταῖς ὁ Ἀμβρόσιος ἐπεδόθη, νέος ἔτι ὢν, εἰς τὸ ἐντιμον τῆς ἐμπορείας στάδιον, ὅπερ διὰ μακροῦ χρόνου μετ' ἄκρας τιμιότητος καὶ εὐσυνειδησίας διέτρεξε πάντοτε. Ἀλλ' εἰς αὐτὸν ἔμφυτος ἦτο προσέτι καὶ ἡ λαμπρὰ τῆς φιλογενείας καὶ φιλοπατρίας ἀρετὴ, ἥτις, προϊούσης τῆς ἡλικίας, ἀνεπτύσσετο ἐπὶ μᾶλλον καὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ διέφλεγεν, ἀφ' οὗ μάλιστα, εὐθὺς σχεδὸν καθισταμένου τοῦ ὑπὲρ τῆς αὐτονομίας ἡμῶν πολέμου, εἶδε καὶ πατέρα καὶ θεῖον καὶ γαμβρὸν θῦμα οἰκτρὸν γενομένους τῆς ἀδικίας· οἵτινες, συλληφθέντες καὶ ὄμηροι κρατούμενοι ἐν τῷ φρουρίῳ μετὰ τῶν λοιπῶν προκρίτων τοῦ τόπου καὶ τοῦ ἀοιδίου μητροπολίτου Πλάτωνος, ἀπηγχονίσθησαν ἅπαντες τῇ 23 Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1822 κατὰ τὴν ἀποτρόπαιον καὶ φρικώδη τῆς ὠραίας ἐκείνης νήσου καταστροφῇ. Διασωθεὶς δ' ἔπειτα εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ἐλθὼν κατόκησεν ἐν Σύρῳ, τῇ ἕως μὲν τότε ἐρήμῃ οὔσῃ, νῦν δὲ πρώτη γενομένη τῶν ἐμπορικῶν ἐλληνίδων πόλεων, καὶ εἰς τῶν πρώτων τῆς Ἑρμουπόλεως οἰκιστῶν ὑπῆρξεν. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν διακαῆ αὐτοῦ πρὸς τὴν πατρίδα ζῆλον καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἱεροῦ ὑπὲρ αὐτῆς ἀγῶνος προθυμότατος αἰείποτε καὶ ἐν τοῖς πρώτοις διετέλει τῶν Ἑρμουπολιτῶν, οἵτινες, ὑπὸ τῆς τότε Κυβερνήσεως, ἐν παντελεῖ ἐνδεΐα καὶ στερήσῃ τῶν ἀναγκαίων εὐρισκομένης, προσκαλούμενοι χρήματα κατὰ καιροὺς συνεισέφερον ὑπὲρ τῆς εὐοδώσεως τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἔργου. Ἐκεῖνο δὲ, ὅπερ κρεῖσσον παντὸς λόγου τὸ τοῦ ἀνδρὸς ἀκραιφνὲς μαρτυρεῖ αἶσθημα πρὸς τὴν πατρίδα, εἶναι τὸ ἐξῆς· γενομένης τῆς συνθήκης ἐν ἔτει 1827, Ἰουλίου στ', ἐπειδὴ πανταχόθεν διεφημίζετο ὅτι, ὅσαι ἂν χῶραι τῆς ἀγωνισαμένης Ἑλλάδος εὐρεθῶσιν ἔτι ἐν τοῖς ὅπλοις, ἔμελλον καὶ αὐταὶ νὰ συμπεριληφθῶσιν εἰς τὸ ὑπὸ τῶν τριῶν μεγάλων δυνάμεων σχηματισθησόμενον ἐλεύθερον κράτος, ὁ ἀληθῶς φιλόπατρις Ἀμβρόσιος Σκαραμαγκᾶς, ὅλως ἔνθεος, ὡς γνήσιον καὶ πιστὸν τέκνον, ὑπὲρ τῆς γενετείρας αὐτοῦ νήσου αὐτὸς πρῶτος ἐπὶ κεφαλῇς τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ παρασκευάσας διωργάνωσε καὶ αὐτοπροσώπως διεύθυνεν ἐκστρατεῖαν ὑπὲρ τῆς Χίου εὐθὺς μετὰ τὴν εἶδησιν τοῦ ἐν Πύλῳ ἐμπρησμοῦ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου κατὰ τὸν ὀκτώβριον μῆνα τοῦ ἔτους ἐκείνου,

γενναιοτάτην αὐτὸς πρῶτος καταβαλὼν εἰσφοράν χρημάτων, καὶ εὐγενὲς φιλοπατρίας παράδειγμα εἰς τοὺς συμπολίτας αὐτῷ γενόμενος. Ἀλλ' εἰς τοὺς δυνατοὺς τῆς γῆς ἄλλως ἔδοξε περὶ τῆς τύχης τῆς Χίου, τῆς Σάμου καὶ τῶν Ψαρῶν· ὅθεν καὶ ἡ ἐκστρατεία ἐκείνη ματαιωθείσα ὅλως ἀπέ-
τυχε τοῦ σκοποῦ ἐπὶ ἀνεκλαλήτῳ θλίψει τῶν τε ἀπανταχοῦ Χίων, καὶ τοῦ τότε νεωστὶ κατελθόντος εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀοιδίμου κυβερνήτου Ἰωάννου τοῦ Καποδιστρίου.

Ἐκτοτε δὲ μακαρίτης Ἀμβρόσιος ἐπεδόθη πάλιν εἰς τὰ ἐμπορικὰ αὐτοῦ ἔργα· διέτριβεν ἐφησυχάζων ποτὲ μὲν ἐν Ἀθήναις, ποτὲ δ' ἐν Πειραιεῖ. Ἀλλὰ καὶ ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ δὲν ἐγκατέλιπεν αὐτὸν ὁ θερμὸς τῆς πατρίδος ἔρωις, ὥστε νὰ μὴ φιλοτιμῇται νὰ ὑπηρετῇ αὐτῇ μετὰ πάσης προθυμίας. Διὰ τοῦτο καὶ κατὰ τὴν πρώτην βουλευτικὴν περίοδον, ἐν ἔτει 1844, βουλευτὴς ἐξελέχθη Ἑρμοπόλεως, καὶ κατὰ τὴν δευτέραν ἐν Ἀθήναις ἐθνικὴν Συνέλευσιν πληρεξούσιος ἐξελέχθη ἀντιπρόσωπος τῶν ἐν τῇ προ-
ξενικῇ περιφερείᾳ τῆς Ὀδησσοῦ παροικούντων Ἑλλήνων. Ἡ σύνεσις, ἡ μετριοτής καὶ τὸ συμβιβαστικὸν πνεῦμα, ἅπερ ἀνέπτυξεν ἐν ἀμφοτέραις ταύταις ταῖς ἀντιπροσωπειαῖς, ἐν περιστάσεσι μάλιστα κρίσιμοις καὶ ἐπικινδύνοις, εἶναι παντὸς ἐπαίνου ἀνώτερα. Εἴπομεν δὲ ἐν περιστάσεσιν ἐπικινδύνοις· διότι κατὰ τὰς ἀποφράδας ἐκείνας ἡμέρας τοῦ Ἰουνίου τοῦ παρελθόντος ἔτους, ὅτε, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, παρὰ μικρὸν ἐξερράγη ἐμφύλιος πόλεμος, αὐτὸς ὁ μακαρίτης καὶ ὁ κύριος Ἀρι-
στείδης Μωραϊτίνης, καὶ Ἰωάννης Μεσηνέζης, πεμφθέντες πρὸς τοὺς διαμαχομένους ὡς πρεσβεῖα ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, σφοδρῶς καθ' ὁδὸν ἐπου-
ροβολήθησαν, ἑνὸς αὐτῶν μόνου παθόντος, τοῦ κυρίου Μεσηνέζου.

Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸν Νοέμβριον τοῦ 1864. Ἰδε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐν τῷ Ἑθνικῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ ἔτους 1866, σελίδα 113, ἀριθμὸν 52. Κ. Κ.

ΣΤΟΥΡΤΖΑΣ (Μιχαήλ). Γεννηθεὶς ἐν Ἰασίῳ τὴν 14 Ἀπριλίου 1795 (1), πατέρα μὲν εἶχε τὸν μέγαν λογοθέτην Γρηγόριον Στούρτζαν, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ ἀνῆκεν εἰς τὴν περιφανῆ οἰκογένειαν τῶν Καλλιμακῶν. Ἐκπαιδευθεὶς ὑπὸ γάλλου διδασκάλου, ἐσπούδασεν ἐπιτυχῶς ἔπειτα τὴν νομικὴν, δι' ἧς ἀνέπτυξε καὶ ἐκράτυνε τὸ φύσει ὀξὺ καὶ βαθὺ αὐτοῦ

(1) Ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ εἶναι ἀρχαιοτάτη ἐν Μολδαβίᾳ, ἔλκουσα τὸ γένος ἐκ Ῥωμαίων ἀποίκων τῆς ἐποχῆς τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ, καὶ ἀνέκαθεν κατέσχεν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ τὰ κυριώτατα ἀξιώματα. Μέλη τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ἡγεμόνευσαν καὶ ἐν Βλαχίᾳ καὶ ἐν Βεσσαραβίᾳ καὶ τινὰ μάλιστα μετόκησαν ἐν Οὐγγαρίᾳ ὅπου κατέλαβον ὑψηλὰς θέσεις καὶ πολλάκις ἐκείνην τοῦ Galatii τοῦ βασιλείου, ἔχουσιν τὴν πρωτοκαθεδρίαν μετὰ τὸν βασιλέα.

Ὁ Μιχαήλ Στούρτζας εἶναι ἐξάδελφος τοῦ γνωστοτάτου Ἀλεξάνδρου Στούρτζα τοῦ συγγραψάντος τοσαῦτα ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

πνεῦμα. Νεώτατος εἰσελθὼν εἰς τὰ πράγματα ἐξεπλήρωσε διαφόρους κατ' ἀρχὰς λειτουργίας ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ πρίγκηπος **Καλλιμάκη**. Τὸ εἰκοστὸν πρῶτον δ' ἔτι ἄγων ἔτος συνέταξε κατὰ τὸ 1816 τὸν πολιτικὸν τῆς **Μολδαυίας** κώδικα, ἐγένετο διευθυντὴς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων, εἶτα δὲ ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν (**Βεστιάριος**) ὑπὸ τὴν ἔμπειρον κυβέρνησιν τοῦ κόμητος **Κισσελέφ**, καὶ μετὰ τὴν ἐν Ἀδριανουπόλει εἰρήνην (1829) τὸ δραστηριώτατον καὶ ἐξοχώτατον μέλος τῆς διορισθείσης ἐπιτροπῆς πρὸς συνταγὴν τοῦ νέου **Συντάγματος**, οὗτινος τὰς ἀρχὰς ἔθηκεν ἡ ἐν Ἀκερμάν συνθήκη, καὶ ὅπερ ἐμελλε νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὰς **Παραδουναβίους** ἐπαρχίας ἐθνικὴν κυβέρνησιν. Κατὰ τὸ 1834, ὅτε οἱ **Ῥῶσσοι** ἐξεκένωσαν τὰς **Ἡγεμονίας**, ἡ ἐπιβρόχὴ τῆς **Ῥωσσίας** καὶ αἱ εὐχαὶ τοῦ τόπου συνέτειναν πρὸς ἀνύψωσιν αὐτοῦ εἰς τὸν ἡγεμονικὸν τῆς **Μολδαυίας** θρόνον.

Δέον ἦτο νὰ θεραπευθῶσι τὰ δεινὰ, ἅτινα αἱ προκάτοχοι κυβερνήσεις ἐπήνεγκον εἰς τὸν τόπον. Δέον ἦτο ἡ τάξις νὰ διαδεχθῇ τὴν ἀταξίαν, κανονικὴ ἐνέργεια τὸ ἀχαλίνωτον τῆς αὐθαιρεσίας. Ἀμα δὲ λαβὼν τὸν διορισμὸν αὐτοῦ παρὰ τῆς **Τουρκίας** ἐπελάβετο τοῦ ἔργου, καὶ εἰργάσθη ἀνενδότως ὅπως πραγματοποιήσῃ, ὅσα καλὰ περιεῖχεν ὁ **Ὁργανικὸς Κανονισμός**. Κατὰ τὰ 15 ἔτη τῆς φιλελευθέρου αὐτοῦ ἡγεμονίας ἐνησχολήθη εἰς τὸ ν' ἀναπτύξῃ τὰ γόνιμα ταῦτα σπέρματα. Ὡν αὐτόχθων καὶ καλῶς γινώσκων τὰς τε ὕλικὰς καὶ τὰς ἠθικὰς τοῦ τόπου ἀνάγκας, ἐπειράθη νὰ ἱκανοποιήσῃ αὐτάς, καταβάλλων εἰς τὸ μέγα τοῦτο ἔργον βαθεῖαν πείραν καὶ ἀκριβῆ γνῶσιν τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος.

Τὰς προσπάθειάς αὐτοῦ διηνεκῶς ἐβοήθει διὰ τῆς συμπράξεως αὐτῆς ἐπὶ 4 περιόδους καὶ 15 συνεχεῖς συνόδους Ἐθνοσυνέλευσις αἰρετὴ, καλῶς ἐννοήσασα τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καὶ τὰς ὑψηλὰς ἰδέας ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς **Μολδαυίας**.

Ἡ τέως ἀμαθὴς καὶ διεφθαρμένη κυβέρνησις ἐφωτίσθη καὶ μετερρύθμισθη. Ἡ ἀπλοποίησις τῶν διοικητικῶν, καὶ ἡ ἐλάττωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νομῶν εἰς μόνον δεκατρεῖς· ἡ συγκέντρωσις τῶν γενικῶν ὑποθέσεων, καὶ ἡ περὶ τῶν μερικῶν συμφερόντων μέριμνα ἀνατεθεῖσα εἰς τοὺς οἰκείους αὐτῶν δήμους· ἡ σύνταξις ἀστυνομικοῦ **Κανονισμοῦ** ἐφαρμοστέου καθ' ὅλην τὴν **Ἡγεμονίαν** καὶ ἡ σύστασις ἀστυνομικοῦ σώματος κανονικῶς διοργανισμένου· ἀκριβεῖς ὁδηγαί πρὸς τοὺς νομάρχας (**Ἰσπραβνίκους**) περὶ τῆς δικαιοδοσίας αὐτῶν ἀτελῶς ἕως τότε ὠρισμένης· καὶ ἡ συνεχὴς ἀποστολὴ ἐπιτηρητῶν πρὸς ἐπαγρύπνησιν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ κανονισμοῦ, ἐνῶ καὶ αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν εἰς ἐπανειλημμένας περιοδείας περιέβλεπε· πάντα τὰ μέτρα, λέγομεν, ταῦτα ἐπανήγαγον πάραυτα τὴν

τάξιν εἰς τὰ πράγματα καὶ ἐξησφάλισαν τὴν ταχεῖαν αὐτῶν πραγματοποίησιν.

Ἡ γεωργία, κυρία πηγὴ εὐημερίας εἰς χώραν ἰδίως γεωπονικὴν οἷα ἐστὶν ἡ Μολδαυία, ἐφείλκυσεν ἀπ' ἀρχῆς τὴν προσοχὴν τοῦ ἡγεμόνος, ὅστις ἐβοήθησε καὶ ἐνίσχυσεν αὐτὴν διὰ δραστηρίου μερίμνης. Καταστήσας Ἀποθεματικὰς Σιταποθήκας καὶ διανείμας σπόρους κατὰ τοὺς ἀφόρους ἐνιαυτοὺς προέλαβε τὰς σιτοδεΐας ἣ ἡλάττωσε τ' ἀποτελέσματα αὐτῶν.

Αἱ ὁδοὶ τοσοῦτον ἀναγκαῖαι εἰς τὴν γεωργίαν πρὸς μετακόμισιν τῶν προϊόντων αὐτῆς ἐτελειοποιήθησαν, τῶν ἀπλῶν ὁδῶν μεταβληθεῖσθαι εἰς λιθοστρώτους (chaussées), καὶ συνεπληρώθησαν διὰ τῆς ῥυμοτομίας νέων καὶ τῆς κατασκευῆς πολλῶν λιθοκτίστων καὶ ξυλίνων γεφυρῶν, πρὸς διατήρησιν τῶν ὁποίων συνέστη σῶμα ὁδοποιῶν. Ἐξησφαλίσθη δὲ ἡ συγκοινωνία διὰ τῆς συντόνου καταδιώξεως τῆς ληστείας, καὶ τῆς ἐντὸς μικροῦ ἐξολοθρεύσεως αὐτῆς ὑπὸ σώματος ὁροφυλάκων (sloujitoν) σχηματισθέντων κατὰ μεταβατικὰ σώματα. Λεωφόρος δὲ κατασκευασθεῖσα ἀπὸ τῶν μεθορίων τῆς Βουκοβίνης μέχρις Ἰασίου συνέδεε τὴν Ἄνω Μολδαυίαν μετὰ τοῦ λιμένος τοῦ Γαλαζίου, καὶ προελάμβανε τὴν συσσωρεύσιν τῶν προϊόντων αὐτῆς.

Ὑπὸ ταύτην δὲ τὴν ἐποψιν τὸ Γαλάζιον, ὁ μόνος τῆς Μολδαυίας λιμὴν καὶ ἡ κυριωτέρα ἐξόδος τῶν προϊόντων τῶν παραδουναβίων Ἡγεμονιῶν, ὑπῆρξε διὰ τὸν Ἡγεμόνα ἀντικείμενον ἰδιαζούσης ὅλως μερίμνης. Συνοικισμὸς νέας πόλεως, ὁδοί, πλατεῖαι, πλεῖσται μεγάλαι γέφυραι, σχολή, στρατῶν, νοσοκομεῖον, νέον λοιμοκαθαρτήριον, πρόχωμα 3,000 ὀργυιῶν μήκους πρὸς προφύλαξιν κατὰ τῶν πλημμυρῶν τοῦ Δουνάβεως καὶ τῆς λίμνης Βρατίζης, καὶ ἕτερα ἔργα καθιστῶσι τὸ Γαλάζιον ἀληθὲς δημιοῦργημα τοῦ Ἡγεμόνος, προῖδόντος ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἔσεται εἰς τὸ μέλλον ἡ ἀποθήκη τοῦ ἐμπορίου τοῦ ὅλου Δουνάβεως βελτιουμένου κατὰ τὸν ῥοὺν καὶ τὸν πλοῦν αὐτοῦ. Κατὰ μέσον δὲ ὅρον ἡ διὰ τοῦ λιμένος τούτου ἐξαγωγή ὑπολογίζεται εἰς 800 ἕως 900 πλοῖα μεταφέροντα δημητριακοὺς καρποὺς, ζῶν, ἀλείμματα, δέρματα, κ. τ. λ.

Ἡ κτηνοτροφία δὲ μετὰ τῶν προϊόντων τῆς γῆς καὶ τοῦ ἁλατος ἀποτελεῖ τὸν κυριώτερον πλοῦτον τῆς Μολδαυίας. Ζῶν παραγωγὰ ἐχορηγήθησαν εἰς τοὺς κτηνοτρόφους, καὶ αἱ ἐπιζωοτίαι, αἱ καταστρέφουσαι τὸν γεωργόν, προελαμβάνοντο ἢ κατεπολεμοῦντο διὰ δραστηρίων μέσων.

Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπιτηδειοτέρα ἐκκάρπωσις ἡύξησε τὰ μέγιστα τὰς ἐκ τῶν πλουσίων ἀλυκῶν προσόδους τῆς Μολδαυίας, ἐνῶ φερμάνιον ἐκδοθὲν κατὰ ζήτησιν τοῦ ἡγεμόνος περὶ τὸ 1835 ἐπέτρεψε τὴν ἐλευθέραν ἐμπορίαν τοῦ Μολδαυικοῦ ἁλατος ἐκτὸς τῶν μεθορίων τῆς Ἡγεμονίας.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν τελωνιακὴ σύμβασις μετὰ τῆς Βλαχίας

προπαρεσκεύαζε διὰ τῆς ταυτότητος τῶν συμφερόντων, πολὺ ἰσχυροτέρας τῶν πρωτοκόλλων, τὴν πολιτικὴν ἔνωσιν τῶν δύο ἀδελφῶν ἐπαρχιῶν, ἐκτελεσθεῖσαν μετὰ εἴκοσιν ἔτη· τὸ μέλλον δὲ θέλει εἰπεῖ εἰάν ἐπιτυχῶς ἢ οὐχί.

Συγχρόνως δ' ἐξηφάνισε καταχρήσεις τινὰς παρειαφρεούσας εἰς τὸ σιτεμπόριον, ἠσφάλισε τὴν εἰλικρινῇ τῶν συναλλαγῶν ἐκπλήρωσιν, διέταξε τὸ ὁμοιόμορφον τῶν μέτρων καὶ σταθμῶν, καὶ ἐκώλυσε τὴν ἀλλοίωσιν τῶν νομισμάτων.

Ἀπὸ τοῦ 1835, ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν ἔτη πρὸ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἔθνων τῶν ἐγκαυχωμένων ὅτι αἰείποτε ἡγοῦνται τῆς προόδου, προεκήρυξε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐμπορίου καταργήσας τὰς ἀπαγορεύσεις, καὶ ἐψήφισεν ἐν Ἰασίῳ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀρτοποιίας.

Οὕτω δὲ τὸ ἐμπόριον ἐξετείνεται θαυμασίως, καὶ ἐντὸς πενταετίας ἡδυνήθησαν οἱ γεωργοὶ ν' ἀποτίσωσι ὑπέρογκον χρέος, ἐνῷ συνάμα ἀπήλαυον εὐημερίας ἀγνώστου ἕως τότε.

Ἡ δημοσία ὑγεία δὲ οὐχ ἥττον ἀπησχόλει τὸν ἡγεμόνα Στούρτζαν. Λίμναι, βάλτοι, τέλματα ἀποξηρανθέντα διὰ πολλῶν διωρύγων, ἐνῷ ἀπέδιδον τῇ γεωργίᾳ ἀπεράντους ἀγροὺς, συνέτεινον τὰ μάλιστα εἰς τὸ ὑγιεινὸν τοῦ τόπου. Αἱ βορβορώδεις τῶν πόλεων ὁδοὶ ἐστρώθησαν διὰ λίθων ἢ ξύλων, μετάλλιναι ὑδραγωγοὶ παρεῖχον ἄφθονον ὕδωρ καὶ διετήρουν καθαριότητα σωτήριον πανταχοῦ. Ἐπαρχιακοὶ ἰατροὶ καὶ χειρουργοὶ μισθοδοτούμενοι ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως διωρίσθησαν (1847) εἰς ἕκαστον νομὸν, φάρμακα διενέμοντο δωρεὰν εἰς τοὺς ἀπόρους τῶν ἀσθενῶν, νοσοκομεῖα ἰδρύθησαν ἢ ἐπεσκευάσθησαν· καὶ ἀπὸ τοῦ 1834 μέχρι τοῦ 1844 ἐμβολιάσθησαν διὰ δαμαλίδος 196,715 παιδία.

Πολλάκις δὲ ὁ ἡγεμὼν Στούρτζας ἐξέθηκε καὶ ἑαυτὸν εἰς κίνδυνον χάριν τῶν ὑπηκόων του. Κατὰ τὸ 1846 ἐνσκηψάσης τῆς χολέρας ἐν Μολδαυίᾳ ἐν μέσῳ τοῦ πανικοῦ φόβου ἔμεινεν εἰς Ἰάσιον μαχόμενος κατὰ τῆς βροτολοιγοῦ μάστιγος, ἥτις καθ' ἑκάστην ἀνήρπαζεν 700 θύματα ἐπὶ πληθυσμοῦ 70,000 ψυχῶν.

Εὐεργετικὰ καὶ φιланθρωπικὰ καταστήματα ἀνεπτύσσοντο ἢ ἰδρύοντο πανταχοῦ ὑπὸ τὴν προστάτιδα αὐτοῦ χεῖρα. Τὸ ταμεῖον τῶν Ἑλεῶν ἐκτὸς τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ ὤφειλεν ἵνα συντηρῇ καὶ ἐκτρέφῃ τὰ ἔκθετα βρέφη. Ἡ τὴν διαχείρισιν τῶν κτημάτων τοῦ ἐντοπίου κλήρου ἀναλαβοῦσα ἐπιτροπὴ ἐπηύξανε καθ' ἕκαστον ἔτος τοὺς πόρους αὐτῶν διὰ ἐμπεύρου διευθύνσεως, καὶ μετὰ τὴν ἐκτίσιν τῶν πρὸς τὸν μητροπολίτην, τοὺς ἐπαρχιακοὺς ἐπισκόπους ὀφειλομένων καὶ μεγάλου μέρους τῶν χρεῶν τῆς μητροπόλεως, ἀφοῦ ἐπῆρκεσεν εἰς τὴν συντήρησιν τῶν μοναστηρίων καὶ πολλὰ ἔπραξε φιλανθρωπικὰ ἔργα, εὗρέθη καὶ πάλιν κατέχουσα σχετικῶς ἱκανὸν ἀποθεματικὸν ποσόν.

Τὰ εὐεργετήματα τῆς πατρικῆς ταύτης κυβερνήσεως ἐξετείνοντο κατὰ προτίμησιν καὶ μέχρι τῶν ταπεινοτάτων. Ὁ ἐπιβαρύνων τοὺς δυστυχεῖς χωρικοὺς φόρος τοῦ δεκάτου κατηργήθη κατὰ τὸ 1846. Δύο δὲ ἔτη πρότερον ὁ ἡγεμὼν ἀπηλευθέρωσε τῆς δουλείας πρῶτον μὲν ἐπὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ κτημάτων, ἔπειτα δ' ἐπὶ τῶν τοῦ κράτους, τῶν μοναστηρίων καὶ τοῦ κλήρου, καὶ τέλος ἐφ' ὅλης τῆς ἡγεμονίας, τοὺς δουλοπαροίκους Ἀθιγγάνους, δοὺς οὕτω πολιτικὴν ὑπαρξιν εἰς οἰκογενείας ὑπὲρ δεκαχιλίας. Ἡ πράξις δὲ αὕτη ἀναντιρρήτως εἶναι ἡ πολιτικωτάτη ἅμα καὶ χριστιανικωτάτη δεκαπενταετοῦς ἡγεμονίας τοσαῦτα διαπραξάσης φιλόανθρωπα καὶ θεάρεστα ἔργα.

Ἡ δικαιοσύνη ἐμελλε νὰ ᾖ ἡ μεγίστη ἀπασχόλησις νομομαθοῦς ἡγεμόνος καὶ ἐμπείρου πολιτικοῦ ἀνδρός. Μεγίστη δὲ ἐπεκράτει σύγχυσις εἰς τὸν διοικητικὸν τοῦτον κλάδον· κείμενα ἄτακτα καὶ ἀσυνάρτητα, πολλάκις δὲ εἰς προφανῇ ὄντα ἀντίφασιν πρὸς ἄλληλα, δικαστικὸς διοργανισμὸς ἐλλιπὴς καὶ ὅμως πολὺπλοκος, οὔτε κανόνες, οὔτε τήρησις τῶν νομικῶν τύπων, τὰ πάντα παραδεδομένα εἰς τὸ αὐθαίρετον, εἰς τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν δωροδοκίαν. Τὸ χάος τοῦτο πρῶτον διαφωτίζεται, κανόνες σταθεροὶ καὶ σύμφωνοι καθιεροῦνται, ἀκριβεῖς ὁδηγίαι δίδονται εἰς τοὺς δικαστάς. Ἡ πολιτικὴ δικονομία συμπληροῦται (1834), τὸ θεμελιῶδες Χρυσόβουλον (Sobornitzèse) συνδυασθὲν μετὰ τοῦ πολιτικοῦ κώδικος σχολιάζεται (1835), καὶ πλεῖστοι νόμοι μεταρρυθμίζονται ἢ δημοσιεύονται. Ὁ ἐπὶ τῆς Γενικῆς κηδεμονίας νόμος ὁλοσχερῶς μετασκευάζεται· εἰδικὴ ἐπιτροπεία προστατεύει τὰ τε ἄτομα καὶ τὴν περιουσίαν τῶν ὀρφανῶν· εἰδικὴ ἐγγύησις ἀπαιτεῖται ὑπὸ τῶν διαδίκων καὶ ἡ ἐκ προσιμίων προσαγωγή τῶν ἐγγράφων· τὸ βάρβαρον ἔθος τῆς μονομαχίας αὐστηρῶς καταστέλλεται κ. τ. λ.

Αἱ δίκαι διὰ τοὺς ἀθλίους κτηματίας ἦσαν μάστιξ οὐχὶ ἐλάσσων τῆς ἐχθρικῆς εἰσβολῆς, τῆς ληστείας, τῆς ἐπιζωοτίας, ἢ τῆς σιτοδείας. Ὁ ἡγεμὼν ἀνέλαβε νὰ καταβάλλῃ τὸ τέρας τῆς στρέψουδικίας, καὶ κατώρθωσεν αὐτό. Τὴν 1' Ἰανουαρίου τοῦ 1835 ὑπὲρ τὰς 29,000 δικῶν ἔμενον ἐκκρεμεῖς. Τὸ 1840 ὁ ἐκπληκτικὸς οὗτος ἀριθμὸς, καίτοι αὐξηθεὶς καὶ διὰ τῶν προστεθεισῶν ἐκ τῶν ἐπιόντων ἐτῶν, συνεποσώθη εἰς 1591· κατὰ δὲ τὸ 1848 μόνον 597 ἀγωγαὶ ἦσαν ἐγγεγραμμέναι ἐν τοῖς καταλόγοις. Ταῦτοχρόνως δὲ ὁ περὶ Καταμετρήσεως τῶν ἀγρῶν νόμος ἐξήντηλε τὴν ἀφθονωτέραν πηγὴν τῶν καταστρεπτικῶν τούτων δικῶν.

Ἀλλὰ δὲν ἤρκει μόνον νὰ προστατευθῶσι τὰ συμφέροντα· ὁ νουνεχὴς ἡγεμὼν ἐξετέινε τὰ βλέμματα αὐτοῦ ἔτι περαιτέρω· τὴν δὲ ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν βελτίωσιν τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ ἐθεώρησεν οὐχ ἥττον πολὺτιμον τῆς ὕλικῆς εὐημερίας. Καὶ ὑπὸ ταύτην δὲ τὴν ἐποψιν τὸ ἔργον ἦτον μέγα.

Ἀλαζόνα ἀμάθειαν καὶ κεκομψευμένην διαφθοράν ἐν τῇ μολδαυικῇ ἀριστοκρατίᾳ, κτηνώδη ἀμάθειαν καὶ παχυλὴν διαφθοράν ἐν τῇ κατωτέρᾳ κοινωνικῇ τάξει, ταῦτα εὗρεν ὁ ἡγεμὼν κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνά-
 βασιν αὐτοῦ, καὶ τότε διελογίσθη ὅτι τὸ μόνον μέσον τῆς ἡθοποιήσεώς
 ἐστὶν ἡ ἐκπαίδευσις, ὅτι διὰ μόνων τῶν φώτων ὁ πολιτισμὸς κατορ-
 θοῦται. Ἡ ἐθνικὴ Ἀκαδημία διωργανίσθη λοιπὸν ἐν Ἰασίῳ καὶ ἴδιον
 κατάστημα ἡγοράσθη πρὸς ἐγκαθίδρυσιν αὐτῆς. Τὸ Ταμεῖον τῶν σχολείων
 πλουσίως ἐπροικίσθη, δημοτικὰ σχολεῖα ἰδρύθησαν βαθμηδὸν καθ' ὅλους
 τοὺς νομοὺς, νέοι ἀπεστάλησαν δαπάνῃ τοῦ Κράτους εἰς τὰ διάφορα τῆς
 Εὐρώπης Πανεπιστήμια πρὸς κτῆσιν ἐιδικῶν γνώσεων, ἃς ἐμέλλον νὰ
 διαδώσωσι κατὰ τὴν ἐπάνοδον αὐτῶν διδάσκοντες εἰς τὴν χώραν. Μαθή-
 ματα νομικῆς συνεστάθησαν, καὶ θέσεις ἐπεφυλάχθησαν εἰς τοὺς μετὰ
 πλείονος ἐπιτυχίας ἀκροασαμένους αὐτῶν· πολυτεχνεῖον ἰδρύθη πρὸς
 ὄφελος τῆς βιομηχανίας, ἔδραι ἀγρονομίας, γεωλογίας, φυσικῆς, πει-
 ραματικῆς χημίας, μαθηματικῶν ἐφαρμοσμένων εἰς τὰς τέχνας· συλλογαὶ
 ἐργαλείων φυσικῆς καὶ χημίας, μουσεῖον φυσικῆς ἱστορίας ὁσημέραι
 πλουτιζόμενον ἐπὶ μᾶλλον, δημοσίᾳ βιβλιοθήκη συνέστη, τὰ διδακτικὰ
 βιβλία μετεφράσθησαν εἰς μολδαυικὴν γλῶσσαν εἰς ἣν ἐτελοῦντο καὶ αἱ
 πᾶραδόσεις. Τὸ Γαλάζιον ἐπροικίσθη καὶ δι' ἰδιαιτέρας κλάσεως ἐμπο-
 ρικῶν μαθημάτων, διὰ τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης·
 ἡ διδασκαλία δὲ τῶν ξένων γλωσσῶν καὶ τῶν κλασσικῶν σπουδῶν ἀνε-
 τέθη εἰς τὴν ἐθνικὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Ἰασίου. Παρθεναγωγεῖον συνέστη
 ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἡγεμονίδος Σμαράγδας Στούρτζα, ὅπως τὰ
 ἄπορα κοράσια ἐκμανθάνωσιν ἐργόχειρα, καὶ τὰς πρώτας γνώσεις τῆς
 οἰκιακῆς οἰκονομίας, ἐν ἐνὶ λόγῳ τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὸ φῦλον καὶ τὴν
 κατάστασιν αὐτῶν μαθήματα. Τοιαύτη εἶναι ἡ περίληψις τῶν εὐεργετη-
 μάτων ὅσα ἡ ἡθικὴ καὶ ἡ ἐκπαίδευσις ὀφείλουσιν εἰς κυβέρνησιν πα-
 τρικὴν ἅμα καὶ νοήμονα.

Δὲν παρημελήθη δὲ ἡ θρησκεία. Δι' αἰσθημάτων ἀληθοῦς εὐσεβείας
 ἀντραφεῖς ὁ ἡγεμὼν Στούρτζας ἐγνώριζε κατὰ πόσον συντείνει εἰς τὴν
 συμπεριφορὰν τῶν λαῶν ἡ θεία αὕτη τῶν ψυχῶν διδάσκαλος, καὶ ὅτι
 δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπηρετήσῃ αὐτὴν κάλλιον ἢ παρασκευάζων αὐτῇ λει-
 τουργοὺς ἀξιόους τῆς ἱερᾶς αὐτῶν ἀποστολῆς· ἀνέπτυξεν ὅθεν ἡ καὶ αὐτὸς
 ἱδρύσει θεολογικὰ σχολεῖα, ἰδίως τὸ ἐν Σακόλα, ἐν οἷς οἱ ἱερατεύσοντες
 ἐμορφοῦντο διὰ τῆς μελέτης καὶ εὐσεβείας εἰς τὰ σπουδαῖα τῆς ἱερωσύνης
 καθήκοντα.

Τοσαῦτα ἀγαθὰ ἐπιδαψιλευθέντα εἰς τὴν χώραν· μεταρρύθμισις τῆς διοι-
 κήσεως καὶ διοργάνωσις τῆς δικαιοσύνης, ἄγρυπνος προστασία τῆς γεωρ-
 γίας, τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, ἀσφάλεια ἐσωτερικὴ τοῦ τόπου,
 μεγάλα καὶ δημωφελῆ ἔργα γενόμενα καὶ πανταχοῦ μὲν τῆς ἡγεμονίας,

ιδίως δ' ἐν Γαλαζίῳ, πλεῖστα ὅσα φιланθρωπικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ κατὰ-στήματα, τοσαύτη πρόοδος ὑπὸ τε τὴν ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν ἐποψίν ἐτελέσθη, οὐδενὸς χρέους ἐπιβαρύνοντος τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους· τοῦτο δὲ χάρις εἰς μέτρον φιλελεύθερον καὶ ὠφέλιμον ὡς πρὸς τὰς συνεπείας αὐτοῦ. Καθότι πρὸ τοῦ 1841 αἱ ἐφορίαι ἢ δημοτικαὶ ἀρχαὶ, ἑπτὰ μόνον οὔσαι τὸν ἀριθμὸν ἐν Μολδαυίᾳ, ἐπολλαπλασιάσθησαν βαθμηδὸν, καὶ οὕτως ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ δῆμοι ἐξησχοῦντο εἰς τὸν πολιτικὸν βίον, ἀφ' ἑτέρου δὲ κεκτημένοι τὴν διαχείρισιν τῶν δημοτικῶν χρημάτων οὐδεμίαν ἀπέφευγον δαπάνην ὄντως ὠφέλιμον, μὴ ὑπερβαίνουσαν δὲ συνάμα καὶ τὰς προσόδους αὐτῶν. Ὅθεν, καίτοι τοσούτων ἔργων ἐκτελεσθέντων, ἔμενε πάντοτε εἰς τὰ ταμεῖα τῶν ἐφοριῶν ἀποθεματικόν τι κεφάλαιον.

Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἡγεμὼν, μὴ ἀρχούμενος νὰ ἐπιτηρῇ ὡς ἀγαθὸς οἰκογενειάρχης τὴν διαχείρισιν τῶν δημοσίων, συνεισέφερε πολλάκις ἐξ ἰδίων εἰς τὰς δαπάνας τοῦ δημοσίου. — Ἐπὶ παραδείγματος, κατὰ τὸ 1843 ἐθύσiasε τρία ἑκατομμύρια γροσίων ἐκ τῆς προσόδου τῆς ἐξαγωγῆς τῶν σιτηρῶν, τὴν ὁποίαν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ διαθέτῃ κατὰ βούλησιν, προσδιορίσας τὸ ποσὸν τοῦτο πρὸς κατασκευὴν τῶν ὑδραγωγείων, καὶ ἀνοικοδόμησιν τοῦ ἡγεμονικοῦ μεγάρου, πυρποληθέντος κατὰ τὸ 1827.

Οὕτω δὲ προεφύλαξε τὸ δημόσιον ταμεῖον παντὸς χρέους καὶ κατέλιπεν εἰς τὴν διαδεξαμένην αὐτὸν κυβέρνησιν σημαντικὸν ὑπόλοιπον.

Τοιαύτη ἀφοσίωσις εἰς τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος δικαίως ἐπέσυρε πρὸς αὐτὸν τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν Μολδαυῶν, καὶ ἡ ἐθνοσυνέλευσις δι' αὐθορμήτου καὶ δημοθύμου ψηφίσματος προεκήρυξεν αὐτὸν ἐπισήμως, κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1842, Πατέρα καὶ Εὐεργέτην τῆς Μολδαυίας. Τοῦτο δὲ καὶ μέχρι τοῦ νῦν θεωρεῖ ὁ ἡγεμὼν Στούρτζας ὡς τὸν ἐνδοξότατον τῶν τίτλων δι' ὧν περιεκοσμήθη, καὶ τὴν γλυκυτάτην ἀμοιβὴν δεκαπενταετοῦς ἐργασίας καὶ ἀκαμάτου ζήλου.

Μετὰ τὰ συμβεβηκότα τοῦ 1848, ἐνῶ ἡ ἐπανάστασις ἐθριάμβευεν ἐν Βουκουρεστίῳ, ὁ ἡγεμὼν Στούρτζας ἠδυνήθη διὰ τῆς εὐσταθείας αὐτοῦ νὰ διατηρήσῃ τὴν τάξιν, καὶ αἱ ἐπαναστατικαὶ ἀπόπειραι εὐαρίθμων τινῶν συνωμοτῶν κατεστάλησαν ἄνευ αἵματοχυσίας. Ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν Ῥωσικὸς στρατὸς κατέλαβε τὰς Παραδουναβίους ἡγεμονίας, καὶ ὁ ἡγεμὼν Στούρτζας καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἡγεμονίαν, δυνηθεὶς νὰ μείνῃ ἀνεξάρτητος μετὰ τῆς κυριάρχου Τουρκίας καὶ τῆς προστατίδος Ῥωσσίας, εἶδε διαρρήχθεισαν τὴν ἰσορροπίαν ταύτην, καὶ ὅτι δὲν ἦτο πλέον κύριος ἐντὸς τοῦ κράτους αὐτοῦ. Μετ' ὀλίγον δ' ἐπελθούσης τῆς ἐν Βαλτὰ-Λιμὰν συνθήκης ἥτις ἀφωμοίωσε καὶ τὴν Μολδαυίαν καὶ Βλαχίαν, ἐνθα ὑπερίσχυσεν ἡ ἐπανάστασις, ὁ ἡγεμὼν ἀπέθετο τὴν ἀρχὴν τῇ 16 Μαρτίου 1849, καὶ διεδέξατο αὐτὸν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Γρηγόριος Γκίκας.

Ἐλθὼν εἰς Γαλλίαν μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ ἡγεμονίδος Σμαράγδας Βογορίδου καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς δύο τέκνων του, διαβιοῖ ἔκτοτε μακρὰν τοῦ πολιτικοῦ βίου, θλιβόμενος μὲν διὰ τὴν ἀθλιότητα εἰς ἣν κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη περιέπεσεν ἡ πατρίς αὐτοῦ, ἀλλὰ κωφεύων πρὸς τὰς ὑποκινήσεις ἐκείνων, ὅσοι, προβλέποντες τὴν ἐπικειμένην πτώσιν ἐξουσίας σαλευομένης καὶ σαθρᾶς, ἐπεθύμουν νὰ ἐπανίδωσι προεξάρχοντα τοῦ ἔθνους ἡγεμόνα νουνεχῇ καὶ φιλόπакτριν εἰς ὃν ὤφειλεν αὐτὸ ἐπὶ δεκαπενταετίαν σπανίαν εὐημερίαν.

Δυστυχῶς ὅμως τὸ γαλήνιον γῆρας τοῦ ἐναρέτου τούτου ἡγεμόνος παρεπίκραναν ἡ ἀλγεινὴ στέρησις τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἐφήβου χρηστοτάτας παρέχοντος ἐλπίδας. Ἐκτοτε δ' ὁ ἡγεμὼν Στούρτζας καθιέρωσε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ εἰς τὴν μνήμην τοῦ πεφιλημένου αὐτοῦ υἱοῦ, ἐφ' ᾧ καὶ ἀνήγειρεν εἰς Βάδεν ἐλληνικὴν ἐκκλησίαν, ἣτις ἔσεται ἐν τῶν ὠραιότερων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ μνημείων τοῦ Ὁρθοδόξου δόγματος, καὶ ἥς ἐφημέριος θέλει εἶσθαι πάντοτε Ἕλλην ἱερεὺς.

Ὁ Μιχαὴλ Στούρτζας εἶναι κάτοχος τῆς ἀρχαίας καὶ νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης ἥς τὴν μελέτην ἐπροστάτευσεν καθ' ὅλην τὴν ἡγεμονίαν του.

Δ. Ε.

Ἴδε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐν τῷ παρόντι τόμῳ, σελίδι 48.

Φ

ΦΑΡΜΑΚΙΔΗΣ (Θεόκλητος). Ἐγεννήθη ἐν Λαρίσση τῆς Θεσσαλίας τῇ 25 Ἰανουαρίου 1784, καὶ διδασθεὶς ἐκεῖ ὀλίγα Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τινὰ συγγράμματα τῶν θείων πατέρων ἀναγνοὺς κατετάχθη ἐν τῷ κλήρῳ νέος ὢν ἔτι τὴν ἡλικίαν, καὶ ἐκ Θεοχάρους ὠνομάσθη Θεόκλητος. Ἐπιθυμῶν ἵνα λάβῃ πλείονας τῶν τῆς πατρίδος αὐτοῦ γνώσεις μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου τότε ἤκμαζεν ἡ ἐν Φανερίῳ σχολή, καὶ ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς Βουκουρέστιον, ὅπου καὶ πρεσβύτερος ἐκ διακόνου ἐχειροτονήθη (1811). Μετ' ὀλίγον προσκληθεὶς ἀπῆλθεν ὡς ἐφημέριος εἰς Βιέννην, ὅπου διέμεινεν ὀκτὼ ἔτη ἐκμανθάνων τὴν Λατινικὴν, Γερμανικὴν καὶ Γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ ἐκδιδούς τὸν Λόγιον Ἑρμῆν. Μετὰ ταῦτα προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ φιλελληνικωτάτου ἐκείνου Λόρδου Γυῖλφόρδου ἵνα ἀποδεχθῇ τὴν ἐν τῇ Ἰονίῳ ἀκαδημία θεολογικὴν καθέδραν δέχεται τὴν πρότασιν· ἀλλὰ πρὶν ἢ κατὰσχῇ τὴν καθέδραν ταύτην ἐπιθυμῶν αὐξῆσαι ἔτι μᾶλλον τὰς ἐπιστημονικὰς αὐτοῦ γνώσεις, μετέβη δαπάναις τοῦ εἰρημένου Λόρδου εἰς τὸ ἐν Γοττίγγῃ Πανεπιστήμιον, ὅπου τότε ἐσπούδαζεν ὁ Γλαράκης, ὁ Λιβέριος, ὁ Μανούσης, ὁ Ἀσώπιος, ὁ Πολυζωίδης, ὁ Ψύλλας καὶ ὁ Φραγκίσκος Μαῦρος. Ἀλλ' ἐν Γοττίγγῃ διατρίβων λαμβάνει τὴν εἰδήσιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως

καὶ ὑπερπηδήσας πᾶ ἐν Τεργέστη τῆς Αὐστριακῆς κυβερνήσεως προσκόμματα εὐρίσκεται τῇ 9 Ἰουνίου 1821 ἐν ταῖς κόλποις τῆς πατρίδος.

Ἐν ἔτει δὲ 1822 περιελθὼν τὰς Σποράδας συνήγαγεν ὑπὸ τὸν Ὀλύμπιον ἐκεῖνον Διαμαντῆν τοὺς διεσπαρμένους τῆς Χαλκίδος πολιορκητὰς Ὀλυμπίους. Τὸ 1823 ἀναδείκνυται ὑπὸ τῆς ἐν Τριπόλει βουλῆς ἑφορος τῶν σχολῶν καὶ τῆς παιδείας. Ἀλλὰ διαιρεθέντων ἔπειτα τῶν τὴν Κυβέρνησιν ἀποτελούντων δύο σωμάτων, τοῦ νομοθετικοῦ καὶ τοῦ νομοτελεστικοῦ, καὶ τοῦ μὲν μέιναντος εἰς Τρίπολιν τοῦ δὲ μεταδάντος εἰς Σαλαμίνα, ἦλθε καὶ ὁ Θ. Φαρμακίδης εἰς Σαλαμίνα, ἐξ ἧς αὐθημερὸν ἀνεχώρησεν εἰς Ὑδραν. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ κατασταθείσης ἐν Κερκύρᾳ τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας ὑπὸ τοῦ Λόρδου Γυῖλφόρδου προσκαλεῖται καὶ πάλιν ὁ Φαρμακίδης ἐπὶ τὴν ἀναμένουσαν αὐτὸν καθέδραν τῆς θεολογίας. Ὁ Φαρμακίδης, στερούμενος τῶν πρὸς τὸ ζῆν, ἀναλογιζόμενος δὲ τὴν ποτὲ πρὸς τὸν Λόρδον δοθεῖσαν αὐτοῦ ὑπόσχεσιν καὶ πειθόμενος ταῖς προτροπαῖς τοῦ φίλου αὐτοῦ Ἀσωπίου, ἀπέρχεται τὸν Νοέμβριον τοῦ 1823 εἰς Κέρκυραν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον προσκαλεῖται πάλιν ὑπὸ τοῦ Νομοτελεστικοῦ ἵνα ἀναδεχθῇ τὴν ἐπιστασίαν τῆς ἐθνικῆς τυπογραφίας καὶ τὴν ἔκδοσιν τῆς Γενικῆς Ἐφημερίδος. Ἐπανακάμπτει εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν Ἰούνιον τοῦ 1825, καὶ διευθύνει τὴν ἐθνικὴν τυπογραφίαν μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Καποδιστρίου, ὅτε καθ' ὅλην τὴν τούτου κυβέρνησιν διετέλεσεν ἰδιωτεύων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καποδιστρίου ἀναδείκνυται ὑπὸ τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς ἑφορος τῶν ἐν Αἰγίνῃ δημοσίων σχολείων (1832) μέχρι τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐλεύσεως τοῦ βασιλέως Ὀθωνος. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας κατασταθείσης αὐτοκεφάλου τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πρὸς ὃ οὐκ ὀλίγον καὶ αὐτὸς συνέδραμε, καὶ σχηματισθείσης πρὸς διοίκησιν αὐτῆς διαρκοῦς Συνόδου, διωρίσθη αὐτὸς πρῶτος γραμματεὺς αὐτῆς. Ἀπέθανε δὲ κατὰ Μάϊον 1862. (Ὁρα Εὐαγγελ. Κήρυκος ἔτος Δ' ἀριθμ. 5.) Ἴδε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ ἔτους 1862, σελ. 55.

Φ. Α.